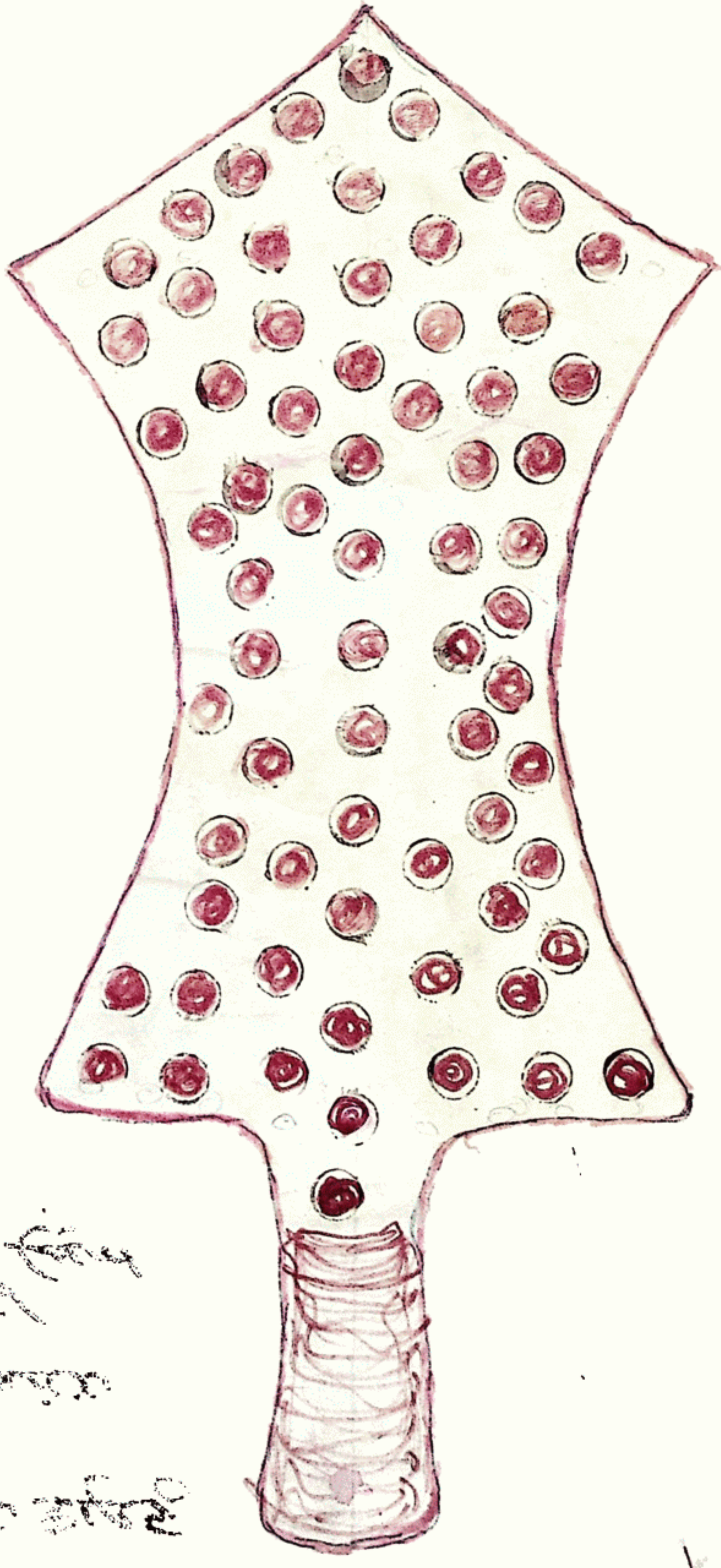
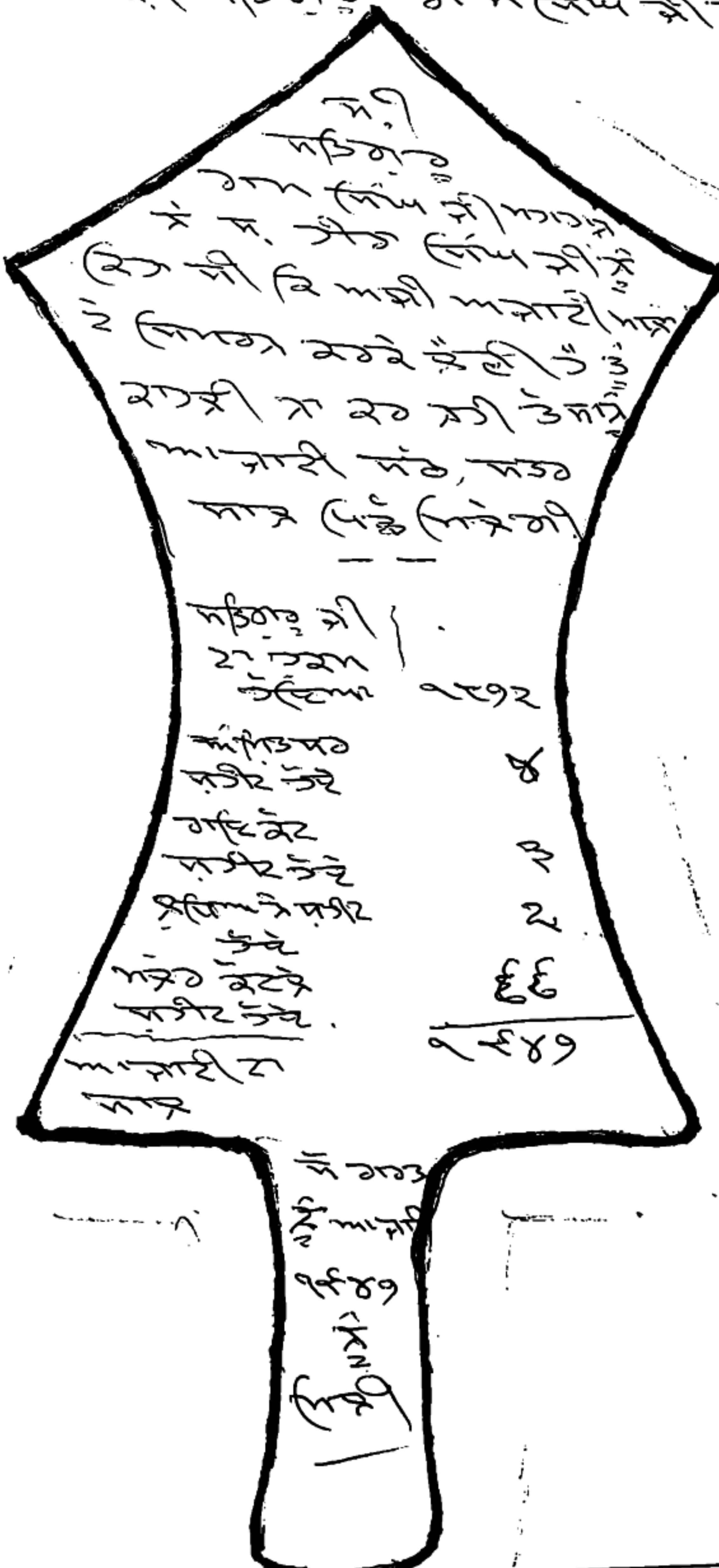
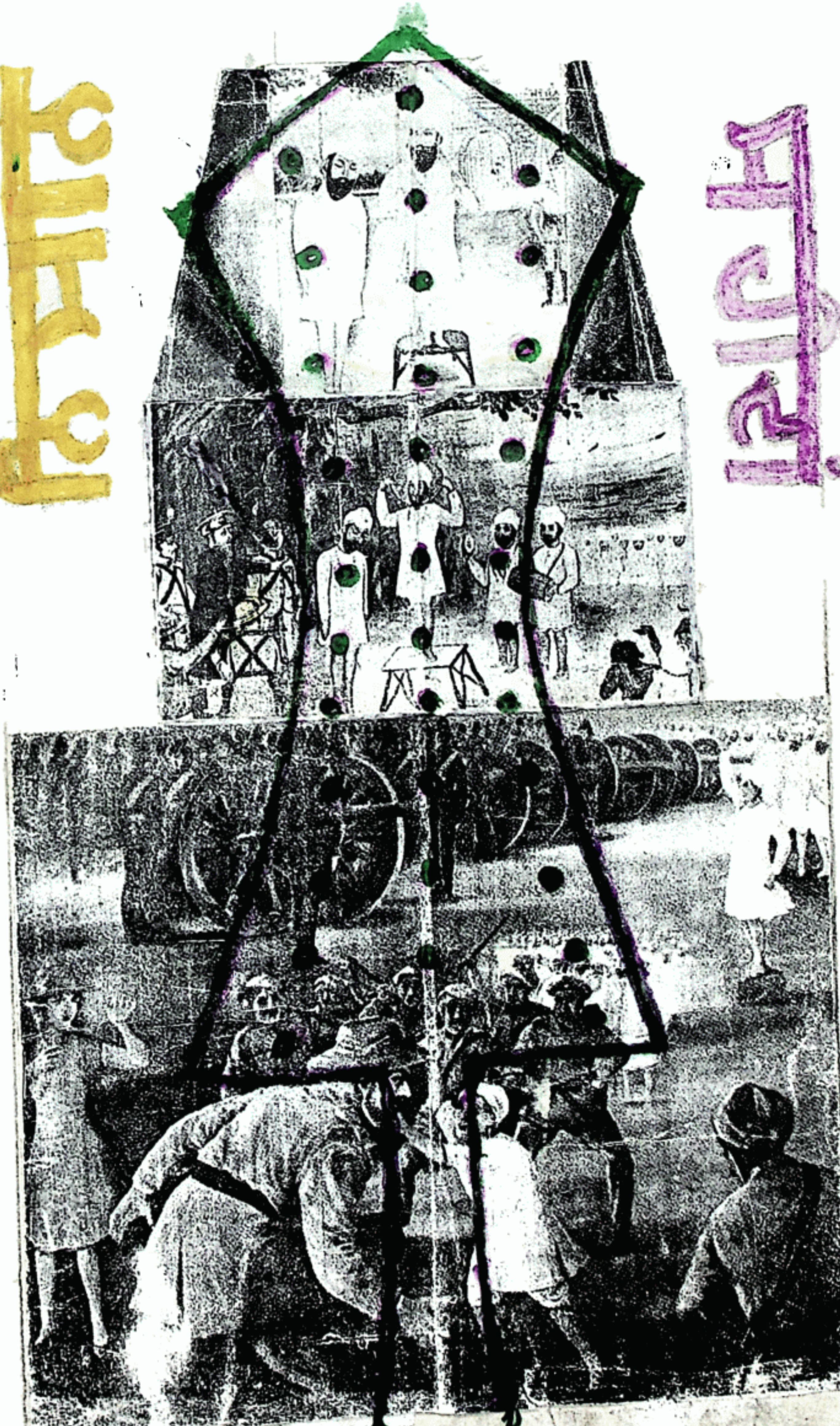
ਨਾਮਧਾਰੀ

ੴ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

ਨਾਮਧਾਰੀ

੧ਓ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

ਭੇਟਾ

[illegible] ਸਤਗੁਰ [illegible]

[illegible]

ਦੇ

[illegible] ਦੇ

ਜਾਪਦੇ

[illegible]

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਦੀ

[illegible]

[illegible]

[illegible] ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

[illegible]

ਤੇ

[illegible] ਦੀ [illegible]

[illegible]

[illegible]

ਦੀ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

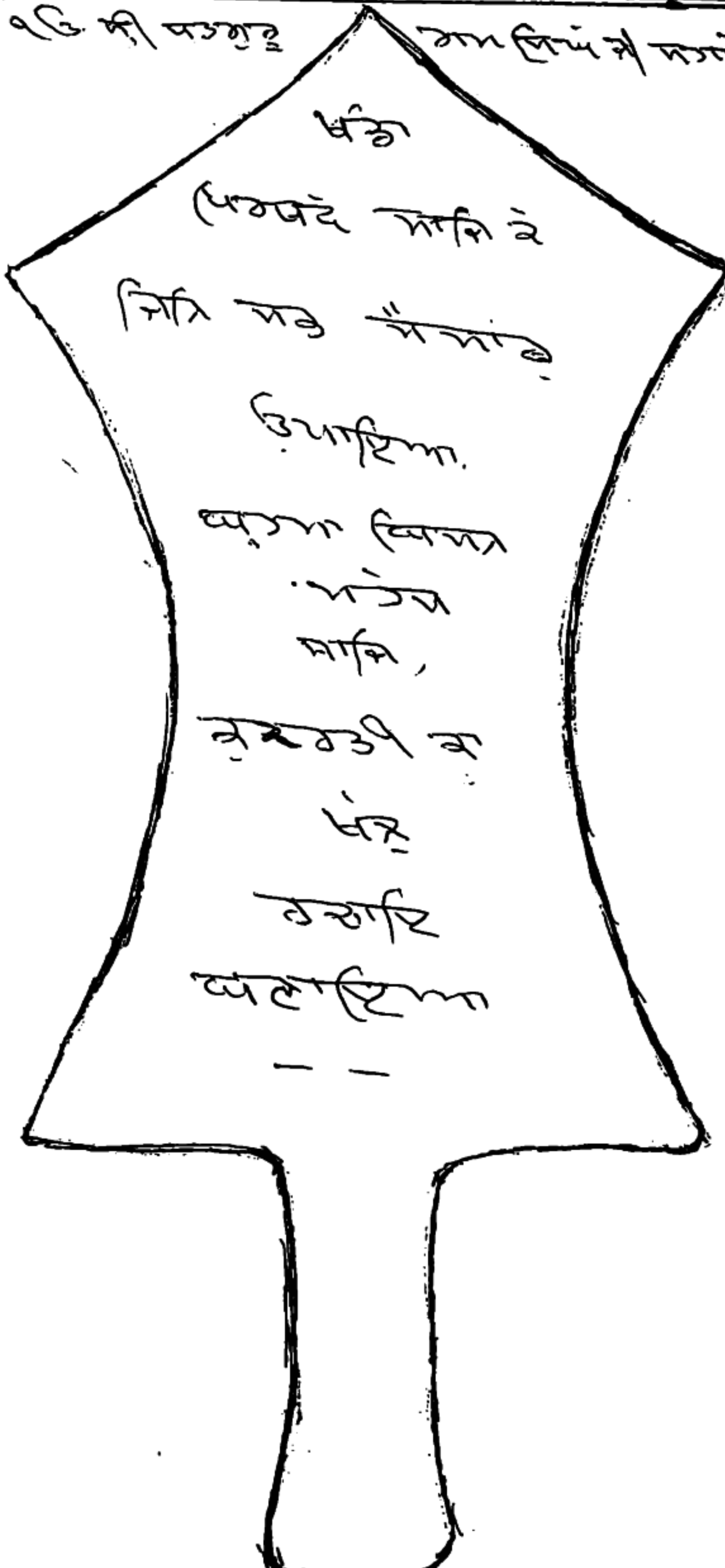
ਕੀਤੀ

੧ਓ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ   ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ।

ਮੇਰੇ
ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਮੰਗਲਕਾਰ ਹਨ।
ਮੇਰੇ ਆਂਖਾਂ ਦੀ ਰਸ਼ਨਾਈ ਦੇ
ਦੋਵੀਂ ਜਾਗ।
ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਿਨ ਰਾਤ
ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸਿੱਖ
ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ
ਸਾਰੀ ਸਿੱਖੀ ਤੇ
ਏਕਤੇ ਦਾ ਰਹੀਆ ਸਦਾ
ਤਕ
ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ
ਸਿਧਾਂਤ
ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰ ਤਾਕਿ
ਕਾਦੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਘਟ ਤੇ ਜਾਵੇ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਜੀਤ ਆਨੰਦ ਸਿਕਾਰੇ
ਅੰਕਿਤ
ਜਨ
੧੯੯੬
ਅੰਗਪਾਲੀ
ਕੰਮਪੀਊਟਰ
ਮਿਤੀ
ਪੁਸਤਕ
੨੦
ਪੰਨੇ
੬੪੮

੧ਓ ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ.

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ.

ਦੇਹੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ
ਅਸਾਂ ਤੇ ਪਰਵਾਰ.

— — — -

ਮਹਾ ਪਰਤਾਪੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਅਗਾਹੀ ਨੁ ਦੇਖਣ.

Sri Satguru Ram Singh Ji Maharaj

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਦਾਤੇ

ਤਤਕਰਾ

ਨੌ ਨਾੜਾਂ

ਜਿਸ ਤੌਰ ਇਕ ਪਰਮ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਹੋਣ
ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਉਤਪਤ ਸਾਗਰ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ
ਹੈ। ਪਰਮ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਇਕ, ਸੁੱਖ,
ਪਵਨ, ਇਸਨਾਨ, ਸੰਤੋਖ, ਉਸਾਰ ਸਬੰਧ ਆਦਿ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਸਾਰੀ
ਵਾਸਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਮਝਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਨਦਾਰ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਦੀ
ਸਿਹਤ, ਤੰਦਰੁਸਤੀ, ਸਬੰਧ ਆਦਿ, ਪਵਨ ਦੀ ਕਮਿਆ, ਨਾੜਾਂ
ਨੂੰ ਚਲਣ ਰਹਣ ਵਾਸਤੇ, ਜਰ ਪਰਮਾਤਮ ਦੀ ਆਸਾਰੀ ਦਾ
ਕੁਦਰਤ ਸਮਝ ਹੈ ਨਹੀਂ ਰਹਦੀ ਉਸ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ
ਨੂੰ ਪਰਮ ਵਾਸਤੇ ਸਿਹਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੁੰਦਾ।
ਵਡੀ ਤੋਂ ਵਡੀ ਉਸਾਰ ਵਾਲਾ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਘਰ
ਪਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਆਨੂ ਵਾਲਾ ਪਾਤਰ
ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਇਕ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ
ਨੂੰ ਪਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਇਕ ਕਿਸੇ
ਤਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਫੇਰ ਵਿਰੋਧ, ਦੁੱਖ ਵਿਕਾਰ, ਜਿਦ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ
ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸ਼ਰੀਰ ਸੌਖਾ ਤੇ ਸੁਖੀ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਸ਼ਰੀਰ ਆਪਣੀ ਪਰਮ ਵਾਸਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ, ਆਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ
ਸਿਹਤ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਤੇ ਸਰੀਰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ
ਕੇ ਦੇ ਸਾਰ ਹੈ।

ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਦਰਜਾ ਅਵਸਥਾ ਤੌਰ ਦੇ ਸੁਭਾਵੇ
ਹੋਵੇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅਸੰਖ ਨੂੰ ਸੁਤ ਸਾਰ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰਮ
ਹਤ ਇਹੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਪਰਕਾਰ ਸਾਰੀ ਤੌਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ
ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਆਸਾਰੀ ਪਰਾਪਤ
ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਇਆਰ ਹੈ, ਇਕ ਵਡੀ ਸਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਇਕ ਨਵਾਂ ਪਰਕਾਰ ਪਾਇਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਰਾਂ ਕੁਵਿਆਂ ਦੀ
ਸਿਹਤ ਦਾ ਪਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਗੁਰਮਤ ਦੇਸ਼
ਤੇ ਇਆ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਸੁਚੇ ਰਹਿਣਾ, ਜਰ ਇਕ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸਨਾਨ
ਕਰਨਾ, ਕਿਰਤੀ ਕਾਰ ਚਾਂਗ ਰਹਿਣਾ, ਸੰਤੋਖੀ ਹੋਣੀ, ਉਸਾਰੀ
ਹੋਣਾ, ਸਬੰਧ ਆਦਿ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਸਾਰੀ ਦਾ ਕੁਦਰਤ ਸਮਝ

ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਚਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ
ਦੇ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ੂਨ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੇ ਵਤਨਪ੍ਰਸਤਾਂ
ਦੀ ਰਗ ਰਗ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਮਰ ਮਿਟਣ ਦਾ
ਜਜ਼ਬਾ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਭਾਵੇਂ
ਅਜੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਛੋਟੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪਰਬਤ
ਤੇ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਪਕੇਰਾ ਹੈ ਤੇ ਚਟਾਨ ਤੋਂ ਅਟਲ ਇਰਾਦਾ ਵਾਲਾ, ਦੇਸ਼
ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਕਟਣ ਖ਼ਾਤਰ ਜਜ਼ਬਾ, ਦਬਿਆ ਨਹੀਂ
ਕੀ ਦਬ ਸੀ। ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸੋਹਣਾ
ਸੀ ਕੋਮਲ ਜਾਪਦਾ ਵਾਲਾ ਸੀ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ
ਚਾਹਨਾ ਵਿਚ, ਰਗ ਰਗ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਉਛਾਲੇ ਮਾਰਦੀ ਸੀ।
ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਰਾ ਆਸਰਾ ਜੀ ਇਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਤ
ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਹੈ, ਤੇ ਕੂਕੇ ਅਸਲੀ
ਸਤ ਵਚਨਾਂ ਤੇ ਡਟਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਦਕਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਗੁਲਾਮੀ
ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਦੇ, ਸਰੀਰ ਭਾਵੇਂ ਕਸ ਜਾਵੇ, ਸਿਰ ਭੀ ਜਾਣਾ
ਚਾਹੇ ਉਤਰ ਜਾਵੇ, ਤੋਪਾਂ ਬੰਦੂਕੀਆਂ ਬਰਛੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਚਲ
ਜਾਣ ਪਰ ਕੂਕਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਕੂਕਿਆਂ
ਨੇ ਫਾਂਸੀਆਂ ਦੇ ਰਸਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਚੁੰਮ ਲਿਆ, ਆਪਣੇ
ਨਹੀਂ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰਸੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ, ਸਰ ਕੂਕੇ ਕੋਈ ਭੀ
ਸਿਦਕੋਂ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੀ ਅਜਬ ਹੈ
ਅਨੋਖੀ ਕੂਕਿਆਂ ਨੇ। ਮੋਟਰ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਵੇ ਜੋ ਦੇਸ਼
ਦੇ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਮੂੰਹ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਿਕਲੇ ਕੂਕ ਨਹੀਂ ਸਕੇ।

ਇਹ ਦੀਵਾ ਤੇ ਲਟੋ ਆਪ ਮਰੇ ਚਕੋਰ ਨਹੀਂ।

ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਵੀ ਵਡਿਆਂ ਆਪਣ ਆਪ ਗਾਕੇ ਰੋਲਾ
ਮੋਟਰ ਦੀ ਪਗੜੀ ਤੇ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇਸ਼ ਨਾਂ
ਇਸ ਦਿਨ ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭੇ ਅਸਮਾਨ ਲਗੇ ਲੋਕਾਂ
ਕੂਕੇ ਨੇ ਕੋਈ ਪਕੜਾਂ ਮਰਦ ਬਚਨ ਕਰ ਦੇ ਸਮਝੋ ਨੂੰ
ਕੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰੀ। ਆਪਣੀ ਇਕ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਜਦ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ।

(3)

ਅਤੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਇਸਦਾ
ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਸਰੀਰੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧ ਉਲਝਿਆ
ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਇਸ
ਸਰੀਰੀ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ,
ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ
ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਅਜਾਦੀ ਕਾਰਜ
ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਭ ਉਪਜਾਊ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਗੱਲ
ਸਾਰੀ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਾਰਜ
ਮਨ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਜੀਵਨ ਇਕ ਉਸਤਤਿ
ਵਿਚ ਹਨ। ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਇਹ ਰੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ
ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਆਤਮ ਰੋਗ ਨੂੰ ਅਧੀਨਤਾ
ਦੇਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਜਿਹਤ ਪਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ ਹੈ, ਇਕ
ਅਨਦਰ ਸਮਝਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ
ਜਾਨਵਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ
ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਜਿਹਤ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਕਬੂਲ ਕਰ,
ਜੀਵ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਹੀ ਜਾਣਾ
ਕਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਤੇਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮ
ਦਾ ਇਕ ਢੰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਹਰ ਇਕ
ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਹੈ ਅੰਤ ਕਾ
ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਉਤਪਨ ਅਵਸਥੀ ਹੈ ਅਤੇ
ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਆਪ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ
ਸਹਿਜ ਹੈ। ਸਰੀਰੀ ਕੋਈ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ
ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ
ਹੋਣ ਤੇ ਉਤਨਾ ਹੀ ਦਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਤਜਰਬਾ ਹੈ।

ਤੇ ਪਰਚਿਆਂ ਦੀ ~~ਪੜਤਾਲ~~ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਲਿਆ।
ਜੀ ਤੇ ਆਸਾਮੀ ਦੇ ਜਾਵਤਾਨਿਆ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ
ਜੀ ਅਤੇ ਜਾਵਤਾਨਿਆਂ ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਮਾਲੂਮ
ਦਾਖਿਲਾ ਜੀ ਦਾ ਤਨਖਾਹ ਵਾਧ ਕੇ ਜਨਰਲ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਦੇ
ਖਾਤੇ ਪਾਇਆ ਤੇ ~~[illegible]~~ ਜਮਾ ਕੀਤਾ ਜੀ। ਪੜਤਾਲ
ਜੀ ਤਨਖਾਹ ਕੀਤਾ ਜੀ ਕਿ ਆਸਾਮੀ ਦਾਮ ਇਕਤਰ
ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਰਜੀ ਲਿਖਾਏ ਹਨ। ਪਰ ਜਨਰਲ
ਰੋਟੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਤੇ ਆਸਾਮੀ ~~[illegible]~~ ਜੋੜ ਦਾਖਲ ਕਿਤੇ
ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਅਨੁਸਾਰ
ਆਸਾਮੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ
ਪਰਕਾਰ ਹੈ।

ਜਨਰਲ ਰੋਟੀ ਦਾ ਖਾਤਾ ਤੋਂ ਲਿਆ	੧੯੭੨ ਇਕ
ਅਸ਼ਿ.ਤਨਖਾਹ ਇਕ ਜਨੀਰ ਹੈ।	੪
ਕਾਰ ਰੋਟ ਇਕ ਮਹੀਨ ਹੈ	੩
ਨਵਿਆਂ ਹੈ ਇਕ ਜਨੀਰ ਹੈ	੨
ਜਨਰਲ ਰੋਟੀ ਜਨੀਰ ਹੈ	੬੬
ਜੋੜ	੧੯੪੭

ਜੋ ੧੯੪੭ ਇਕ ਆਸਾਮੀ ਲਿਖੀ।

ਸਹੀ

ਦਾਸ

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ

ਪੰਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਨਰਲ

ਆਖੀਰ ਕਮੇਟੀ

ਮਿਤੀ
੧੨ ਦਸੰਬਰ ੧੯੬੬

ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ।

ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਗਿਣਾਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਤਾਂ ਪਰ ਜੋ ਕੇਵਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਰ ਹੋਰ ਭੀ ਜਿਨ ਕੁ ਪਤਾ ਕਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਲਿਖ ਰਹਾ ਹਾਂ।

(੧)	ਸੰਤਾਨੀ ਸ਼ਹੀਦ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ	ਹੋਰ ਸ਼ਹੀਦ ੭ ਹਾੜ ਸੰਮਤ ੧੯੬੩ ਬਿਕਰਮੀ	੩੦ ਮਈ ੧੯੦੬ ਈਸਵੀ
(੨)	ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਜਾ ... ਦੇ ... ਵਿਚ ... ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।	ਤਿਥ ... ੭ ਸੰਮਤ ੧੯੩੨ ਬਿਕਰਮੀ	... ੧੮੭੫ ਈਸਵੀ
(੩)	ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ... ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ (ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ) ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।	੫ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੯੬੧ ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ	੨੨ ਦਸੰਬਰ ੧੯੦੪ ਈਸਵੀ
੪	ਸਿਰਸੇ ਦਾ ਸਾਕਾ, ਬਾਬਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ ... ਜੀ ਸਿਰਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।	੧੩ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੯੬੧ ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ	੨੬ ਦਸੰਬਰ ੧੯੦੪ ਈਸਵੀ
(੫)	ਭਾਈ ਰਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੋਤਾ [illegible] ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ।	ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ... ਕਤਲ ਹੋਏ	

(2)

		ਤਰੀਕ	
(੬)	ਅਜਾਈ ਦੇ ਪਰਿਮਿਸ਼ਰਤ [illegible]	[illegible]	[illegible]
(੭)	[illegible]	[illegible]	[illegible]
(੮)	[illegible]	[illegible]	[illegible]
(੯)	[illegible]	[illegible]	[illegible]
(੧੦)	[illegible]	[illegible]	[illegible]
(੧੧)	[illegible]	[illegible]	[illegible]

[illegible] ਗੁਰੂ [illegible] ਸ੍ਰੀ

ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ

ਸ਼ਹੀਦ ਅਰਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਭਾਵ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਗਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਗਵਾਹ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

'ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਾਨਕ ਹੋਈ'

ਏਵੇਂ ਹੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਕੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਮ ਦੇ ਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੈ ਓਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਅਖਵਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

"ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮ ਨ ਧਾਰਿਓ ਭਾਈ
ਤਿਨ ਨਾਮੁ ਕੋਈ ਨ ਪਾਏ।"

ਸ਼ਬਦ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਹਰ ਧਰਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਾਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਅਸੂਲ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਧਰੋਮ ਕਰਨਾ, ਸਾਤ ਸ਼ਕਤਾ ਰੱਖਣਾ, ਚੀਕਨ ਰੱਖਣੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਚੋਰੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ, ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ, ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਨਰਮੀ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਸ਼ੁਧ ਖਾਣ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਨਾ ਤੇ ਰੋਕਣਾ, ਪਾਪ ਕਰਮ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼, ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ, ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆਦਾਰੀ ਕਰਨੀ ਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ, ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ ਸੂਤਰ ਕੇਸ ਇਹ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀਏ ਇਸੇ ਨਾਮ ਸਤਾਰੀ ਨੀ।

ਕਰਦੇ। ਜਦ ਇਕ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤਦ ਇਕ ਜੀਵ ਜਾਨ ਇਨਸਾਫ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿਆਂ (ਫੈਸਲਾ) ਇਵੇਂ ਹੈ।

ਨਿਆਂ ਦਾ ਤਖਤ ਕੋਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਾਜ ਦੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਿਆਂ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਅਕਲ ਹੈ, ਜਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਿਆਂ ਹੈ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ

" ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਸਾਜਿ ਕੈ,
ਜਿਨਿ ਸਭ ਸੈਸਾਰੁ ਉਪਾਇਆ।
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸ ਸਾਜਿ,
ਕੁਦਰਤੀ ਦਾ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇ ਬਣਾਇਆ।
ਸਿੰਧੁ ਪਰਬਤ ਮੇਦਨੀ,
ਬਿਨੁ ਥੰਮਾਂ ਗਗਨਿ ਰਹਾਇਆ।
(ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ)

ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਇਨਸਾਫ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ ਨਾਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਤਾ। ਜਾਬਰ ਹਾਕਮ ਦੀ ਈਨ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਅੰਦਰ ਕਸ਼ਟ ਸਹੇ, ਤਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠ, ਸੀਸ ਵਿਚ ਤਤੀ ਰੇਤ ਪੁਆਈ ਪਰ ਇਨਸਾਫ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਤੀ।

ਨੌਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਜਾਨ, ਜਬਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਧਾਰ ਬਚਾਈ ਸਰਨ ਪਕੜਿਆ, ਜਾਲਮ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਧਾਰਮ ਨੌਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਜਗਤ ~~[illegible]~~ ਇਨਸਾਫ ਜਿਸ ਲਿਓ ਕੋਈ ਇਕ ਸਤਿ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਣ।

ਆਪੇ ਸੱਚੇ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪਧਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਤਿਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕੀਤੀ।
ਪਹਿਲਾ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕੀਤੀ,
ਕਰ ਸਕਾਂ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਰਾਜ ਦੇਵੇ।
ਦੂਜੀ ਕਰਾਮਾਤ ਸੱਚੀ ਨੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਣ ਪਾਉਣੀ,
ਕਰਾਮਾਤ ਨਾਲ ਕਰਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਦੇਵੇ
ਆਪਣਾ ਮਤ ਦੇ ਕੋਈ ਦਿਖਾਵਣੇ ਨਾਹਿ,
ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕੀਤਾ।
ਜਾਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਤੋਲ ਕਰਕੇ ਜਾਨ-ਪਾਣੀ ਤੋਲ ਕਰਕੇ
ਦੀਨ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਅਖੀਰਲਾ ਏਹੋ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ
'ਪਹਿਲੇ ਮਰਨ ਕਬੂਲ ਕਰ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਛਡ ਆਸ'।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ, ਏਦਾਂ ਸਾਰਕੇ ਨੇ ਧਰਮ
ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦਸਮੇਸ਼
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਰਬੰਸ
ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਇਆ।
'ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੋ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ,
ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ'।
ਏਸੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ
ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ
ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ
ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ
ਗਏ, ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।
ਜਾਵੇ ਸੀਸ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਡੇ।
ਸੀਸ ਦੇਤ ਪਰ ਧਰਮ ਨ ਜਾਈ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੁਰਮਾਂਦੇ ਹਨ.
ਚਾਰ ਮੂਏ ਤੋ ਕਿਆ ਹੂਆ.
ਜੀਵਤ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ.
ਇਨ ਪੁਤ੍ਰਨ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ
ਵਾਰ ਦੀਏ ਸੁਤ ਚਾਰ।

ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾਵਾਂ
ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ [illegible] ਤੇ
ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਪਰਕਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

"ਨਾ ਆਤ ਕਹੂੰ ਜੀ ਸ਼ਕਤੀ,
ਨਾ ਘਾਤ ਕਹੂੰ ਤਖ ਕੀ।
ਘਾਤ ਕਹੂੰ ਜੀ ਆਖ ਕੀ,
ਆਖਰ ਨਾ ਜੋਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਤੇ ਪਾਵਤ ਜੋਤੀ ਜਗ ਕੀ।

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸੂਰਜ ਪਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ [illegible] ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਬਾਣੀ ਜਾਤੀ [illegible] [illegible] ਜਾਤੀ।
ਪਾਇ ਜਾਤੀ ਦੇਵਤੇ, ਕਰਤਾਰ ਕੁਰਾਨ ਕੀ।
ਪਾਪ ਪੁੰਜ ਜਾਤੇ, ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜਾਤੇ,
ਦਰਸ ਕਰਤ ਜਾਤੇ, ਪਤਿਤ ਉਧਾਰ ਕੀ।
ਐਸੀ ਦੇਖ ਦਸ਼ਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਤੇਤੇ,
ਤੇਤ ਲਿਖ ਜਾਤੀ ਕਥ ਦੇਹਾਂ ਪਾਰ ਕੀ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੂਰ,
ਜੁਗਤੀ ਨ ਜਾਤੀ ਜੈਸੇ ਕਰਤਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ [illegible] ਕਰਕੇ ਵਿਚ [illegible] ਜੀ ਦੀ [illegible] ਵਿਚ [illegible] ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਤੇ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਸਾਹਿਬ ਜੀ [illegible] ਕਰਨ ਤੇ [illegible] ਕਰਨ ਤੇ [illegible]

ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮ, "ਤੁਲ ਤੁਲਨਾ ਹੋਇਆ
ਅਤੁਲ ਆਖਦੇ ਹਾਂ", ੬੬ ਅਖੀਆਂ ਜੋ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ
ਮੰਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਇਕ ਦੋਏ ਦੇਵੀ
ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਉਥਾਂ ਨਾਲ ਪਰਖਣੀ ਲਿਖੀ।
ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਇੰਨ੍ਹ ਦੀ ਮੁਕਤ ਇਕ ਇਕ ਅਕਾਲ
ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਉਥਾ ਨਾਲ ਅਨੰਦਾਣੀ ਲਿਖੀ ਹੋਏ।
ਅਜੇਹ ਲੋਟੇ ਲਿਖ ਬਾਣੀਵਿਆਂ।

ਤੁਸਾਨੂੰ ਉਥਾ ਨੇ ਕਿਤੀ ਅਨੰਦ ਦੀਤੇ।
ਤੁਸਾਡੀ ਭਗਤੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਲ ਕੀਤਾ,
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਤੇਜ਼ਿਆ ਲਿਖਾਣ ਦੀਤੇ।
ਤੇਰ ਦੇਸ ਦੇ ਤੇਰੇ ਬਾਣੀਦ ਪੀਏ,
ਉਥਾ ਨਾਲ ਨ ਇਥੇ ਅਨਾਥ ਕੀਤਾ।
ਅਪਣੇ ਤਨ ਦੀਆਂ ਉਤੇ ਤੇਰੇ ਨਹੀਂ,
ਇਆਣੇ ਆਖਣ ਨੇ, ਗੋਦਾਨ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀਤੇ।
ਬਾਣੀ ਇਕਾਨ ਸਿੰਘ ਆਖਾ ਅਮ ਕੋਟੀ ਤੋਂ ਇਕ
ਕਰ ਲਿਖ ਤੇ ਗਾਦਨ ਕੋਟਿ ਨਾਲ ਇਕ ਇਨ ਕੋ ਲੈ ਤੂੰ ਨਹੀਂ।
"ਅਮ ਅਖਿਆ ਬਾਣਿਆ ਨ ਪਾਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਤਰਨ ਕੋ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਦੀ ਮਾਨ ਕੀਤੇ।
ਕਿਨਾ ਅਰਜ਼ ਸੁਣਾਏ ਤੋਂ ਇਹ ਆਖਣ,
ਦੇਖਣ ਅਖਿਆ ਤਮਾਸ਼ਾ ਜਗਤ ਕੀਤੇ।
ਕਹਿ ਦੇ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗਾਇਆ ਦਾ,
ਕਰ ਇਆਂ ਨਜ਼ਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਕੇਤੇ।
ਇਕਾਨ ਸਿੰਘ ਕੋਟ ਕਿਲ੍ਹੇ ਕੋ ਗਾਦਨ
ਕਹਿ ਦੇਵ ਗੁਰੂ ਦੇਨ ਦੇ ਇਕ ਗਾਦਨ
ਦਾਤੀ ਦਰੂ ਦੇ ਕਿਨ ਕਹਿ ਪਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ।
ਅਨ ਪਾਨ ਕੋ ਇਆਣੇ ਤੋਂ ਰਤਾ ਗੁਰੂ ਗਾਦਨ।

ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸੀਧੀ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਦ ਤਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ
ਪਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇੱਕ ਧਰਮ ਸੀ ਜਾਂਦਿਆ ਪਰਮੇਸ਼ਰਾਂ
ਜਿਸ ਦੀ ਪਰਜਾਰਸ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ, ਧੀਰਜ, ਖਿਮਾ,
ਜਨ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨਾ, ਚੋਰੀ ਦਾ ਤਿਆਗ, ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ
ਨੂੰ ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ, ਨਿਰਮਲ ਬੁਧੀ, ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
ਕਰਨਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਤਿਆਗ, ਸਾਧ ਸੰਗ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ
ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਹਿੰਸਾ ਧਰਮ ਭੀ ਸੀ
ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਜਿਸਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਭ ਦਾ ਸਾਥ
ਮਿਲਕੇ ਧਰਮ ਜਿਸਦਾ ਰਖਣਾ ਸੀ। ਹਰ ਜੀਵ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ
ਰਚਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਿਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪੂਜਾ
ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਦੀ ਭੀ
ਉਪਾਸਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ, ਚੇਲਿਆਂ
ਨੂੰ ਸੱਚ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੇਵਕ ਇਕਾਗਰ ਹੋਕੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ
ਵਿਚ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

" ਸਭ ਕੁਛ ਭਾਰਤੀ ਵਿਚ ਸਾਧ ਧਰਮ। ਸੰਦੇਸ਼ੇ

~~ਧਰਮ ਤਕ~~ ਧਰਮ ਕਰਨਾ ਦਾ ਰੂਪ, ਸੋਤੇ
ਪਾਲਣ ਦਾ ਰੂਪ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ ਇਤਹਾਸ ਵਿਚ ਆਇਆ
ਹੈ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਰੂਪ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਕੋ ਕੁਝ ਸਮਾਪਤ ਹੀ ਸੀ।
ਓ ਰੂਪ ਧਰਮ ਦੀ ਜਾਣੀ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚ। ਕਈ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ
ਲੀਲਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ
ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਇਹ ਰੂਪ ਕੁਝ ਇਹੀ ਸਮਾਜ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਦੇ
ਸਨ। ਕਈ ਇਹ ਨੇਕੀ ਵਾਸਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਜਨਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੂਪ
ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਵਾਸਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ
ਕਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਤਿਯੁਗ ਤ੍ਰੇਤਾ ਤੇ
ਦੁਆਪਰ ਯੁਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾਨ
ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਜਨ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ
ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਪ੍ਰਗਟਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕੋਈ, ਅਭਿਆਗਤ, ਪਾਹੁਣੇ ਜਾਂ
ਧਾਰਮਿਕ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਦਾ
ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਬਾਂ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਨੂੰ
ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਸਨ
ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।
ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬਾਰੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ
ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਇਆ ਹੈ।

'ਜੋਤਾ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਰਲਿ ਜਾਇਆ,
ਦੇਵਤਿਆ ਕੀ ਆਸ।'
ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ-ਪੰਨਾ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ
ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ
ਵੀ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ, ਆਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਦਾ
ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਅਗਲਾ ਸੁਭਾਵ ਦੇਹ ਦਾ ਸਰੀਰ
ਹੁੰਦਾ। ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਬਦਲ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਾ। ਜੋ
ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪਰਵੀ।

ਇਸ ਕੋਲ ਤੋਂ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਅਗਲੀ ਆਤਮੀ
ਅਨੁਸਾਰ, ਪਰਬ, ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਪੁਰਬ ਆਦਿ ਕਈ ਵਧੀਕੀਆਂ
ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਗਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁਰਖੀਆਂ
ਦੇ ਕਦੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ
ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਗੁਰਮਤ
ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਪਰ ਸਮਾਜ ਤੇ ਕਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦਾ
ਪ੍ਰਭਾਵ, ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀਆਂ

NOTE:—The age entries should be recorded in words, and any charge in such entries should he

ਦੀ ਪੱਤ ਤੇ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਗਏ, ਆਪਣੀਆਂ
ਸਾਥਣੀਆਂ ਪਰਗਟ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ

(੪)

(੩)

ਜੀਤਾ ਜੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਮਹਾਰਾਜ, ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਕਲਿਆਣੀ
ਆਪਣੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਚਿਆਂ ਤੇ ਅਨਭਵ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ
ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਤੇ ਇਹ ਗੁਰ ਬਾਣੀਆਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਰਮਪਰਾ ਵਿਚ
ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰੀਆਂ ਦੀ ਪਰਮਪਰਾ
ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹੋਰ ਪਰਸਤੂਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ
ਸਰੀਰ ... ਆਣੇ ਜਾਣੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦੀਰਘ ਰੰਗਲੇ
ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਏਸ ਵਿਚ
ਇਹ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਰ
(੮) ~~ਪਹਿਲੀ~~ ਸਰੀਰ ... ਨਿਰੰਜਨ

ਸ਼ਾਹੀ ਸਰੀਰ ਜੋ ਕਲਯੁਗ ਦੇ ਜੋਰ ਨਿਰਮਲਿਆ
ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਵੇਖੀ ਪਾਈ ਹੈ ਸਾਲ ੨੫੦੦
ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸਰੂਪ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ
ਜੋ ਸਾਗਰ ਗਰੂਜਾਂ ਤੇ ਸਰੂਪ, ਰੂਪ ਦੇ ਸਮਾਨ ਵਿਚਾਰ,
ਸਨਾਤਨ, ਗਰੂਜਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਇਕੋ ਸਰੀਰ ਪੁਰਾਤਨ
ਜੋ ਆਗਾਮੀ ਦੀ ਆਦਿ ਕਿਸੇ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ
ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਸ ਸ਼ੂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਸਿਖ ਬਣਾਇਆ ਜੀ। ਵਕਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ੂਦਰਾਂ ਨੂੰ
ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ਼ੂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਸਿਖ ਦਾ
ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਜੋਰ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ
ਸ਼ੂਦਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਾਹਿਬ
ਨੂੰ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਜੀ। ਇਸ ਸ਼ੂਦਰਾਂ ਦੇ
ਇਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਸੀ।
(੨) ~~ਪਹਿਲੀ~~ ਸਤਿ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ... ਨਿਰੰਜਨ

ਇਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਇਕ

NOTE:—The age entries should be recorded in words, and any charge in such entries should he

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਜੀ ਭੀਖਣ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ
ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਕਰਨ ਦੇ ...

ਸਹਿਯੋਗ ਤੋੜਦੇ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਇਹ, ਸਭ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ
ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਨ ਪੈਂਦੇ, ਲੋਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ
ਨਹੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੀਤੀ ਤੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ
ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸਹਿਯੋਗ ਕਰੋ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ।
ਪਹਿਲੇ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਆਦਿਕ ਤੇ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ
ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ
ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ
ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜੂਨੀ ਤੇ ਕਬਜ਼ ਵਿਚ ਰੱਖ
ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਕੈਦ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ
ਪਰਚੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ
ਕੀਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇ ਲੋਕੀ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਦੇ।

(੩) ਇਸਤਰੀ ~~ਸੁਧਾਰ~~ ਅੰਦੋਲਨ

ਸਨ ੧੮੫੦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ
ਤੇ ੧੮੫੦ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰਹਿਣਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜ
ਵਿਚ ਹਾਲਤ ਮਾੜੀ, ਹਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ
ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਸਮਾਜ
ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀਆਂ ਪਾਈਆਂ। ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ
ਨਫ਼ਰਤ ਤੋਂ ਵੀ ਵਰਜ ਦਿਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਜਾਂਦੇ, ਕੁੜੀਆਂ
ਜੰਮਦੀਆਂ ਹੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸਤਰੀ
ਅੰਦਰ ਸਤੀ ਦੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦੇ ਜਾਂਦੇ, ਉਸ ਨੂੰ
ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਹਾਇਤਾ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਸਤੀ
ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਾਪ ਕੀ ਸਾੜੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਮਾਜੀ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੀ
ਉਹ ~~ਇਸਤਰੀ~~ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤੇ
ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਤੀ ਦੀ
ਸਮਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਕੁੜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ
ਨੂੰ ਰੋਕੇ ਜਾਣ, ਅਜਿਹੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੇ ਸਤੀ ਬੰਦ ਕਿਤਾ।

(੪) ਵਿਧਵਾ ~~ਵਿਆਹ~~ ਅੰਦੋਲਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ
ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਪਰ ਉਠਣ ਸਦੀ ਤੇ ਰਹ

ਕੇਵੀ ਵਿਚ ਆਂ ਗਏ, ਤੇ ਦੂਸਰ ਤੌਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਤਗੁਰੂ ਵਿਚ
ਅਭੇਦ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਜੀ, ਆਪਣੀ ਆਤਮੀ ਵਿਚ
ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਹ
ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

"ਗੁਰ ਮੂਰਤ ਸਿਉ ਲਾਏ ਧਿਆਨ,
ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨ।" ਗਉੜੀ ਮ: ੫ ਪੰਨਾ ੨੩੬

"ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੂਆ,
ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ
ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ,"
ਜਤ ~~ਦੇਖਉ~~ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ।

ਇਹੋ ਜੇਹੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ। ਸਤਗੁਰੂ
ਬਿਲਾਸ ਜੀ, ਨਾਮਧਾਰਾ ਤੇ ਇਸਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਸੀ। ਇਕ ਦੇ ਆਪ
ਪਿਆਰੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸੀ "ਸਾਹਿਬ ਜੀ" ਕਿ ਮੈਂ ਕਦ ਜਾ ਕਿਤਾਬੀ
ਸਿਖ ਕਿ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਕਿਹਾ ਸੀ," ਕਬੀਰ ਜਾ ਭਵਿੱਖ,
ਸਤਗੁਰੂ ਨੂੰ ~~ਆਪਣਾ~~ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਤਮੀ ਕਰਨ
ਦੇ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਦੇ ਆਤਮ ਦੇਵਣ ਲੱਗਾ
ਦਿਤਾ। ਸਤਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਲੈਣ, ਫਾਸੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ
ਤੇ ਚੜਨ ਦਿਤਾ। ਜੀਭ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਰ ਇਹ ਇਹ ਫਾਸੀ
ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ ਤੇ ਚੜਾਇਆ ਗਿਆ। ਤੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਆਪਣੀ
ਆਸਥਾ ਨ ਛੱਡੀ॥

(੫) **ਫਰੰਗੀ ਪਰੰਪਰਾ**

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਫਰੰਗੀਆਂ ਦਾ ਅਸਰ
ਇਸ ਫਰਕ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਫਰੰਗੀ ਦੇ ਸਰੀਰਕ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਕਈ ਸਰਦਾਰ
ਆਜ਼ਾਦ ਆਪਣਾ ਜੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਫਰੰਗੀ ਹੋਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ
ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਵਿਚ
ਸਿਖ ਆਪ ਆਪਣਾ ਦਾ ਜਸ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਂ, ਆਪਣੇ
ਕਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਦੀ ਮੈਂ ਤਰਫ ਕਈ ਦੇ ਸੰਸ
ਦੇ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਆਈ ਉਹ ਕਿ ਇਹ ਵਾਸਤੇ
ਹੈ ਸਭ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ੧੨ ਸਾਲ ਦੇ ਇਨਾਂ ਤੋਂ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਤੇ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਫਰੰਗੀ ਦੇ

ਜਾਵੇ ਉਪਰੰਤ ਜਦ ਇਹ ਜੈ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਪਾਲਣ ਆਪਣੀ ਦੇਸ਼
ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤੀ। ੧੭ ਜਨਵਰੀ ੧੮੭੨ ਈ: ਨੂੰ ਚਾਰ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨ
ਨੇ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਪੈਂਦੀ। ਕੌਮ ਨੇ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ
ਤੇ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਿਤ ਕੈਦ। ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸੈਂਕੜੇ ਨਾਮ
ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ। ਤੇ ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਿਚ ਕੌਮ ਪੂਰੀ
ਨਿਤਰੀ, ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਗੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ।

ਸਿਖ ਕੁਰਬਾਨੀ: ਪਰੰਪਰਾ

ਸਿਖ ਕੁਰਬਾਨੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਸਥਾਨ। ਆਪ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿੱਤੀ। ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਜਲਣ ਤੇ ਦੇਗ, ਆਰੇ ਉਤੇ ਦੇਹੀ ਚਿਰਾਏ, ਗਰਮ ਤਵੀ ਉਤੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਝੱਲੇ, ਅਣਗਿਣਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ, ਅਣਗਿਣਤੀ ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੱਤ ਜਨਮ ਦਾ ਧਰਮ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਦੁਖਾਂ ਤੇ ਦੋਖੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਬਤ ਇਉਂ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸਦੇ ਹਨ।

"ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ,
ਦੁਸਟ ਸਭਨ ਕੋ ਮੂਲ ਉਪਾਰਨ।੪੩।
(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ)

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾ ਸਹਿਣਾ, ਨਾ ਕਰਨਾ। ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਅਰਪਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਿੱਖੀ ਜਨਮ ਅਸੂਲ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜੀਵਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਲਗਦੇ ਹਨ।—

ਸਤਗੁਰੂ [illegible] ਦੇ ਅਨੇਕ ਹਨ, ਜਿਨ ਵਿਚ, [illegible]
ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ, ਜਿਨ ਦੇਵੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਪਾਸ
[illegible] ਸਤਿਗੁਰੂ [illegible] ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ [illegible]
ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ [illegible] ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹੈ। [illegible]
ਜਿਨ ਤੇ [illegible], [illegible]
[illegible] ਕਿਸ ਨੂੰ [illegible]।
[illegible] ਨੂੰ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਦੀ [illegible]
[illegible] ਦੇ ਜਿਹਾ [illegible], [illegible]
[illegible], ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ [illegible]
[illegible], [illegible]।

[illegible] ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਦੇ [illegible] ਦੀ [illegible], [illegible] ਜੀ ਦੀ [illegible]
ਦੀ [illegible] ਦੇਵੇ [illegible]। [illegible]
[illegible] ਦੀ [illegible]।

[illegible]	20 [illegible] 1906 ਨੂੰ [illegible] ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ [illegible]
	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ [illegible] ਜੀ
[illegible]	[illegible] 1921, [illegible]
	[illegible]
[illegible]	[illegible] ਤੇ [illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible] ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, [illegible]

ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ.
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ.

ਪਿਤਾ ਜੀ	ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ।
ਮਾਤਾ ਜੀ.	ਮਾਤਾ ਭਾਗੀ ਜੀ
ਗੋਤ	ਸੌਂਦੀ - ਖਤ੍ਰੀ.
ਜਨਮ ਦਿਨ	ਚੇਤ ਵਿਸਾਖ ਵਦੀ 7 ਵਿਸਾਖ 1946 ਸੰਮਤ 1890 (ਈਸਵੀ) (ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ) [illegible]
ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ	ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ, ਤਹਿਸੀਲ [illegible] ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ।
ਪਾਣੀਗ੍ਰਹਿਣ ਸੰਸਕਾਰ	ਪੰਤ ਕੌਰ [illegible] [illegible] ਕੀਤੀ। ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਦੇਵੀ ਜੀ [illegible] (ਕਨਾਟ [illegible]) 23 ਜਨਵਰੀ 1936 (ਈਸਵੀ) ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਗੋਂਦਾ ਦੇਵੀ ਜੀ [illegible] [illegible] ਦੇਵ ਜੀ [illegible]
ਗੱਦੀ	ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, 24 ਮਈ ਵਦੀ 6 ਸੰਮਤ 1962, ਅਨੁਸਾਰ [illegible] 1906 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ
ਗੁਰਗੱਦੀ	ਵਿਸ ਕਾਰਤੇ ਸੁਦੀ 3, ਅਗਸਤ 2 ਜਨਵਰੀ ਸੰਮਤ 1962 (ਬਿਕ੍ਰਮੀ), 1 ਸਤੰਬਰ [illegible] ਕੀਤੀ।
ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ	ਵਿਸ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ਏਕਮ, 2 ਜਨਵਰੀ 1963 ਨੂੰ 30 ਸਾਲ [illegible] 1906 ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜੇ [illegible] [illegible] ਸਾਹਿਬ [illegible]
ਰੂਪ ਆਦਿ.	ਪਤ ਕਰਤਾ [illegible] ਜੋਤ ਦਿਨ।
ਜਾਨਸ਼ੀਨ / ਗੁਰਗੱਦੀ	ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਗੁਰਿਆਈ ਕਰੀ	ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਮਾਰਚ 2296, ਕੀਤ ਗਗਨ ਦਿਨ ਕਰੀ।
ਸਮਕਾਲੀ	ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ।
ਗੱਦੀ ਵਿਚ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਨਸ਼ੀਨ ਦੇਖੀ	ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ
ਗੱਦੀ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕਰ।	ਬੰਦੂ
ਗੱਦੀ ਸਮਾਪਤ.	ਕੌਰ ਦਰਜਾ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜੇ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਤਰ ਸਾਹਿਬ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਉਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਦੇਗ ਵਿਚ ਉਬਾਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ, ਅਖੀਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਛਾਲੇ ਛਾਲੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਤਾਂ ਸ਼ਾਤਮਈ ਰਹੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਕੌਮੀ-ਅਣਖ ਅਤੇ ਬੀਰਤਾ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ

ਜਪਉ ਤ ਜਿਨ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ
ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਇਓ ॥
(ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ੫ ਅੰਗ ੧੪੦੯)

ੴ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਵਾਸਤੇ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਅਹੰਕਾਰੀ ਸੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬਹੁਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਧ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਜਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਪਰਚਾ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਗਲ ਜਾਣ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਤਰੱਕੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਾਰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ, ਪ੍ਰਚਾਰੀਆਂ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜਦ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਚਰਚਾ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਭਗਤ, ਭੱਟ, ਕਵੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੀ ਠੀਕ ਉਤਰਦੀ ਬਾਣੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਆਦਿ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕਾਫ਼ੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਫ਼ੀ ਕਿਤਨੇ ਸਾਰੇ ਦੀ ਰਚਨ, ਕਾਫ਼ੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਪੀਲੂ ਜੀ ~~ਕਿਸੇ~~ ਦੀਆਂ ਰਚਿਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਕਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਤੇ ਇਹ ਲੋਕ ਤੇ ਘਰ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਾਫ਼ ਜਵਾਬ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ

ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਦਾ [illegible] ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ
ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਆਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ
ਆਪ ਜਿਹੀ [illegible] ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਾਂ
ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਤ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਖੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦੀ ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਤੁਰ ਗਏ
ਦੀ ਤ੍ਰਿਹਾਈ [illegible] ਦੀ ਸਾਖੀ। ਇਸ ਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਹਨਤ
ਲੱਗੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਇਸ ਅਨੋਖੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ
ਉਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੀ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀਆਂ
ਦੀ ਸਾਖੀ [illegible] ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ [illegible]
ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕ ਪੰਥੀ ਸਾਂਝ
ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਇਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ
ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਗਰ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਬਣੀ ਜਾ ਇਕ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ
ਸਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਦੇ ਬਾਗ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤਿ ਹੀਣ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ
ਸਰਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜੇ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ
ਤੁਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਇਆ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਸੀ
ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਸਜਾਇਆ
ਸਾਰਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਤੇ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਸਾਹਿਬ
ਦਾ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਰਕਾਰ ਦਾ
ਰਾਜ ਸੀ। ਉਹ ਬੜੇ ਬਹਾਦਰ ਪੰਥੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਦਰਬਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ
ਸਮੁੰਦਰ ਤੁਰਕੇ ਸੇ ਅਕਬਰ ਕੀਤੀ ਤੋਰ ਕਿ ਸਾਰਾ
ਤੋਂ ਸੱਚ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਸਮਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਸੰਧਰੇ ਤੋਰ
ਪ੍ਰਭਾਤ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਦਾਰ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਕਰਾ ਸਾਹਿਬ
ਗੁਰੂ ਦੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਸੰਧਿਆਵਾਂ
ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਪਾਰਾ ਤੇਜ਼
ਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਂ
ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰੀ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇਕ ਤੌਰ ਅਰਜ਼ੀ ਲਿਖ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਆਪ
ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਸੇਵਾ ਕੀ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਫੁਰਮਾਨ ਪਰਨੇਟ ਕੇ ਜਾਗੀ ਜਗਾਵ ਰੂਪ
ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ਪੰਜਾਬ
ਦੇ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਫੈਲ ਚੁਕੀ ਸੀ।

ਚੰਦੂ ਸਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ
ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਰੋਹਤਾਂ ਨੂੰ
ਭੇਜਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
ਸਪੁੱਤਰ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਰੋਹਤ ਨੇ
ਚੰਦੂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੱਕਾ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੰਕਾਰੀ ਚੰਦੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰੋਹਤ ਜੀ ਚੁਬਾਰੇ
ਦੀ ਇੱਟ ਮੋਰੀ ਨੂੰ ਲਾ ਆਏ ਹੋ। ਜਿਸ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿ ਆਪ
ਸੁਣ ਸਹਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ
ਹੰਕਾਰੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਣਾ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਹੰਕਾਰੀ ਦੀ
ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਪੰਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ
ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਪਰਮਾਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

"ਆਪੇ ਪਰੈ ਆਪ ਗੁਰਦਾਸ।
ਇਤਿ ਆਦਰ ਸਿੱਖ ਵੇਖੇ ਪਾਸ।
ਸਿੰਘ ਜਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸੁਹਾਈ।
ਜਲ ਕੇ ਭੱਤਿ ਨ ਲੈਣ ਜਗਾਈ।"

ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਠੁਕਰਾਉਣ ਤੇ ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹ
ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਸੜਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ
ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਸ ਬੇਇਜ਼ਤੀ
ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਜੋ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਤੋਂ ਚੰਦੂ
ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾ ਕੇ ਭੜਕਾਇਆ
ਕਰਦਾ ਸੀ। ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਬਗਾਵਤ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ
ਸ਼ਰੀਕ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਜਹਾਂਗੀਰ
ਨੇ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਕਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ
ਜੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ, ਸ਼ਹੀਦ ਕਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ
ਹੋਣ ਦੇ ਇਹ ਕਾਰਨ ਬਣੇ।

(ੳ) ਆਪ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ।
(ਅ) ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ।
(ੲ) ਚੰਦੂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ ਕਬੂਲਣਾ।

(੩) ਸਿਖੀਆ ਦੇ ਆਈ (ਮਿਹਨ) ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ

(੪) ਸਰਨ ਜੋਤ ਵਿਚ ਜਾਗਦੇ ਹੀ ਪਾਣ ਵਿਚ

ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪੰਥੀ ਜਾ ਨਿਵਦਿਆਂ ਗਾ ਰਹੀਏ।

(੫) ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਜਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾ ਰਹੇ।

ਇਹ ਜਾਣੀਆਂ ਜੀ ਹਾਲਤ ਹੋਣ ਦੇ ਪਾਰਸ਼ਾ ਸਾਰੀਓ ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਸੰਗਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦਾ ਸੁਖ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਂਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਇਸ, ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕਿ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਬਣਦਾ ਤੇ। ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪੜਦੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ~~ਸ਼ਬਦ~~ ਦੱਸਣ। ਇਸਦਾ ਜਿਹਾੜਾ ਜਾਣ ਸੋਹਣਾ ਜਾ ਸਿਖਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ।

ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦੀਨੀ ਪਰਚਾਰ,

ਤਖ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਆਸ ਪਹੁੰਚਾਈ।

ਗੁਰੀ ਗੁਰਬਾਣ ਨੂੰ ਸੈਨ ਸਮਝਾਇਆ,

ਜਾਤ ਸੰਗਤ ਜੀਅ (ਦਾ) ਨਿਸੰਗ ਵਸਾਇਆ।

(ਸੈਂਚਰੀ ਨਾਮਾ)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਇਣ ਕੀ

(੧) ਆਪਾ (ਪਰਬੀ ਵੱਡੀ ਦੀ ਦੀਰਘਾ ਤੇ ਰੂਪ ਦੀ ਆਈ ~~ਸ~~ ਪਰਨ ਜੋਤ ਵਿਚ ਸਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ। ਤੇ ਨੂੰ ਪਾਵੇ ਆਈ ਸੰਗਤ ਦੀ ਆਈ ਸਰੂਪ ਕਰਨੀ।

(੨) ਸਾਂਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤੇ ਦੇ ਪਰਦਰ ਕਰਨ ਤੇ ਨਾਮਾਂ, ਤੇ ਨੂੰਨ ਪਾਵੇ ਗੁਰੂ ਘਰ, ਸ਼ਰਨ ਆਵੇ ਪੰਥੀ ਸਾਥੇ।

(੩) ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਫ਼ਲੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ~~ਤੇ~~ ਦੀਰਘਾ [ਰਹਾ]। ਨੂੰਨ ਪਾਵੇ ਜਾਂਚ ਪੰਗਤ ਦੀ ਜਨਕ ਸਰੂਪ ਕਰਨੀ।

(੪) ਸਖੀਆ ਦੀ ~~ਸ~~ ਰਚਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸੂਤ ਕਰਨੀ ਕਿ ~~ਸ~~ ਨੂੰਨ ਪਾਵੇ ਰਚਿਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜਾਣੇ ਜਾਣਨੂੰ ਦਾ ਹੋਣ।

(੫) ਆਪਣਾ ਸਾਂਗੀਤ ਦੀ ਜਨਕ ਨਾਜਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਦੇ ਸਾਰ ਵਿਚ ਰੂਪ ਆਈ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੀ। ਨੂੰਨ ਪਾਵੇ ਜਾਣੇ ਦੇ ਦਾਸਤੇ ਪਾਤੇ ਪਸਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਦੇ।

(੬) ਮਾਰਗਸ਼ੀਰਸ਼ੀ ਅਮਾਵਸ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਾਂਝ ਮੇਲਾ।

(੭) ਤਰੀਆ ਤੇ ਈਆ ਦੇ ਤਸੀਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ
ਪਾਸੇ ਸਾਂਝੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ।

(੮) ਵੇਗ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ
ਵੇਗ ਤੇਗ ਫੜ, ਸ਼ਹੀਦ ਕੂਕੀ ਸਿੰਘ
ਤੜਪਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਤੂਫਾਨ।

(੯) ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ
ਤੇਗ ਬਾਣ ਸਹਿਣ ਵਾਲੇ।

(੧੦) ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਰੂਪ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ
ਸਰੀਰ ਦੇਹ ਦਾ ਰਸਤਾ ਠੀਕ ਸਾਬਤ।
ਤੇਰੇ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰ੍ਹੇ।

ਸਾਂਝੀ ਦੀ ਸੂਰਤੀ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਤਰੀਕੇ ਤਪ ਤੇਜ ਦੇ ਸੀਸ ਵਿਚ ਤੇ ਸਾਥੀ ਸੋਧੇ। ਵਿਆਕੁਲ ਸਾਂਝੀ ਜੀ ਵੇਗ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲਿਆ ਸਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਤਿਆਗਮਈ ਮਾਰਚ ੧੯੬੩ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਚਲੀ ਚੋਣ, ੩੦ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੯੦੬ ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਿਛੋੜਾ ਸਹਿਣਾ ਕਰਦੀ ਦਇਆ ਦੇ ਵਿਰਾਗ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਾ ਲਿਆ। ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਵਿਚ ਰੂਹੀ ਸਾਂਝੀ ਤੇ ਸਮਾਜ ਠੀਕ ਕਿਤੇ।

ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਕਰਵਰਤੀ ਜੀ ਸਾਂਝੀ ਪੁਸਤਕ ਸਾਂ ਕਵਿ ਸਾਗਰ ਦੇਵਤ ਵਿਚ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ ਪਹਿਰ ਲਿਖੇ ਹਨ।

"ਸਾਗਰ ਤਰਕ ਪੁਰਖਿਆ ਕਰਿਆ ਮਾਲਾ ਮਾਤ,
ਪਾਪ ਰਸਾਤੋਂ ਉਤਰੇ, ਇਕ ਇਕ ਪੰਚੀ ਸਾਤ।
ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਸਰੀਰ ਤੋਂ, ਜਗ ਪਵਿਤਰ ਜਾਣ,
ਆਈ ਠਰੇ ਆਤਮਾਂ, ਜੀਵੇ ਨਾਮ ਸੰਗਾਰ।
'ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਸਾਜਿਆ, ਮਾਤਾ ਲੈਣਾ ਦਰਸ਼ਨ,
ਸੁਰਤੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਰਹੀ, ਸਚੀ ਜੀ ਸਹਾਰ

(੯)

ਦੇਖ ਤਮਾਸ਼ੇ ਜਗ ਸਭੇ, ਪੰਥਾ ਗੁਰੂ ਸੁਜਾਣੀਓ
ਦੇਖ ਮਿਲੇ ਤਨ ਕੌਤਕਾ, ਸਾਹਿਬ ਜੀਆਂ ਜੀਓ।

ਸਗਲੇ ਸਾਂਤੀ ਨਾਮ ਜਪ, ਸਭੇ ਜੀ ਗੁਰ ਦੇਵ
ਪ੍ਰਤਿਆ ਨਾਮ ਕੀਓ ਸਰ, ਸਭ ਆਤਮਾ ਦੇਵ।
ਗਾਜੀ ਵਿਚ ਰਸਾ ਦੇ, ਰਹਿਓ ਸੰਤ ਜੀਓ।
ਮਿਤ੍ਰ ਸਭੇ ਸੰਗੀਏ, ਕਾਲ ਜੀਆ ਜੀਓ।
ਦੇਖ ਤਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ, ਸੰਤ ਨਾ ਗੁਰ ਸਾਜੀਓ
ਦੇਵੇ ਤੇਜ ਸਾਰੂ ਇਓ, ਵਿਚ ਸੋਏ ਸੁਜਾਣੀਓ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਜੇ, ਦੇਵੇ ਦੇ ਦਾਨ ਪਾਰ।
ਮਿਤ੍ਰ ਉਤੇ ਜੀ ਨਾ ਕਰੀ, ਪਰ ਨਾ ਕਰੀ ਸਾਰ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਰਹਿਆ ਸਦੀ, ਗੁਰੂ ਰਤਨਾਰ,
ਸਾਰ ਖ ਪ੍ਰਗਟ ਆਰ ਕੇ, ਸਾਕੇ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ।

	ਮੰਗਲਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਰੰਗੂਨ ਵਿਚ, ਆਪਣਾ ਪੰਜਭੂਤਕ, ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ।
ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	ਚੇਤ ਸੈਤ, ਸੁਦੀ ੧੪, ਸੰਮਤ ੧੯੨੨ ਮਾਰਚ ੩੦ ਸਨ ੧੮੬੫ ਨੂੰ ਮੰਗਲਵਾਰ ਦਿਨ ਗੁਰਗੱਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
ਉਮਰ ਸਾਰੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ	੫੪ ਵਰੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ੧੨ ਦਿਨ। ਜੇਠ ਸਾਸ ਸੁਦੀ ੫, ਸਾਲਰ ੨੨, ਸੰਮਤ ੧੯੬੩, ਦਿਨ ~~ਬੁਧਵਾਰ~~ ਵੀਰਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ੧੭ ਮਈ ਸਨ ੧੯੦੬, ਸੈਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।
ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰ ਗੱਦੀ	ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜੇਠ ਸਾਸ ਸੁਦੀ ੫, ਸਾਲਰ ਸੰਮਤ ੧੯੬੩ ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ, ੧੭ ਮਈ ਸਨ ੧੯੦੬ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਰਹੀ	ਕੁਲ ੧੯੫ ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ੨੫ ਦਿਨ।

ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਪਿਤਾ ਜੀ	ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।
ਮਾਤਾ ਜੀ	ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ
ਦਾਦਾ ਜੀ	ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ।
ਦਾਦੀ ਜੀ	ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ।
ਅਵਤਾਰ ਦਿਵਸ	(ਜਨਮ) ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ੫, ਵੈਸਾਖ ੫ ਸੰਮਤ ੧੬੭੮ / ੧ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੬੨੧ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ
ਅਵਤਾਰ ਅਸਥਾਨ	ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
ਪਤਨੀ	ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਜੀ / ੧੫ ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ ੧੬੮੯ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ
ਸੰਤਾਨ	ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, / 23 ਪੋਹ ਸੁਦੀ ਸਤਮੀਂ ਸੰਮਤ ~~[illegible]~~ ੧੭੨੩ / 22 ਦਸੰਬਰ ੧੬੬੬ ਨੂੰ ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ
ਗੁਰਗੱਦੀ	ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਚੌਦਸ, 3 ਵੈਸਾਖ ੧੭੨੧ ਵਿਚ / ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਵਿਖੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ / ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ, [illegible]।
ਗੁਰਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲੀ	ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੧੪, ਚੇਤ 24 ਸੰਮਤ ੧੭੨੨, / ਮਾਰਚ ੨੦ ਸਨ ੧੬੬੫ ਨੂੰ ਬਕਾਲਾ ਵਿਚ ਗੁਰਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲੀ। / ੧੦ ਵਰ੍ਹੇ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ੧੧ ਦਿਨ।
ਕੁਰਬਾਨੀ / ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ	ਮੱਘਰ ਸੁਦੀ ੫, ਮੱਘਰ ੧੧, ਸੰਮਤ ੧੭੩੨, / ਦਿਨ ~~[illegible]~~ ਵੀਰਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ੧੧ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੬੭੫. / ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।
ਅਗਲੀ ਗੁਰਗੱਦੀ	ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ / ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਮੱਘਰ ਸੁਦੀ ੫, ਮੱਘਰ / ਸੰਮਤ ੧੭੩੨ ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ, ੧੧ ਨਵੰਬਰ ੧੬੭੫ / ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ੀ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਚੀ	ਕੁਲ ੧੧੫ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸਲੋਕ ੧੫ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ।

ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ

ਮਹਾਰਾਜ

ਸਿਰ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ

"ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ,
ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪੈ ਢਾਪੀ ਚਾਦਰ।
ਕਰਮ ਧਰਮ ਕੀ ਜਿਨ ਪਤਿ ਰਾਖੀ,
ਅਟਲ ਕਰੀ ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਸਾਖੀ।"

ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਅਵਤਾਰ, ਦੀਨ ਦੁਖੀ ਦੇ ਯਾਰ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਜਾਤੀ ਭੇਦ, ਊਚ-ਨੀਚ
[illegible] ਤੇ ਭਰਮਾਂ, ਇੱਕ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ, ਜਾਤ
[illegible] ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਭਾਗ, ਗੁਰੂ [illegible]
[illegible] ਦੇ ਅੰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ
ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੇ [illegible] ਸਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਤੇ [illegible] ਹੋਏ ਧਰਮਾਂ
ਦੇ [illegible] [illegible] ਰਹ [illegible] ਮਾਤਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ [illegible]
[illegible] ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਮੁਤਅੱਸਬੀ
ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ [illegible]
[illegible] ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ [illegible] ਜੀ [illegible] ਜਿਸ ਨੇ [illegible]
[illegible] ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ [illegible]
[illegible] ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ [illegible]
ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ [illegible] ਕਰਕੇ ਮਸੀਤਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਨ ਨੂੰ [illegible]
[illegible] ਜੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਪੰਡਤਾਂ [illegible] ਵਿਚ [illegible] ਵਿਚ
ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ [illegible] ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ [illegible] ਵਿਚ ਕਰ
[illegible] ਨੂੰ [illegible] ਕਰਨ ਲਈ [illegible]
[illegible] ਤੇ [illegible] ਦੀ [illegible] ਦਾਣੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ
ਕਿਸੇ [illegible] ਤੇ [illegible] ਹੋ ਜੀ। ਤੇ [illegible]
ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ [illegible] ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ [illegible] ਲਾਏ ਗਏ। [illegible]
ਵਿਚ ਇਸ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਉਨ੍ਹਾਂ [illegible] ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ [illegible]
[illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible]
ਪੰਡਿਤਾਂ ਤੇ [illegible] ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ [illegible] ਕਰਨਾ।
ਇਸ [illegible] ਤੇ ਤੰਗ ਆਕੇ ਪੰਡਤ ਜੋ
[illegible] ਵਿਚ ਦਰ [illegible], ਪੰਜ [illegible]।

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਪੰਥਾਂ ਨੇ ਜੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ
ਸਾਕੇ ਆਰੰਭਤਾ ਕੀਤੀ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਰਾਜ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੇ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਕੇ ਪੰਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ
ਤੋਂ ਰੋਕੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀ ਗਈ ਤੇ ਸੌਦੇ ਤਖ਼ਤ ਸਜਾਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ
ਜੀ ਉਹ ਤੁਸਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਬ ਸਰਕਾਰ ਗੋ: ਕੀਰਤਿ ਧੁਰ ਦਬਾ
ਦੇ ਆਖਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਾ।

ਇਸ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਦਬਾਵਣ ਲਈ.

ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦੇ ਪੰਥਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਪੂਰਨ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਰੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਇਸ ਸਮਾਂ ਤੋਂ ਬੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ
ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਆਪਣੇ ਦਸਵੇਂ ਆਪਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਸ ਤੇ
ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ। ਪਰਮ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ
ਨੂੰ ਦੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਤੇ ਤਰਕ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਜੇ ਨਰ ਆਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ
ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੁਸਾਡੇ ਦੀਨ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ
ਲੋਕ ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜੀ ਸੁਖਸਾਗਰ ਕਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਔਰੰਗ
ਸੀਂ ਤੁਸਾਡੇ ਰਿਹੇ ਸਾਮਰਾਜਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ।

ਪੰਥਾਂ ਦੇ ਇਹੀ ਪਹੁੰਚਕੇ ਆਰ ਪਾਰ

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਇਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ
ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਬਹਾਦੁਰ
ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਜੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ
ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਦੇਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਇਸ ਲਈ ਕੇ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਨੂੰ ਉਸੀ ਬੰਦ ਕੀਤਾ। ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ-
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਦਮ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਾਣੇ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ
ਰਾਜ ਇਸ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਤਾਰੇ ਹੋਏ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ
ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਰੋਪੜ ਸੈਫ਼
ਸੈਫ਼ਾਬਾਦ, ਸਮਾਣਾ, ਚੀਕਾ, ਸਥਾਨੇਸ਼ਵਰ, ਕੁਰਖੇਤਰ, ਕੈ
ਕੈਥਲ, ਆਦਿ ਕਈ ਅਸਥਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਗਰੇ ਪੁੱਜੇ। ਇਸ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ
ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ, ਭਾਈ

ਗੁਰਦਿਤ, ਕਾਹਦੀ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਕਾਹਦੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਂ। ਉਪਰ
ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਰੂਪ
ਦੇ ਰਹਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਲਿਆ
ਲੈਣੀ ਚਾਹਤ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਗਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਖਦੇ ਨੂੰ
ਕੋਈ ਪਤਾ ਨ ਲਗਾ।

ਸਾਧ ਸਾਂਗਤ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਇਕ ਆਸ
ਇਕ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਇਕ ਤਰਫ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਇਕ ਤਰਫ
ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆ ਸਾਰ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਸਾਕਾਰ ਹੋਕੇ ਸਾਧਨੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ
ਦਿਖਾ. ਇਹਦੇ ਉਪਦੀ ਬਾਣੀਆਂ ਤੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾ।
ਇਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਧਦੇ ਸਾਰ ਸਹਿਜ ਕੇ ਕਿਤਨਿਤ ਇਕ
ਸੇਵਕੀ ਤੇ ਦਯਾਲ ਧਾਰ ਕੇ ਜਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਕੇ ਤੁਰ
ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਨੂੰ ਸਾਲਾਹੇ।

ਅਰ ਇਸ ਦਯਾਵਾਨ ਦੇ ਸੇਵਕੀ ਦੀ
ਸਹਿਜਾਦੀ ਦੁਆਰੇ ਇਕ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਜੀ ਦੀ ਕਿ ਇਕ
ਗਰੀਬ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰ ਪੈ
ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਰ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਦੇ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਸਾਧੀਰ ਦੇਵੇ ਉਨ
ਗੁਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਧਨੀ ਚਰਨ ਨਾਲ ਨਿਮਰਤਾ ਇਤੀ
ਅਵਤਾਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਇਸ ਤਰਾਂ। ਸਾਂਗਤ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਆਗਿਆ ਨਿਮਰਤਾ ਗਾਇਣ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਨੂੰ ਇਸੀ ਭੇਟਾ ਕੀ।

ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗੀ ਸਾ
ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਤੁਰਾਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖ ਤੁਰਾ
ਬਾਕੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਨੇ ਸਾਧਦੇ ਸਾਥਾਂ ਇਕ ਇਸਤਾਂ
ਕਿਸਿਆ ਹੈ। ਕਿ.

ਆਸਾ ਵੈਦ ਕੋਈ ਨਾ ਦੀਸਦਾ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਆਸਰਾ,
ਕਬੀਰ ਕਿਉ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਨਾ ਚੰਦ ਇਕ ਸਾਹਿਬ
ਸਾਂਦਗੀਏ ਇਕਸਾਰੇ ਜਾਣ।

ਸਾਕਾਰ (ਗੁਰੂ) ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਕਰ ਇਤਾ
ਕਹਿ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸਾਨੇ ਬਾਣੀ ਰੱਖਕੇ ਸਤਿ ਦੇ

ਸਤਗੁਰੀ ਪਾਸੀ ਸਰਣ ਇਤ ਜਾਵੈ।

ਜਦ ਕਿ ਸੰਗੀਆਂ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

(੧) ਕੀਹ ਕਸੂਰ ਕੀਤਾ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਰ ਜਾਹਿ।

(੨) ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਏ।

੩, ਜੇ ਜੀਅ ਕਰਾਮਾਤ ਸਦੀ ਇਸਤਰ ਹੋ ਜਾਵੈ।

ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦਾ ਇਸਥਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਜਵਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੈ।

ਤੀਨ ਬਾਤ ਇਨਕਾ ਕਰ ਲੀਜੈ।
ਸਬਦ ਭਲੀ ਜੋ ਪਾਵਨ ਕੀਜੈ।
ਮੁਸ ਦੇਹ ਕਰਮਾਂ ਕਾ ਫਲ ਮੁਲਾਂ
ਕੋਟ ਜੁਗ ਭੋਗਤ ਅਕ੍ਰਿਪਿ ਨਾਥ।
ਜੋ ਨਾ ਕਰਤੂ ਨ ਜਾਨਤ ਹੋਉ।
ਕਰਾਮਾਤ ਵਾਲਾ ਨੁਕਸ ਹੋਉ।
ਜਿਨ ਜਾਨਤ ਗੁਨ ਤੇ ਕਰਤਾਏ।
ਤਿਨ ਕਰ ਹੋਤ ਦੋਖ ਲਗਾਏ।
ਜੋ ਇਹ ਹੋਵਤ ਨਾਮ ਜਾਨਤ।
ਆਪੇ ਪਾਪ ਪਾਪ ਕਰ ਜਾਵਤ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀਏ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜੋ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਰਾਮਾਤ ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਹਨ। ਜਦ ਇਹ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਮਹਾਤਮਾ ਸਭ ਜਗਤ ਦਾ ਭਲਾ

ਤੇ ਸੁਖ ਭਰੇ ਦੇ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਜਾਂ। ਏਕਤ ਆਪਣਾ
ਅਹਿਲ ਹੀ ਜੀ ਜਦੋਂ ਤਿਸਨ ਕੈਦ੍ਹ ਅਸਰ ਉਨ੍ਹ ਪਰਨ
ਦੀ ਰਸਿਆ ਵਧਦੇ ਸੌ ਘਾਰ ਸਰਕੀਨ ਘਾਰ ਨੂੰ
ਉਸਾਰ ਜਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਗੀਆ ਮੁਸਲਿਆਂ ਨੂੰ
ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕੇ ਇਹ
ਆਪਣੇ ਜਾਣ।

੧ ਆਪੇ ਗਿਣਤੇ ਦੀ ਪਰਚੀਆਂ।
ਜਿਨ ਦੀਆਂ ਆਪੇ ਨ ਫੇੜੀਆਂ।
ਤੇਰ ਪਿਆਰਨ ਅੰਗਿਆ।
ਸਰ ਪਈਆਂ ਪਰਨ ਨ ਫੇੜੀਆਂ।"

ਅਰ ਸਰਨ ਦੀ ਲਾਹਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ
ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਭਰੇ ਗਏ ਤੇ ਸੰਗਤੀਆਂ ਦੇ ਆਣੇ ਜੀ ਆਸਾ
ਨਿਸਚਾ ਨੂੰ ਕੇਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਦੇ ਆਧਾਰ
ਸੀ ਪਹਿਰਾਰੂ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰੇ ਜੀ ਨੂੰ ੧੧ ਨਵੰਬਰ ਸਨ
੧੯੭੫ ਵਿਸ਼ਵਈ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ
ਅਰੋੜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿਮਰੀਐ[...]

"ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ,
ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਪੈ ਢਾਪੀ ਚਾ[...]
ਕਰਮ ਧਰਮ ਕੀ ਜਿਨ ਪਤਿ ਰਾਖੀ
ਅਟਲ ਕਰੀ ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ [...]

ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਅਵਤਾਰ, ਦੀਨ ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ [...]
ਮਹਿ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ
ਦੇ ਲਾਲ, ਤਿਆਗ ਮੂਰਤ ਦਾ ਰਾਖਾ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ[...]
ਜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸਾਖ ਵਦੀ ੫ ਸਾਲ ੧੬[...]
ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾ[...]
ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਛੋਟੇ ਸਤਿਗੁ[...]
ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸਨ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆ[...]
ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਸੰਤ ਸਰੂਪ, ਤਿਆਗੀ ਬੈਰਾਗੀ ਤੇ [...]
ਬਹਾਦਰ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ [...]
ਨੂੰ ਜਦ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੋਇਆ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਰ[...]
ਪਰ ਜਾ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਇੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ [...]
ਕ੍ਰਮਵਾਰ
ਦੇ ਸਾਥ ਮਹਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਤੇ ਇਸ ਦਿਨ [...]
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਇ[...]
ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਤ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸਤਿ[...]
ਜੀ ਨੂੰ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਇਹ ਸਨ।

(੧) ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
(੨) ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
(੩) ਬਾਬਾ ~~[illegible]~~ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।
(੪) ਬਾਬਾ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਇਹਨਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਇਤਿਆਦਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ।

(੧) ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੪ ਸੰਮਤ ੧੭੪੩ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ੭ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੬੮੭ ਈ: ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ; ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਆਦਿ ਨਾਮ ਜਦਕਿ ਕਵੀ ਸੈਨਾਪਤਿ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਘਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ।
ਜਿਨੇਂ ਪਰਤਾਪ ਕਰਤਾਰ ਕੇ, ਤੁਰਕ ਦੇਖਿ ਸਮਝਹਿ ਹਾਰ
ਤਨ ਕੀ ਸਕਲ ਪਾਇ, ਦਕਸ਼ਨ ਮਾਰਗ ਦਾਰ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੰਗ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਕੇ (੨੮/੬੪)।
(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੋਭਾ)

ਆਪ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ੮ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਨੂੰ ੨੨ ਦਸੰਬਰ ੧੭੦੪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

(੨) ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ~~[illegible]~~ ੧੦ ਚੇਤ ਸੰਮਤ ੧੭੪੭ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸਨ ੧੬੯੦ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਜਨਮ ਦੀ

ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ੮ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧
ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ੨੨ ਦਸੰਬਰ ੧੭੦੪ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ।

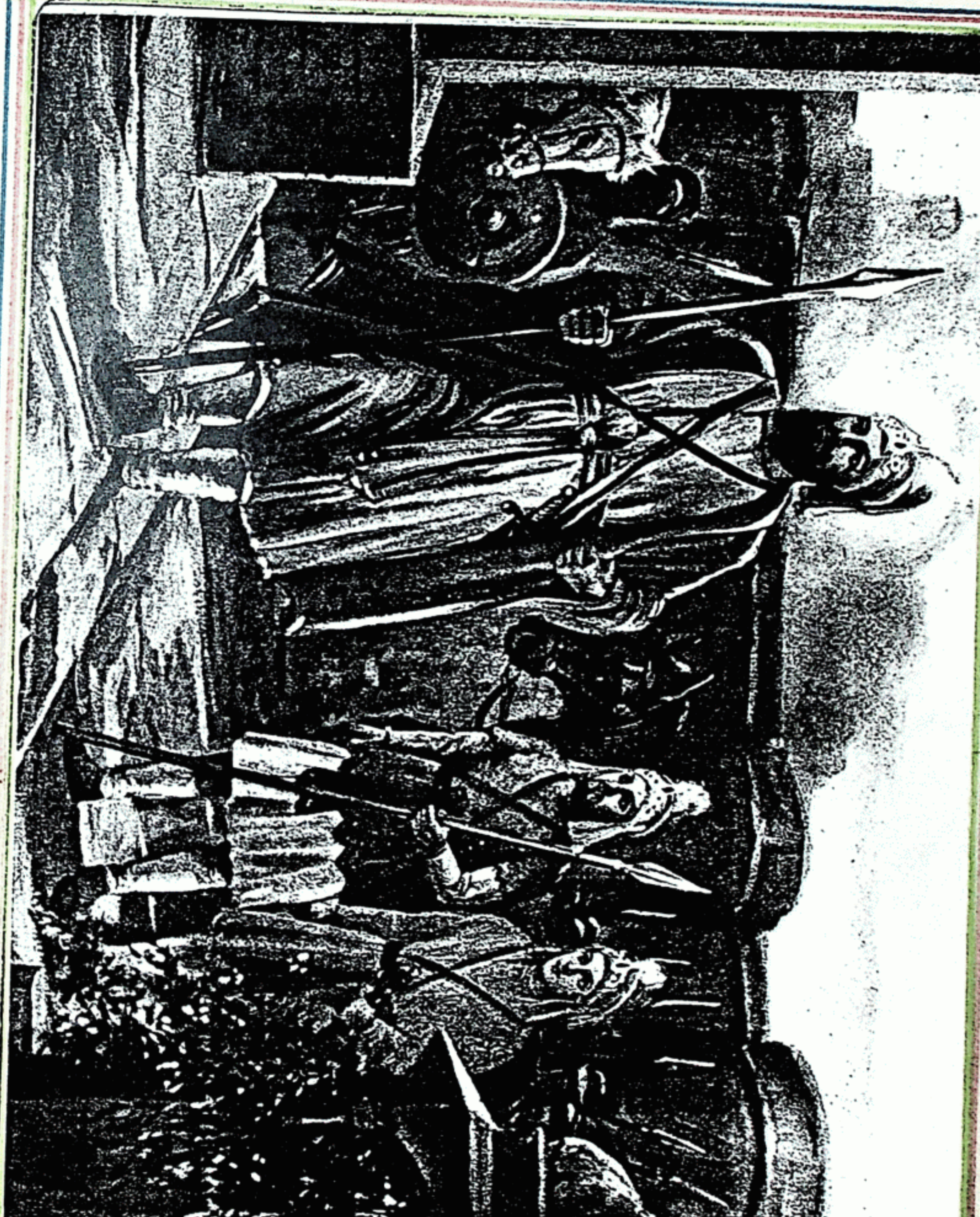
(੩) ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ — ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਤੀਸਰੇ
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ
ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ~~[illegible]~~ [illegible]
੭ ਮਾਘ ੧੭੫੩ ਬਿਕ੍ਰਮੀ; ਦਿਨ ~~[illegible]~~ ਵੀਰਵਾਰ
ਸਨ ੧੬੯੬ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ।

੧੩ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ੨੭ ਦਸੰਬਰ
੧੭੦੪ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਜ਼ੀਰ
ਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ, ਸਰਹਿੰਦ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।
ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ਨੌ ਸਾਲ ਦਸ ਮਹੀਨੇ,
~~[illegible]~~ ਅਤੇ ਕਰੀਬ ਦਿਨਾਂ ~~[illegible]~~ ਦੇ ਸਾਲ
ਸੈਂਤੀ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਸੀ।

(੪) ਬਾਬਾ ਫ਼ਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ — ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ
ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾ ਜਨਮ ਬਾਬਾ
ਫ਼ਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ~~[illegible]~~ ਦਾ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ
ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਫੱਗਣ ਵਦੀ ੧੧ ਸੰਮਤ
੧੭੫੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸਨ ੧੬੯੯ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ
ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਵੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ।

੧੩ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ੨੭
ਦਸੰਬਰ ਸਨ ੧੭੦੪ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ
ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਰਹਿੰਦ
ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਕਰੀਬ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸੀ,
ਦੇ ਸਾਲ ਸੈਂਤੀ ਦਿਨ ਦਾ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਫ਼ਤਿਹ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਫ਼ਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ
ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨਾਮਾਂ ਉੱਤੇ ਸਰਹੰਦ ਹੋਵੇ
ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ
ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ
ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ
ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ

ਜਗਿਆਸਾ.

ਘਾਕ ੧੫ ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ ਨਾਲੋਂ
ਜਗਿਆ ਦੀ ਸੰਗ ਸਿੰਘ

ਸਾਡਾ ਰਾਜਨੈਤਕ ਸਾਹਿਤ

"ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਵੇਂ, ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ
ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਸੇਧ, ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਤਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਦਿਆਂ ਐਸ ਪ੍ਰੀਤ
ਕਰਨਾ ਕੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, 'ਹੇ ਆਕਾਸ਼ ਪੁਰਖ,
ਇਸ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਜੀ, ਆਹ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਤੇ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਕੀਤ ਆਪ ਕਰੀਏਂ।"

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ.
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮਹਾਰਾਜ.

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ
ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਇਹ ਜੀ ਕਿ "ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਸਭ
ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈਂ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕਰਨ
ਇਸ ਤੋਂ ਪੰਜ ਪਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਪੰਥ 'ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ'
ਦੀ ਨੀਂਹ ਇਸਾਈ ਧਾਰੇ ਇਸ ~~[illegible]~~ ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ ਰਹੀ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੀਵਸੀ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪਤਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਰਾ ਪੁਰਖਾਂ
ਸਰੂਪ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਜਿਹੇ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਤੁਰ
ਤ ਗਿਆ ਜੀ।

'ਸਦਾ ਸ਼ਾਹ ਜੋ ਦੇਵ ਨਸ਼ਾਹਿ
ਤਬੈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਕਹਾਹਿ।'

ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤੁਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਦੇ ਅਗੇ
ਪ੍ਰਤੱਖ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾ ਛਾਇਆ ~~[illegible]~~ ਪਰਵਾਰ ਇਕਠ
ਪ੍ਰਬਲ ਲਿਆ, ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਇਕਠੇ ਦੇ
ਸਰਹਿੰਦ ਵਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਧਰ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾਈ ਇਹ
~~ਗੰਗੂ~~ ਤੇ ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਜੋਰ ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਿੰਘ
ਦਰਬਾਰ ਚੁਣਵਾਏ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਿੰਘ ਚਾਲੀ

ਇਤ ਜੋ ਟਿੱਕੇ ਪਰ ਕੇਸਰੀ ਸਿੰਘ ਫਕੀਰ ਨੇ ਲਿਖੇ। ਸੰਮਤ
ਇਕ ਇਕ ਇਕ ਫੋਟੋ ਮੇਰੀ ਮੇਜ਼ਰੀ ਪਈ ਚੰਦ ਦੀ ਤੇਰਵੀ
ਨਵੰਬਰ ਪਰਸਿੱਧ ਹੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਕੇ ਬਾਜੇਰੇ ਭੇਜ ਕੇਹਰੀ
ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਘੱਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗ ਚਹੁੰ ਦੀ
ਤਰੀਕ ਕਰ ਲੀ ਸਨ। ਕੇਹੜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ
ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਸਚਿਆਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ
ਕੇ ਭਾਈ ਮੈਹੀਟ ਨੰਦਨ ਇਕੇ ਮਿਲਣ ਜਾਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਕਹੇ ਕਰ ਘਰ ਬੋਲੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ
ਸਮੇਤ ਘੋੜੇ ਚੜ੍ਹੇ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ
ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਪਏ ਸੀ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਨਗਰ ਕੀਤੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਕਰ
ਬਾਹਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋਤ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ
ਨੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਜੇਰ ਦੀ ਸੰਗ
ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘੋੜੀ ਨਾਲ ਰਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਾਬਾ
ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ
ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਾਬ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਇਕ ਥਾਂ ਇਹ
ਬਾਬਾ ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚੰਗੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਾਏ
ਕਿ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਪਰਸ਼ਾਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸੀਗ ਦਾ
ਭਲਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ
ਇਕ ਪਾਸਾ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਪੀਤੇ ਇਕ ਮੇਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਸਾਰਥਕ ਮੇਰਾ ਮਿਲਣਾ ਕਰਨ ਤੇ ਮੇਰਾ ਇਕੋ ਹੀ ਫੁਟ ਲਿਆ
ਇਹ ਤਰਸਾਰ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੀ ਇਕ
ਮੇਰੇ ਸਿੰਘ ਫਕੀਰ ਨੇ ਲਿਖੇ। ਬਾਬਾ ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਨੇ ਚੰਦਰ ਤਰਸਾਰ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਜਾਇਆ। ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਲੜਾਈ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਆਪ
ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਜੈਕਾਰਾ ਛਡਿਆ।

ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਨੇ ਵੀ ਜੰਗ ਲੜਿਆ ਇਜਾਜ਼ਤ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਆਗਿਆ
ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਬਾਤ ਆਖਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ
ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ
ਦਿਤੀ ਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਨਾਲ ਦੇ ਦਿੱਤੇ, ਇਹ ਬਾਲ ਸ਼ੀਘਰ ਹੀ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਹੋਏ।
ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਦੇਖਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ
ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ [illegible] ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ
ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੇਰਿਆ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਨੇ ਤੀਰ ਚਲਾ ਕੇ ਕਈਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਲੜਦੀ ਤੇ ਪਾਸੇ
ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੁਗਲ
ਫੌਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਫੌਜ ਦੀ ਫੌਜ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ ਦੇਰ
ਤੱਕ ਲੜਦੀ ਰਹੀ। ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਖੀਰ
ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ।
ਪੋਹ ੨੨ ਦਸੰਬਰ ੧੭੦੪ ਨੂੰ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਤੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਾਈ
ਗਏ ਪਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜੋ ਹੋਈ।

ਤਬਹਿ ਜਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਆਗਿਆ ਦੀਨ।
ਸਾਹਿ ਜਬ ਅਜੀਤ ਜਾ ਕਰਦਾ ਜੰਗ।

ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕਉ ਸਿਮਰਤ ਜਾਤ ਦੇ ਧਰਮ ਕੇ ਕਾਰਨਾ
ਸ਼ਾਹ ਜਾਨ ਨਿਛਾਵਰ ਕੀਆ ਜਾ ਕੇ ਦਿਨ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੋਈ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ
ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ
ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ.

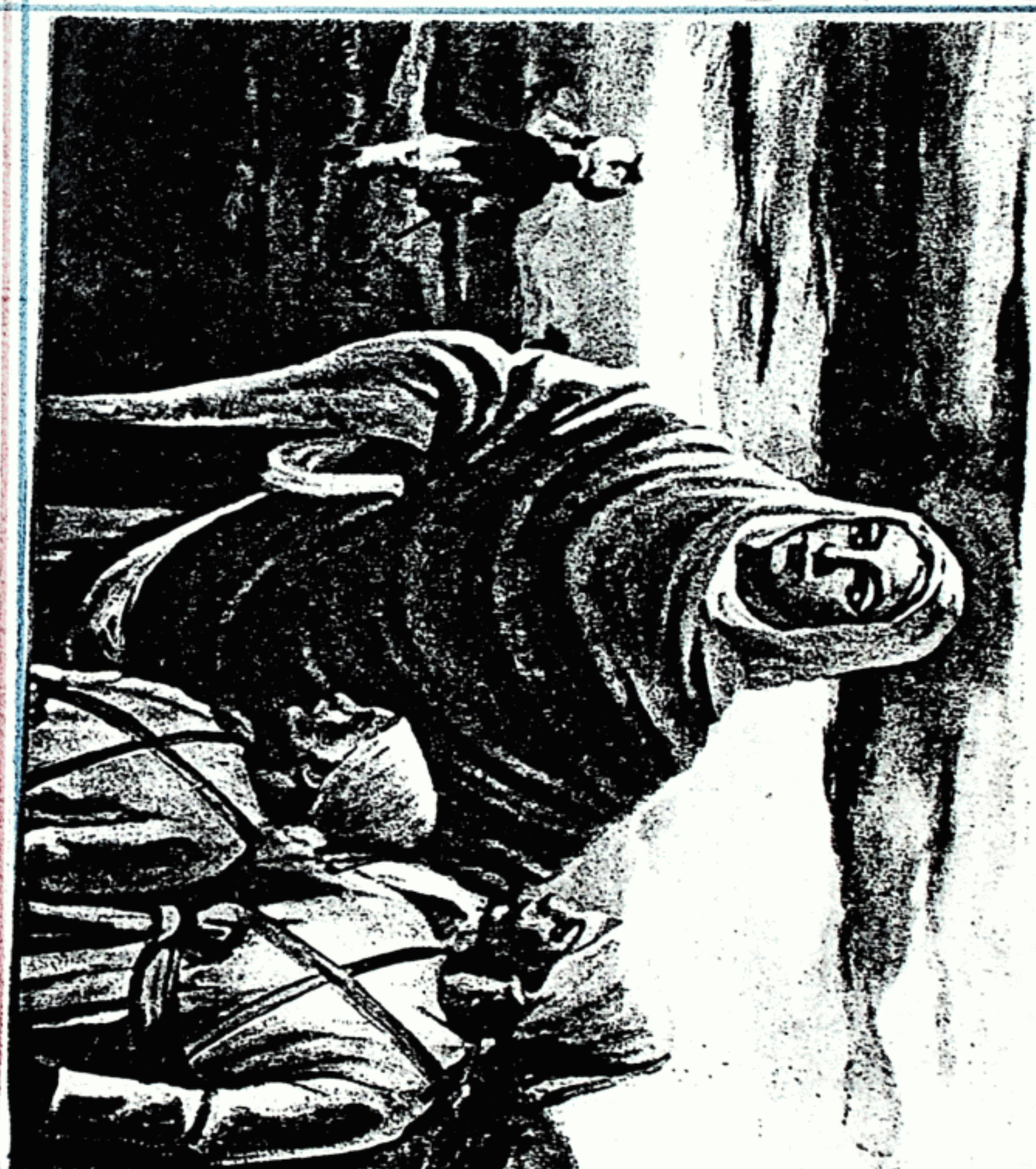

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ
ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਗੰਗੂ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਸਰਹੰਦ ਵਿਖੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ।

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ

ਜੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣ ਲੱਗੇ ਸਿੰਘ ਖਿੰਡ ਪੁੰਡ
ਵਿਛੜ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀਆਂ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ
ਦਿੱਲੀ ਤੋਰ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਛੋਟੇ
ਛੋਟੇ ਦੋਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਫਤਹਿ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਨੌਕਰ ਰਸੋਈਏ ~~[illegible]~~ ਬ੍ਰਾਹਮਣ
ਦੇ ਆਖਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦਿਆਂ ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲ ਆਪਣੀ
ਲਿਆਂ ਜਾਣ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਤੋਂ ਨਿਖੜ ਗਏ। ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ
ਦਾ ਮਨ ਮੋਹਰਾਂ ਸਾਮਾਨ ਵੇਖ ਕੇ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਮਾਤਾ
ਜੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਖੇੜੀ ਲੈ ਗਿਆ।
ਇਸ ਪਿੰਡ ਖੇੜੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਅਜ ਕਲ੍ਹ ਸਹੇੜੀ ਹੈ, ਇਹ
ਮੋਰਿੰਡਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ
ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਮਾੜਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗਿਣਿਆ ਕਿ ਏਥੇ ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ
ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ।
ਪਰ ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਨੀਅਤ ਬਦਲ ਗਈ। ਉਹ ਮਾਤਾ ਜੀ
ਦੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਕੀਮਤੀ ਸਾਮਾਨ ਤੇ ਬਹੁਮੁੱਲੀਆਂ
ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਨਕਦੀ ਨੂੰ ਹੜੱਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਸਭ ਆਪਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ
ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਦੇ ਮਾਸੂਮ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਕੂਮਤ
ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਤੇ ਫੜਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਇਨਾਮ ਤੇ ਸ਼ੋਹਰਤ
ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਤਾ ਜੀ
ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਚੁਰਾ ਲਿਆ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਹ
ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਤੇ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆਣ ਕੇ ਮੋਰਿੰਡੇ ਦੇ ਕੋਤਵਾਲ
ਖਾਂ ਦੀਵਾਨ ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਕੋਤਵਾਲ ਨੂੰ ਜਾ ਖਬਰ
ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਮੇਰੇ
ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਘਰ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਆ ਕੇ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਓ।
ਕੋਤਵਾਲ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਦੋਹਾਂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਸਰਹੰਦ ਦੇ
ਵਿਚ ਠੰਡੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਸਖਤ ਸਰਦੀ
ਦੇ ਮੌਸਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਠੰਡੀ ਰਾਤ ਇਕ ਗੱਲ
ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ; ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ
ਨੀਂਦ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦੋਹਾਂ ਪੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠ
ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾ ਕੇ ਧਰਮ ਉੱਤੇ ਡਟੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਆਪਣੇ
ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਦਾਦੇ ਵਾਂਗ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ, ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਤੇ ਕੈਦੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ
ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰ ਰਖਣ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਾਉਣ ਕੈਦੀਆਂ ਸਾਰੇ
ਕੁਰਾਨ, ਮਜ਼ਹਬ ਦੀਨ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹੈ ਇਨਾਂ ਤੇ,
ਆਦਿ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਮੁਸਲਮਾਨੀਆਂ ਤੇ ਦੇ ਕਬੂਲ ਇਹ ਕਿ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ
ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈਣ।

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ
ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਤੇ
ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ ਤੇ ਧਮਕੀਆਂ
ਦੇ ਕੇ ਤੇ ਕੀਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਆਕੇ
ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਣ। ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ਵਧੀ ਸੂਈ ਵਿਛਾਈ, ਪੱਠ ਮਾਰੇ ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਓਹ ਮਾਪਦਾ
ਜੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕੇ ਸੰਗਾਇਆ। ਤੇ ਓਹ ਅੰਦਰ ਕੋਠੇ
ਅੰਦਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੇ ਫਤਹਿ ਗਜਾਈ।
"ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।
ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਇਸ ਤਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕਰ ਉਹਨਾਂ
ਗਰਮਾਂ ਦੇ ਇਸ ਰੰਗ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਰੂਪ ਗਏ।

ਫਕੀਰ ਸ਼ਾਹ ਅਲੰਦਾਜ਼ ਦੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇ
ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਬੇਪਰਵਾਹ ਦੇ ਸ਼ਾਹ
ਇਤੇ ਤੇ ਅਖਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਵੱਡੀ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ
ਫਿਰਦੇ ਦੇਖੇ ਤੇ [illegible] ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਲ ਜੀਵ
ਦਾ ਸੰਤੋ ਸੁਰਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਗਿਆਸੂ
ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਇਸ ਧਰਤ ਪਏ ਜਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ
ਕੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਲਿਆ [illegible]
ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਿਤੀ ਕੌਣ ਦੇ ਕਿਸ ਫਕੀਰੀਆਂ
ਦਾ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਜਾਣੇ ਮਹਾਰਾਜ ਅਗਾਂਹ ਦਾ
ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ ਸਗਲ ਜੀਵਾਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨਸਾਨ। ਸਗਲ ਇਕ
ਹੈ ਆਤਮਾ ਦਾ ਜਗਿਆ ਇਕੋ ਜੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਖ ਪਰਮ
ਦੇਗਾਂ ਪਰਮਾਂ ਦਾ ਇੱਕੂ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੀ ਤੇਰ
ਇਨਸਾਨ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਾਡੀ ਵੀ ਇਹੋ ਸਲਾਹ
ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਕਰੇ ਜਾਂ ਜਿਸ
ਸੱਚ ਨੂੰ ਤੁਸੀ ਅੰਦਰ ਹੋ ਤੇ ਓਹ ਫਕੀਰ ਹੀ ਹੈ ਜਾਣੇ
ਤੇ ਸੁਣਦੇ ਇਹ। "ਅਪਣਾ ਸਾਡਾ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ਿਆ।

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਭ ਬੰਦੇ,
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗ ਉਪਜਿਆ
ਕੌਣ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ ॥

ਫਕੀਰ [illegible] ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਅੰਦਰੀਂ
ਨੂੰ ਬਹਿਣ ਸਗਲ ਕਿ ਕੀ ਫਤਹ ਇਥੇ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਦੇ ਫਤਹ
ਇਸ ਕਿ ਇਥੇ ਅਖਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂਦੇ ਜਾਣੇ

ਧਰਮ ਗੌਰਵ [illegible] ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਅਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਪਾਲਣ
ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ
ਧਰਮ ਦੇ [illegible] ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਵਿਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚ [illegible]
ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ [illegible]
ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ
[illegible] ਦੇ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ। ਕਿ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ,
[illegible] ਅਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ, ਕਿ ਜੇ ਕਰ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ। ਆਖਰ
ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ ਕਿ [illegible] ਤਰਫ਼ੋਂ ਬੋਲੇ
ਬੋਲੇ ਜੋ ਸਿੰਘ,, [illegible] ਜਾਨ ਦੇ ਕੇ [illegible]
ਮਹਾਰਾਜ [illegible] ਦਾ [illegible] ਸਨ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰੀਰ ਤੇ ਕੁਝ ਨਾ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਪਰ ਤੇ
ਸਾਰੇ ਜੀ ਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਸਰੀਰ [illegible] ਆ ਵਿਚ [illegible]
ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜੇ। ਇਹ [illegible]
[illegible] ਕਿ [illegible], ਕੇ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਆਪ ਜੀ [illegible]
ਜੀ ਤੇ ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਤਕ [illegible] ਜੀ ਤੇ ਜਾਣ, [illegible]
ਆਪਣੀ [illegible] ਜੀ ਤੇ ਜਾਵੇ ਆਪਣੀ [illegible] ਨੂੰ [illegible]
ਦਾ [illegible] ਜਾਂ ਜੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ [illegible]
[illegible] ਦੇ ਅੱਗੇ ਦੀ [illegible] ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

" [illegible] ,
[illegible] ।
[illegible] ,
ਜੋ [illegible] ।

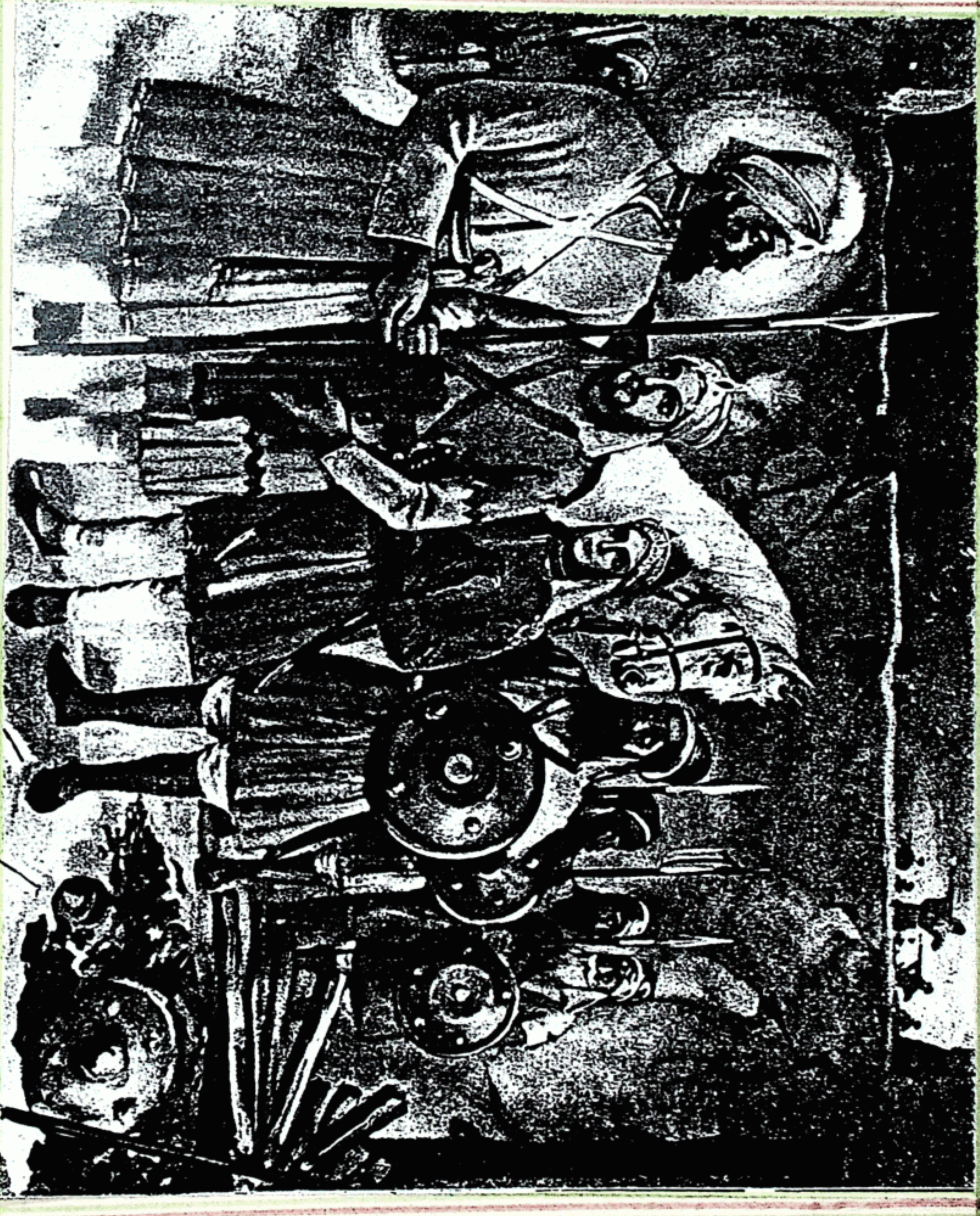
[illegible] ਕਿ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਤੇ [illegible] ਦੇ ਅੱਗੇ
ਨੂੰ [illegible] ਜੀ, ਇਹ ਪੱਕ ਜਾਵੇ ਕਿ
[illegible] ਦਾ ਅਸਰ [illegible] ਜੀ [illegible] ਹੈ।

ਦਸੰਬਰ ਮਾਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪਰੇਡ ਗਰਾਊਂਡ ਦੇ ਖੇਡ ਮੁਕਾਬਲ
ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਦੇ ਸਭ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਜੋਸ਼ ਭਰ ਦੇਂਦਾ। ਇਸ, ਕਹਿਣਾ ਤੋਂ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਸਾਰੇ
ਸੀ, ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਇਹ ਦਸੰਬਰ ਮਾਸ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਦੀ ਗਲ ਮੰਨਦੇ
ਸੀਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਛੋੜ ਦੇਣ ਲਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਚਾਰ
ਪਰੇਡ ਮੈਦਾਨ ਸਮਾਪਤੀ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਨ ਪਹੁੰਚਣ
ਕਰਕੇ ਖੇਡ ਦਾ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਰ ਵਿਚ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦੁਖਦ
ਦਸੰਬਰ ਮਾਸ ਦੇ ਦਿਨ। ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੀਸ
ਨਿਵਾ ਕੇ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤਸੂੰ ਤਸੂੰ ਕਰਕੇ ਜਦ
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਸਮਾਰ ਵਿਚ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਜੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਇਸ ਜੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ ਧਰਮ ਛੱਡ ਨਹੀਂ। ਕਿਹਾ ਦੇਵੇ ਦੀਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਇਸ
ਜੀ। ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੀ ਬਾਰਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ
ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾਨ
ਨਹੀਂ ਛੱਡਣ, ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਇਸਲਾਮ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਪਰ
ਪੱਕੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਕ ਨਹੀਂ ਡੋਲਿਆ,
ਰੁਤਬਾ ਦਾ ਬਾਲਾ ਸਰਹੰਦ ਦੀਵਾਰ ਚਾੜ੍ਹੀ ਤਕ ਆਈ ਤੇ ਦੋਵੇਂ
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਡੋਲ ਰਹੇ, ਤੇ ਦੀਵਾਰ ਡਿਗ ਪਈ।
ਜਲਾਦ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਸੀਸ ਉਤੇ ਕਹਿਣਾ ਤੇ ਤੇਗ ਵਿਚ
ਕੀਤਾ, ਤੇ ਕਰ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਧੜ ਵਿਚ ਕੇਸ ਕਿਤਾ।
ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ੨੭ ਦਸੰਬਰ ੧੭੦੪ ਈਸਵੀ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹੀਦੀ
ਦੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਮਨਾਉਣ ਨਾਲ ਦੇ
ਇਸ ਜੋੜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਉਚਿਆ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਕੀਤਾ.

—

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ
ਤੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਸਮੇਤ.

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ

ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ, ੩੦ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੬੯੯ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ [illegible] ਪੰਜਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਖਿਤਾਬ [illegible] ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ।

(੧) ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਲਹੌਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸੁੱਧੇ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਦਿਆਲੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ੧੭੨੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, [illegible] ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਗਇਆ। ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ੩੦ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ਸੀ।

ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਅਸੂ ਦੀ(?) ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਬਚਲ ਨਗਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਿਆ। ਆਪ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਨ।

(੨) ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਜੱਟ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿੱਲੀ ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸੰਤ ਰਾਮ ਜੱਟ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਸਾਭੋ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਸੰਮਤ ੧੭੨੩ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦੀਵਾਲੀ(?) ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਪਰਿਵਾਰ [illegible] ਨੂੰ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਮਰ ੩੩ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ।। ੧੭੫੬ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਨ ੧੬੯੯ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ।

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਸਾਲ ੧੭੬੫ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ
ਨੰਦੇੜ ਸਾਹਿਬ ਹੋਇਆ।

(੩) ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਵਾਂਗ ਵੇਖਦੇ ਸਨ।
ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ, ਜਗਨ ਨਾਥ ਪੁਰੀ, ਉੜੀਸਾ ਵਿਚ ਭਾਈ
ਗੁਲਜ਼ਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਧੰਨੋ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਸਾਲ
੧੭੧੮ (ਬਿਕ੍ਰਮੀ) ਨੂੰ ਜੇਠ ੧੫ ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਆਪ
ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ
ਆ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਓਥੇ ਹੀ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਜੀਵਨ
ਭਰ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ੩੮ ਸਾਲ ਦੀ। ਸਾਲ ੧੭੫੬
ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ।

ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਾਲ ੧੭੬੦ (ਬਿਕ੍ਰਮੀ)
੮ ਪੋਹ ਨੂੰ, ੨੨ ਦਸੰਬਰ ਸਨ ੧੭੦੪ (ਈਸਵੀ) ਨੂੰ ਬਾਬਾ
ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

(੪) ਭਾਈ ~~[illegible]~~ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨਾਮ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ।
ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦੁਆਰਕਾ, ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਵਾਸੀ
ਭਾਈ ਤੀਰਥ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਦੇਵਾ ਬਾਈ ਦੀ
ਕੁੱਖ ਤੋਂ ੧੭੨੦ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਜੀਵਨ ਭਰ
ਰਹਿ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ੩੬ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਸਾਲ ੧੭੫੬
ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦੀ ~~[illegible]~~ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ
ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ।

ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਾਲ ੧੭੬੦
ਬਿਕ੍ਰਮੀ ੮ ਪੋਹ, ੨੨ ਦਸੰਬਰ ਸਨ ੧੭੦੪ ਈਸਵੀ
ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

(੫) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਭਗਤ ਸੈਣ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ।
ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ, ਬਿਦਰ, ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀ
ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇ ਘਰ ~~[illegible]~~ ਮਾਤਾ ਅੰਕਮਾ
ਬਾਈ ਦੇ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਸਾਲ ੧੭੨੯ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਜਨਮਿਆ।

ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ੨੧ [illegible]
੩੭ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਸੰਮਤ ੧੯੫੬ ਬਿਕ੍ਰਮੀ
ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ, ਜਾਂ ੧੮੯੯ ਈਸਵੀ ਨੂੰ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ [illegible]
[illegible] ਸੀ।

ਸ਼ਹੀਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯਾਦ ਵਿਚ
ਸੰਮਤ ੧੯੬੧ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ੮ ਜੇਠ ਨੂੰ ੨੨.
ਰੁਪਏ ਨਾਲ ੧੭੦੪ ਈਸਵੀ ਵਿਚ
ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ [illegible] ਬਣਵਾਇਆ।

(੧) ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ
(੨) ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
} [illegible] ਜੀ ਦੇ [illegible] ਸ਼ਹੀਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ [illegible]

(੩) ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
(੪) ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਜੀ
(੫) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ
} [illegible] ਦੇ [illegible] ਸ਼ਹੀਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯਾਦ ਵਿਚ [illegible] ਗਏ।

ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਯੁਧ ਵਿਚ ਫਤਹ ਉਪਰੰਤ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਬੇਦਾਵਾ ਚਾਕ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ

[illegible]

ਮੰਗਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ
ਸਮਾਂ ਬਿਤੀ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਸੁਣਦੇ ਸੂਰਮੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਸੁਣਾਉਣਾ, ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਰੋਜ਼ ਜਾਂ ਕੇ ਸਾਖੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ।
ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।
ਸਿੰਘ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਜੋ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ
ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਬਚਨ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰ ਛੋੜ ਕੇ
ਜਦ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਵਾਂ ਇਕ ਇਕਾਗਰ ਤੋਂ ਕਿ
ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਿਦਕ ਸਬੂਤ
ਨੂੰ ਇਕ ਵੇਲੇ ਸਾਂਭੀ ਕੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਗੇ
ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਦੁਆ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰੀ
ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਕੇਵਲ ਕੀਤੇ। ਜਿਨ੍ਹੀਂ ਦੇ
ਸਹੀਦ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਅਕਾਲ ਜਿਨ,
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹੇ ਜੀ ਜੋ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ
ਜਾਣ ਕਰੇ ਜੋ ਕਿ 'ਤਨ ਤਾਲ ਪੀਣ ਸਾਰੇ'।
ਅਰਦਾਸ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਸਾਂਝੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਵਿਚ
ਦੀ ਅਕਾਲ ਦੇ ਜਿਨਾਂ ਨਾਲ ਪਦਵੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ,
ਮਰਨੇ ਸਮੇਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਪਦਵੀਆਂ
ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।

ਸ਼ਹੀਦ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀਤੀਆਂ।

(੧) ਕਾਜ਼ੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਪੰਜ ਤਨਖਾਹੀ ਦੀ ਪਦਵੀ
ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

(੨) ਭਾਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ :- ਪੰਜ ਜਮਾਤੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਈ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀ।

(੩) ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਕੁਰਾਨ ਦਾ ਗਜ਼ ਦੀ ਪੜ੍ਹਈ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀ।

(੪) ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਚਾਰ ਜਮਾਤੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਈ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀ।

(੫) ਭਾਈ ਪਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਤੀਨ ਜਮਾਤੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਈ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀ।
(ਸਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ)

(੬) ਭਾਈ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਤੀਨ ਜਮਾਤੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਈ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀ
(ਸਪੁੱਤਰ ਭਾਈ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ)
(ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਨ)

(੭) ਭਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਤੀਨ ਜਮਾਤੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਈ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀ।

(੮) ਭਾਈ [illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ - -ਓਹੀ-

(੯) ਭਾਈ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਓਹੀ -

(੧੦) ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ - [illegible] ਜਮਾਤੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਈ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀ।

(੧੧) ਭਾਈ [illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ - -ਓਹੀ-

(੧੨) ਭਾਈ ਸਿੰਘਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਓਹੀ -

(੧੩) ਭਾਈ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ - -ਓਹੀ-

(੧੪) ਭਾਈ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਅੱਠ ਦਾ ਸੁਖਦਾਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਈ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀ।

(੧੫) ਭਾਈ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਸੂਰਤ, ਸੋਰਠ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

(੧੬) ਭਾਈ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਫਤਿਹਾਬਾਦ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਦੀ ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਦਾ ਵਰ ਦਿਤਾ।

(੧੭) ਭਾਈ ਸੁਰਤਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਫਤਿਹਾਬਾਦ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਦੀ ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਦਾ ਵਰ ਦਿਤਾ।

(੧੮) ਭਾਈ ਪਹਿਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਪਜਾਬ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

(੧੯) ਭਾਈ ਮੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਵਰ ਦਿਤਾ।

(੨੦) ਭਾਈ ਮਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਪਜਾਬ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

(੨੧) ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਸੁਰਤਾਨੇ ਸੂਬੇ ~~ਕ~~ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਵਰ ਦਿਤਾ।

(੨੨) ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਸਦਾ ਸੁਖ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

(੨੩) ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਸਦਾ ਸੁਖ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

(੨੪) ਭਾਈ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵਰ ਦਿਤਾ।

(੨੫) ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਇੰਦਰ ਲੋਕ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਬਖਸ਼ੀ।

(੨੬) ਭਾਈ ਚੰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਇੰਦਰ ਲੋਕ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਬਖਸ਼ੀ।

(੨੭) ਭਾਈ ਰਾਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ – ~~[illegible]~~ ਦੀ ਜਹਾਜ਼ਰਾਨੀ ਦਾ ਵਰ ਬਖਸ਼ਿਆ।

(੨੮) ਭਾਈ ਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਮਿਲਖੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ~~[illegible]~~ ਦਿਤੀ।

(੫)

(੨੯) ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਪਠਾਨਕੋਟ ਦਾ ਰਾਜਾ ਦਾ [illegible]

(੩੦) ਭਾਈ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਪਠਾਨਕੋਟ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ।

(੩੧) ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।

(੩੨) ਭਾਈ ਸਾਂਈ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।

(੩੩) ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ

(੩੪) ਭਾਈ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਪਿੰਡੀ [illegible]।

(੩੫) ਭਾਈ ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਪਿੰਡੀ ਆਬਾਦੀ।

(੩੬) ਭਾਈ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਨ।

(੩੭) ਭਾਈ ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।

(੩੮) ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਮੋਗੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਪਿੰਡੀ ਕਿਤੀ

(੩੯) ਭਾਈ ਬਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਤਰਨੀ ਦੇ ਤਪਾ ਦੇ ਲਾਗੇ ਦੀ ਪਿੰਡੀ ਕਿਤੀ।

(੪੦) ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ – ਜਾਣਾ ਮਾਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਖੀ [illegible]

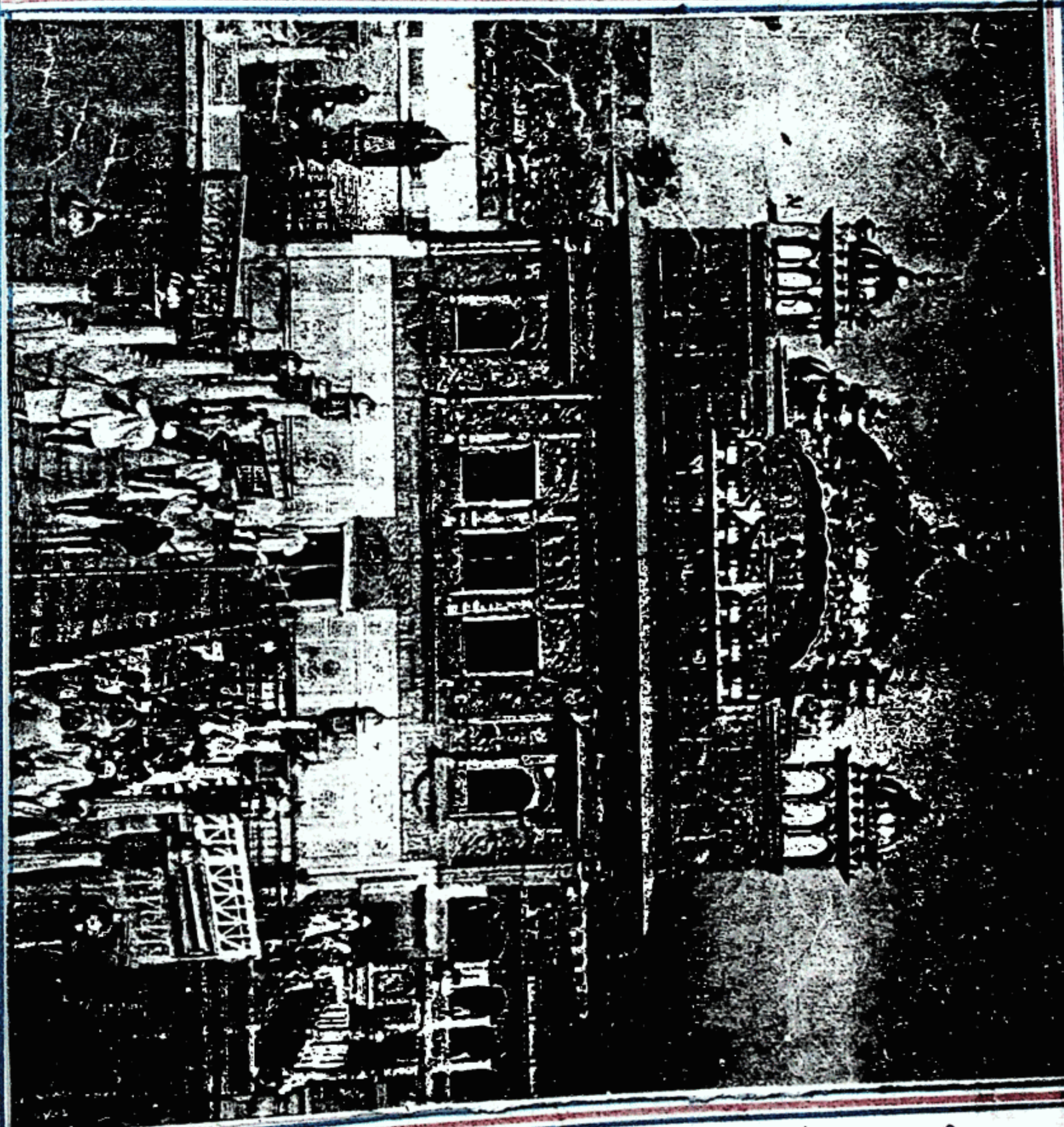
ਰਾਮ ਸਹਿਬਾਨ ਆਦਰ ਨਾਲ ਪਾਹੁਲ ਅਮ੍ਰਿਤ [illegible] ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ [illegible]

ਦਿਨ ਅਤੇ ਜੀ। ੧. ਇਹ ਭਾਈ ਮਰਦੇ ਦੇਖੇ। [illegible]

[illegible] ਪਿੰਡੀ ਪਾਈ।

[illegible] ਪਾਣੀ ਦੇ [illegible]

ਸਿਖਾਂ, [illegible] ਨੂੰ ਹੀ [illegible] ਜੀ।

- ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੰਦਰ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ
ਦੀ ਫ਼ੋਟੋ ਦੀਵਾਂ ਤੇ ਪਵਿਤਰਤਾ ਕੀਤਿਆ ਗਯਾ
ਦਾਸਾਂ ਪਾਸ ਤੋਂ ਖੀਚ ਲਿਤੇ ।

— —

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾ ਦੀ ਪਲਿਤਣ ਨੂੰ ਕਾਇਆ
ਕੂਕਣ ਦੇ ਵੇਸ ਵਿਚ ਫ਼ਕੀਰ ਤੇਰੇ ਡੇਰੇ ।

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਦਰ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ

ਜਿਥਾਂ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਜੋ ਹੈ। ਰਾਮ ਬਾਗ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅਗੇ, ਖੋਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਂਗੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹੀ। ਖ਼ਬਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਸਿਖ ਗਏ। ਤਾਰ ਸਭੋ ਸਨ, ਫੇਰ ਇਹ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ, ਦੂਸਰੇ ਲੋਕੇ ਦੇਸ਼ਾਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਜੋ ਹੋ ਇਕੱਠੇ ਇਕੱਠੇ ਖੜੇ ਹੋ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਂਗੀ ਪਾਵੇ - ਨਹੀਂ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਤਨਾ - ਨਹੀਂ ਲੋਗੀ ਖੂਨ ਵਹਿਆ - ਨਹੀਂ ਬਾਹਰ ਧਰੀਆਂ - ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹੀ ਨਾਲ ਵਾਂਗੀ ਹੋਏ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮਹਾਰਾਜ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚਾਲ੍ਹੀ ਪੰਜਾਹ ਵਰਿਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਜਮਾਇਆ ਸਨਾਤਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਪਵਿਤਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਲਗਾ ਕੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਰ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕੀਤੇ ਤੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸੋਨਾ ਲਗਵਾਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਧਰਮ ਬਣਾਇਆ।

ਫਿਰ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਵਾਸ ਇਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਜਾਣਾ ਤੇ ਉਥਾਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਤੇ ਧਾਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਣ ਦੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀ ਪਰ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਰਖਦਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਤੇ ਗਊ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਊ ਬਧ ਕਰੇਗਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵੀ ਗਊ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਸਨ.

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਿੰਦ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਰਾ ਸਮ੍ਰਿਧੀ ਨੂੰ ਖਿਚ
ਰਹੇ ਸਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਦੇਸੀ ਇਰਾਦਾ
ਕਿ ਬਣੀ ਹੋਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ।
ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰੀ ਰੱਖਣਾ। ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼
ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਕਰਤੂਤ ਹੀ ਤੇ
ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੀ ਕਦਰ ਰਖੀ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ

ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੇ ਤਖਤਾਂ
ਇਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੇ ਇਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫੁੱਟ ਪਾਈ ਕਿ
ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਪ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣ
ਗਿਆ। ਤੇ ਇਸ ਫਲ ਨੂੰ ਪਾ ਦੇਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ
ਪੂਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾ ~~ਲੀਤਾ~~
ਲਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਹੀ ਕਰਦਾ
ਅਤੇ ਸਤਿ ਪਰਚਾਰ ਸੀ। ਜਦਾ ਜਾ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼
ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਇਛਾ ਰਹਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਸਿਖਾਂ
ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਮੰਦਰ ਕੋਲੋਂ ਤੇ ਇਸੇ ਪਹਿਰਾ ਪਾਸ ਹੀ
ਤੇ ਆਮ ਕਰ ਸਾਲਕੀਟ ਨੂੰ, ਉਤੋਂ ਗਊ ਤੇ ਦਰੋ
ਘਾਤਖਾਨਾ ਖੋਲ ਦਿਤਾ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ
ਨੇ ਅਣਤੁਤ ਹੀ ਨਵ ਅਤਿਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੀ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ
ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿੱਠੂ ਬਣ ਚੁਕੇ ਹੋਏ
ਸਨ। ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ
ਘਾਤਖਾਨੇ ਇਸ ਆਮ ਹੀ ਖੁਲੀ ਆਮ ਤੇ ਹਤਿਆ
ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਪਰਵਰਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਖੋਫ ਨੇ ਘਾਰਦੇ
ਕੁਝ ਸਿਖਾਂ ਇਸ ਪਾਪ ਕੋਲ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੀ
ਪਵਿੱਤਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਭੰਗ
ਹੁੰਦੀ ਸਹਾਰ ਨਾ ਸਕੀ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ
ਇਕ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਜੀ ਕੀ
ਇਤਨਾ ... ਹੋਵੇ, ਕੀਤਾ ਇਸ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ

[illegible]

ਭਰਦਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੋਡਉਿਜ਼ ਤੇ ਟੁਰਦਾ
ਸੁਨ ਲਈ। ਜਿਵੇਂ ਨੂੰ ਅਰਨ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਕ
ਦੀ ਤੁਸਾਈ। ਤੱਕ ਨੂੰ ਬਹਿਲ ਜਾਏ। ਅੰਗਰੇਜ਼
ਕਾਈ ਦੇ ਆਮ ਸਲ ਦਾ ਜੰਗੀਰ ਵੀ ਇਕ ਰਹੇ
ਇਹ ਲਿਖੀ ~~ਕਰਕੇ~~ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪਰਵਾਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੀ ਆਂ ਜਾਈ ਵੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਮਨੁੱਖੀ
ਸੀ।

ਇਹਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਠਦਿਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨੀਆਂ
ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਮਿਲਣ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਕਮਾਨ ਇਕਾਰਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ~~[struck]~~ ਅੰਦੋਲਨੀਆਂ
ਨੂੰ ਆਮ ਕੁੱਟ ਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਅਖਤੂ ਰਖਣ
ਕੇ ਘੂਰ ਕਰਵਾਇਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ
ਨੂੰ ਗੋਰੇ ਤੇ ਗੋਰੀਆਂ ਅਫਸਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪਾਉਂਦੇ
ਕਰਤਾਰੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜਾ ਦਿੱਤੀ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ
ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਫਸਰ ਤਾਂ ਕੂਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਆਏ ਸਨ
ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦੇਣ ਲਗੇ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ
~~[struck]~~ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਅਜਾਦ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ
ਇਹ ਕਿ ਕਾਈ ਨੂੰ ~~[struck]~~ ਫੜਕੇ ਤਾਂ ਤੁਰਦੀ ਜੀਉ
ਸੀ ਤੇ ਤੁਰ ਇਹ ਪੱਕੋ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਫੁਟਦੀ ਜੀ ਧ
ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕੇਵਲੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦੇ ਫਾਂਸਿਆਂ
ਨੂੰ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਕਿ ਗੋਰੇ ਸਿੰਘ ਅਖਤੂ ਅਧ ਕਰਦੇ
ਤੇ ਈ ਮਾਰਿਕ ਪੰਜੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ
ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਰਸਾਈ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲ ਕਰਦੇ ਇਹ
ਕਾਈ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਤੇ ~~[struck]~~ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ
ਇਕ ਜਾ ਕੇ ਦਮ ਕਿ ਸਾਰੀ ਅਖਤੂ ਅਧ ਕਰਦਿਤੇ
ਤੇ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਤਰਕਾਰ ਤਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ
ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਾਈ ਵੀ ਪਰਿਗੀ
ਅਤਾਰੀ। ਸਮਾਨ ਦਾ ਲੈ ਕਰਾਉਣ।
(੪) ਤੇ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਗਤਿਵਿਧੀਆਂ
ਮਹਾਰਾਜ ਹੋਏ।

(੩)

(੭)

(੨) ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ [illegible]
[illegible]।

(੩) ਸੰਤ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਰਧਾਨ ਜੀ [illegible]
ਸਿਰਸਾ, ਪੰਜਾਬ ਆਦਿ।

(੪) ਸੰਤ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੂਕਾ ਫੌਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਸਨ [illegible]
ਜਦ ਇਸ ਮਾਰਚ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਜੀ। ਇਹ
ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ [illegible] ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੀ
ਇਹ ਸਾਰੇ [illegible] ਦੇ [illegible]
ਸੂਰੀ [illegible] ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਥ ਦੀ [illegible]
[illegible] ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ [illegible]
[illegible] ਵਿਚ, [illegible] ਵਿਚ [illegible]
[illegible] ਤੇ ਇਹ [illegible] ਕੁੱਤੇ ਦੇ [illegible]
[illegible] ਤੇ ਇਸ [illegible] ਦੀ [illegible]
[illegible] ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ [illegible]
ਇਹ ਕਿ [illegible] ਤੇ ਇਹ
[illegible] ਤੇ ਦੂ [illegible] ਕੂਕੇ ਤੇ
ਇਸ [illegible] ਸਿੰਘ [illegible]
ਦੇ [illegible] ਜੀ। ਇਹ [illegible]
ਨੂੰ [illegible] ਤੇ [illegible] ਜੀ। [illegible]
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ [illegible] ਵਿਚ ਇਸ [illegible]

ਦੋਸ [illegible] ਜੀਵ
ਆਦਿ [illegible] ਤਬ,
[illegible]
[illegible] ਮੱਲ [illegible]

ਇਹ ਸਾਰੇ [illegible] ਦੇ [illegible]
ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ [illegible] ਵਿਚ ਤੇ
[illegible] ਨੂੰ [illegible]
[illegible] ਦੇ ਦੀ [illegible] ਜੀ। [illegible] ਤੇ
[illegible] ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ [illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ, [illegible] ਨੇ

ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਾਲ ਖ਼ਤਰਾ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ... (ਆਦਿ)
ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹਿਮਾਲਿਆ
ਜਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਫੁਰਮਾਈ ਬੇਦੀ ਦਿਲ ਤੋਂ ਵੀ, ਤਾਂ
ਇਹ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਰ ਕਰਾਇਆ ਗਇਆ ਹੈ।

(੧) ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸੇਵ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸੁਣਕੇ ਨਜ਼ਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਟੇਕਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

(੨) ਜਾਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਨ ਹੋਵੇ ਜਾਵੇ, ਆਪਣੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਜਾਤ ਸੇਵਿਆ ਦਾਨ ਅਕਾਰ ਕਰਾਂ ਹੈ।

(੩) ਢਾਂਚੀ ਦਾਣੇ ਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹੀਣ ਤੋਤਾਂ ਦੇ ਵੇਲ।

(੪) ਢਾਂਚੀ ਦੇਣ ਦਾਣਾ ਵੇਖੀ ਸਮਾਰ ਜਾਨੂੰ ਤਬ ਨ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੇ ਤਕੀ ਢਾਂਚੀ ਦੇ ਹਰਜ਼ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪਾਵਾਂ ਹੈ।

(੫) ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮੁਹਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਢਾਂਚੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ ਤੇ ਸੰਗ ਪੂਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤੇ ਲਾਣੇ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਢਾਂਚੀਦ ਤਕ ਕਰਾ ਹੈ।

(੬) ਤਕ ਜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਵਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਜਾਵਦਾ ਹੈ।

(ੳ) ਆਂਡੇਸ ਤਕ੍ਰਾ ਪਕੜ ਚਾਰ।
(ਅ) ਢਾਂਚੀ ਦੇ ਕਰ ਰੂਪ ਹੋਤੇ ਦੇਣ ਆਕਾਰ ਸਮਾਦਾਂ ਹੈ। ਤੇ ਖਾਸਾ ਗਜ ਸੁਣਦਾ ਹੈ।
(ੲ) ਆਖੀਰ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡੇ ਹੈ। ਸਾਡ ਪਹਿਰੂਦਾਰ ਇਹੋ ਜੀ; ਜੋਣੇ ਦੇ ਇਤਨਾ ਪਹਿਣੀ ਆਦਿ। ਸਹਾਰਾ ਕਰਾ ਹੈ।

ਆਂਡੇਸ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਇਹ ਪਾਠੀ ਆ
ਸਰਤਾਂ ਪਾਸ ਸੈਦੀਆਂ ਆਖੀਰਕੀ ਸਰਤ ਤੇ ਖ਼ਤ ਸਿੰ. ਇੰਗਲ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ
ਸੰਤ ਜੀ ਦਿਸੰਬਰ ੨੦੦੨ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ [illegible]
ਸਾਹਿਬ ਦੇ [illegible] ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰਬ
ਤੇ [illegible] ਜੀ ਕਰ [illegible]
ਨਾਮੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ [illegible] ਤੇ [illegible] ਜੀ
ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ [illegible]
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible]
[illegible] ਸਾਹਿਬ ਤੇ [illegible] ਜੀ [illegible]
ਬਾਣੀ ਦੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible]
[illegible] ੩੦ [illegible]
[illegible] ਸਿਰਜਣੀ ਨੂੰ [illegible]
ਬਾਣੀ ਦੇ [illegible] ਦੇ ਦੇ [illegible]
[illegible] ਤੇ ਸਿੱਖ [illegible] ਦੇ ਜੀ [illegible]
[illegible] ਤੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible]
[illegible] ਦੀ [illegible] ਦੀ ਪਹਿਲੀ
[illegible] ਵਿਚ [illegible] ਤੇ [illegible]
ਵਿਚ ਇਹ [illegible] ਦੇ [illegible]

(੧) ਸੰਤ "[illegible]" ਸਿੰਘ ਜੀ
(੨) ਸੰਤ [illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ
(੩) ਸੰਤ [illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ
(੪) ਸੰਤ [illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਿੰਘ [illegible] ਤੇ [illegible]
[illegible]
(ਸੰਤ [illegible] ਸਿੰਘ)

ਰਾਏਕੋਟ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕਾ

ਤੁਸਾਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸੇਵਾ
ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਿਰ ਦੀਨੇ ਵਾਰ।

ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਜਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਸਦਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਏਕੋਟ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਬੁੱਚੜਖਾਨੇ ਦੇ ਬੁੱਚੜਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਗਊਆਂ ਦੇ ਜਸ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਾਮ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਰਹਿ ਜਗੀਰ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੋਹੜ ਵਾਸਤੇ ਸਾਮ ਸਾਵਣ ਦੀ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ੨੧ ਸੌਣ ਸੰਮਤ ੧੯੨੮ ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਸੀ।

'ਰਾਏਕੋਟੀਏ ਬੀਰ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ,
ਦੇਸ਼ ਧਰਮ ਦੀ ਕੀਤੀ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ।
ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਯੋਧੇ,
ਨਾਲ ਤੀਸਰੇ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨ ਕੀਤਾ।
ਤੇ ਇਹ ਕਵੀ ਆਖਦਾ ਏ।
ਰਾਏਕੋਟ ਪਹੁੰਚੇ ਸੱਚੀ ਗੋਤ ਵਾਲੇ,
ਸਤਿਗੁਰ ਆਪ ਸਤਕਾਰ ਸਤਕਾਰ ਕੀਤਾ।
ਬੁੱਚੜ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਤੇ ਵਿਚ ਵਾੜੇ,
ਗਊਆਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ।
ਗਊ ਮਾਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਦੇ
ਨੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਸਤਕਾਰ ਕੀਤਾ।
ਗਊ ਖਾਤਰ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਿੰਦ ਦਿੱਤੀ,
ਕੀਤੀ ਧਰਤ ਭਾਰੀ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ।
ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਤੇ ਗਾਏ ਸਾਰਾ ਲਿਖਿਆ
ਕਰਕੇ ਧਰਤ ਭਾਰੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ।
(ਸੰਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਆਪ ਕੀਹ ਹੋਇਆ? ਇਸ ਦੀ ਪਰਤੱਖ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਸਾਰੇ
ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ
ਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ, ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ
ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਤਲੁਜ ਤੋਂ ਪਾਰ ਤੋਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ
ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚੋਂ ਫੈਸਲਾ
ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਤਹ ਕਰਕੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣੀ
ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ
ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਫੌਜ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ
ਲੈਣੀ ਚਾਹੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਚਾਲ ਵਰਤ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ
ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀ ਪਰ ਇਕ
ਸ਼ਰਤ ਲਾਕੇ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫੌਜ
ਜਾਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਖੜ ਸਕੇਗੀ।
ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਚੁਪ ਤਾਂ ਸਾਧ ਲਈ ਪਰ ਇਹ ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਪ ਦੀ ਚੋਰ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹੀ
ਤੇ ਇਸ ਨਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼
ਕਰਨ ਲਗਾ।

ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਹੀ
ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

"ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਦਸਤੂਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ
ਲੈ ਕੇ ਮੁਲਕ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ
ਹਨ। ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਚ
ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਣ ਤੇ ਫੌਜ
ਕਿਸੇ ਹਿਸੇ ਤੇ ਰਹੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੌਕੀ
ਦੀ ਤਰਫ਼ ਇਕ ਫ਼ੀਸਦ ਦੇ ਰਾਹ
ਇਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪਹੁੰਚੇ। ਦਸਤੂਰ

(੫)

(੬)

ਵਿਦੇਸੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੀ
ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ, ਸੰਨ ੧੮੭੨
ਵਿਚ ਇਕ ਜ਼ੋਰ ਪਾਂਦੇ ਅਤੇ
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ~~[illegible]~~ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਮਾ
ਕੀਤੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਏਨਾਂ ਨੂੰ
ਤੋਂ ਇਸੀਆਂ ਪ੍ਰਤਵਿਚਕਾਰੇ
ਪੱਕੀ ਪੰਗੀ ਦੇ ਫੁਲਾਸ ਸਜੀਨ
ਮੁਕਰਰ ਕਰਕੇ, ਇਨ ਨੂੰ ਕੁਚਲਿਤ
ਜਿਲ੍ਹੇ ਕਰੀ ਸਰਕਾਰ ਸਾਂਭਿਆ।
ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਤਰ ਵਿਚ ਪਰਕਾਸੀ।

(੧) ਜੋ ਕਰੇ ਧ੍ਰਮ ਦੀ ਕਿਧੇ ਤਾਕਤ
ਨਾਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈਸਾ ਕੈਦਾ ਨੂੰ
ਸਤਾ ਦ ਜੋਰ ਆ ਘਟੇ ਤੋਂ ਆਪੀ
ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਕਰਾਂ ਜੇ।
(੨) ਧ੍ਰਮ ਦੀ ਕਿਧੇ ਪਾਰਤਸਾਤ
ਨਾਲ ਜਿਸ ਪਤ੍ਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂ ਜੇ।
(੩) ਸਾਡੀ ਨਹੀਂ ਜੁਦਾਈਕੇ।
(੪) ਕਦੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਆਦਾ ਜੇ।
(੫) ਤੇਰਾਕੂ ਨਹੀਂ ਪੀਦਾਂ ਜੇ।
ਇਸ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਪ੍ਰਤੀ ਆ ਕਸਾਪਾਸਤ ਕੀਤੇ), ਜੋਸਤੂਰ ਨੇ
ਸੰਨ ੧੮੭੨ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰ ਪਕੜ ਲਿਆ
ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਕੌਤ ਕਰਾਰ ਵਿਚ ਕਿਤਾ ਜਦ ਕੀਤੀ।
(ਸਾਰ ਰੇਖ ਪੰਨਾ ੨੦੯)

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਕਦੀ ਨਾਮ ਕਾ ਆਲ ਦੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਨੇ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਪਰ
ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ
ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ॥ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਂਗਟੇ
ਦੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਣ ਲੱਗੇ।

ਜਦ ੧੮੭੨ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ
ਸਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਉਹਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕਾਵਨ ਸਾਹਿਬ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਇਕ
ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਦਾ ਪਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸਾਰਦੀਆਂ ਨੂੰ
ਤੇ ਇਕ ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਪੱਕਿਆ ਤੇ ਫੁਰਨਾ ਕੁਝ
ਆਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ
ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆ। ਜਿਸ ਤਾਂ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੀ
ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਉੱਥੇ ਦਸ ਕੁਝ ਜਾ ਕਿ ਓਹ ਵਕਤ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ
ਜਦੋਂ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਪਹੁੰਚੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ। ਜਦੋਂ ਤਾਂ ਲੋਕ
ਕਾਵਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੋ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ
ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਾਂ ਜੀ॥ ਜਦ ਸਭ ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ ਦੇਹੀ ਦਾ ਸੋਹਣਾ
ਓਹਨਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਥੇ
ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੀ ਚੰਗੀ ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ
ਜਾ ਰਹੇ ਸੰਤ ਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਗਏ ਹੋਏ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ
ਸਮਝ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਏ ਨੂੰ ਤੋੜ ਗਏ। ਜਦੋਂ
ਕੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਊ ਜਾਨ
ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਜਿਸ ਕੋਲੋਂ
ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ, ਗੋਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ
ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਕਸਾਈਆਂ
ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਬੁੱਚੜਖਾਨੇ, ਕੋਈ ਜਾਣਦੀ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਦ ਲੋਕ ਦੇ ਕਰਨ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ
ਸਮਤ ਹੀ ਮਾਸ ਮਾਸਿਆਂ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਹੀ
ਮਿੱਥ ਕੇ ਬੈਠੇ ਤੇ ਕੋਈ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ।
ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਕ ਵਜਾ ਕੀਤੀ ਗੁਰਮਤ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਗੁਰਸਾਗਰ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਬਾਰ੍ਹਾ ਦਾਸਾਂ [illegible]
[illegible] ਕਿਰਪਾਲੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਜਿਨ ਗੁਰੂ ਕੀਤੇ
ਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ [illegible] ਦਾਸਾਂ
ਸਮਝਣੇ [illegible] ਦਾ ਅਕੀਦਾ [illegible] ਦਾਸਾਂ
ਤੇ ਇਸ ਪੋਥੀ ਨੂੰ [illegible] ਦਾਸਾਂ [illegible]
ਕੀਤਾ । ਜਿਨ ਗੁਰਕੀਰਤ [illegible] ਤੇ [illegible] ਨੇ ਅਰਥਾਂ
ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਸਮਾਪ [illegible] ਪਾਈਆਂ ।

ਸੰਤ [illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਤ [illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਤ [illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ ॥

—

ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦ

ਗਊ ਰੋਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਬਚ ਚਾਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ
ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਤਰਾਂ ਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਇਹਦਾਦੀ
ਕਿ ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ ਦਾ [illegible] ਇਕ ਦਲ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਇਆਨ ਇਕਰਾਰ ਵਿਚ ਗਏ ਹਨ।
ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੂਕਿਆਂ
ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਕੰਮ ਇਥੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਹੀ ਕੀਤਾ
ਹੈ। [illegible] ਪਹਿਲੂ ਸੀ ਕਿ ਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸ
ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਖਤਰਾ ਖਚ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ
ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜਦ
ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਤੇ ਸੰਤ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ
ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ, ਇਸ ਵੇਲੇ, ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ [illegible] ਫਾਂਸੀ
ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀਤਾ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਾਸਤੇ
ਭੇਜੇ ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ
ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ [illegible] ਮੌਤ ਸਾਰ
੧੮੭੨ ਨੂੰ ਹੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
ਇਕ ਸਰਕਾਰ ਫੈਸਲਾ ਤਕ ਇਕ ਸੌ
ਰਾਤ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਲਈ
[illegible] ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਦੇ ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਪੁਲਸ ਥਾਣਾ [illegible]
[illegible] ਕੂਕੀ ਕੋਈ ਵਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ
ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਖਤਰੇ ਖਚ
[illegible] ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪੁਲਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੂੰ ਇਹ
ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਈ। ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
ਵਾਲੇ ਕੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕੂਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖਵਾਏ
ਜਾ ਕੇ ਤਕ ਲਿਖਣ [illegible] ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੀ ਚਲਣ।
ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ
[illegible] ਕੀਤਾ ਸਰਕਾਰ ਆਪ ਕੀ ਕੂਕੀ ਸੀ ਤੇ
ਕੂਕੇ [illegible] ਕੂਕਾ ਸਨ ਵਾਲ ਕਰ ਹੋ। ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ

[illegible] ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ [illegible] ਇਸ ਵਿਚ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਵਿਚ [illegible] [illegible] ਹੈ [illegible] [illegible]।

> [illegible] [illegible] ਵਿਚ [illegible] [illegible]।
> [illegible] ਦੇ [illegible] ਦੀ ਭੈਣੀ [illegible]।
> [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible]।
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]।
> [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible]।
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]।
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]।
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]।

ਇਸ [illegible] [illegible] [illegible] ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible] [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਹੈ [illegible]। [illegible] [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]। [illegible] ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ, [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਵਿਚ [illegible]।

ਉਕਤ ਲਿਖਿਆ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਹੈ? ਇਸ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] [illegible] ਨੂੰ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible] [illegible] ਦੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible] ਲਿਖਿਆ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]। ਇਹ ਲਿਖਿਆ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ਪ੍ਰੇਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪੱਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਨੂੰ
ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾ।

[illegible]

[illegible]

ਸੰ ਭੂਲਾਂ ਜਾ

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ
ਮਹੀਨਾ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸਮੂਹ ਕਰੀਏ।
ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ੧੦ ਅੰਕ ਹਨ।
ਭਗਤ ਇਸ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ

ਅਰਥ = ਆਦਰਸ਼ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ। ਅੱਜ
ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਸੰਤ ਜਨ। ਜਨ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਅਧਿਆਤਮਕ — ਪੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅੱਖਾਂ।
ਪਰ ਹੈ ਅੱਖ ਕਿ ਮਨ ਦੇਖਣ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ
ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਤੇਜ਼ਿਆ ਹੀ।

ਸ਼ਬਦ ਸਾਰ। — ਮਨ ਭੂਮਿਕਾ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਆਤਮੀ
ਦਾਖਲੇ ਸਤੀਆਂ ਪਰਮਾਤਮੀਆਂ
ਹਨ।

ਆਤਮੀਕ — ਜਾਂ ਪੰਡਤ ਆਪੇ ਦਸਤਾ ਦੇ
ਸਤੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਤੇਰਾਂ
ਨੇ ਸਮਾਨੀ ਵਿਤੀ ਹੀ।

ਸਮਾਦਰ — ਪੰਡਤ, ਆਪ ਦਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ
ਆਪੀ ਕਲਾ ਜੋਤੀ ਸਤਗੁਰ ਸੇਵਕ ਦੇ
ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਦੇਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਾਸਨੀ।
ਇਹ ਸੀ, ਸੱਚ ਦਾਸ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹੁੰਦੇ
ਸਨ। ਕਿ ਭੂਲ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਕਿ
'ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਕਾਰਜ'। ਤੇਜ ਦੇ
ਆਪੇ ਅਗੇ ਆਗੇ ਆ ਕੇ ਅੱਖ
ਉਹਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ
ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਤਿ ਜੀ, ਅਕਾਲ ਦੇ
ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਮਾਲਕ ਤੋਪ ਚਲਾਈ ਸੀ।

ਅਧਿਆਤਮ — ਜੋ ਅਰਥ ੧੭ ਸਤਾਰਵਾਂ ਦਾ
ਹੈ ਇਹ ਸਤੀਏ ਮਾਰ ਤੇਜ਼ਿਆ ਸੀ।
ਸਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ
ਗਾਹੀ ਨਵੀਂਤ ਗਾਦੇ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਸਨ

ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾ ਦਿਓ ਜੀ।

ਗੁਰਦੇਵ — ਅੱਜ ਦੀ ਕੜੀ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ ਜੀ।

ਅਭਿਲਾਸ਼ਕ — ਜੀ ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ [illegible] ਜੀ।

ਸੂਤ੍ਰਧਾਰ — ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ [illegible] ਕੀਤਾ [illegible]।

ਅਭਿਲਾਸ਼ਕ — ਤੁਸੀਂ [illegible] ਕੀਤਾ [illegible] ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਗੁਰਦੇਵ — ਜੀ ਜ਼ਰੂਰ,

ਅਭਿਲਾਸ਼ਕ — ਹਾਂ ਗੁਰਦੇਵ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਸੁਣਾਓ।

ਗੁਰਦੇਵ — [illegible] (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ) [illegible] ਦੇ ਪਿੰਡ [illegible] ਗੁਰ ਸਿਖ ਪਤ੍ਰੀ ਗੋਤ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਸਨ ੧੭੫੧ ਵਿਚ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।

ਅਭਿਲਾਸ਼ਕ — ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ [illegible] ਕੀਤਾ [illegible]।

ਸੂਤ੍ਰਧਾਰ — ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ [illegible] ਸਤਿਗੁਰ [illegible] ਵਿਚ [illegible] ਰਣਜੀਤ ਦੀ [illegible] ਵਿਚ [illegible] ਰਣਜੀਤ ਦੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible] ਦੀ [illegible] ਦਾ [illegible] ਰੂਪ ਰੂਪ ਦੇ [illegible] ਜੀ। ਰਣਜੀਤ [illegible] ਦੀ [illegible] ਜੀ, [illegible] ਜੀ। [illegible] ਵਿਚ [illegible] ਪੂਰਾ [illegible] ਜੀ। [illegible]।

ਅਭਿਲਾਸ਼ਕ — [illegible] ਗੁਰਦੇਵ [illegible] ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ [illegible]।

ਗੁਰਦੇਵ — ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ [illegible] ਜੀ [illegible] ਨੂੰ [illegible] (ਗੁਰੂ [illegible]) [illegible] ਦੀ [illegible] ਵਿਚ

(੩)

ਭੇਜਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਸਾਈ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਤਕਰਾਰ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ
ਕਿ ਰੌਲਾ ਪੈਂਦੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਰੋਸੀ ਨੂੰ
ਕੁਝ ਆਖਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਮੁਸਲ
ਤਕਰਾਰ ਦੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਅਸੀਂ
ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਮਨਜ਼ੂਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਖਿਆ
ਹੀ ਮੁੜੀ, ਫ਼ਤਵਾ ਹੀ ਆਇਆ ਇਕ ਖਤੋਕਾਰ
ਤਰਸਾਂ ਕਾਦੋ। ਆਖਿਆ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ
ਹੋਵੇਗਾ।

ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ — ਗੁਰਦੇਵ ਜਲੋ ਦੰਗਈ ਹੋਇਆ।

ਗੁਰਦੇਵ — ਇਸ ਨਾ ਆਖਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀ ਮੁੰਡਿਆ
ਜਾਤੇ ਮੌਲਵੀ ਨੂੰ ਨਾ ਮਨਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ
ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗੁਰਮਾਂ ਨੇ ਇਕਲਾਸ ਕਰਕ
ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਤਾ ਤਕਰਾਰ ਨੇ ਨਾਲ
ਕਰਦਿਤਾ। ਤੇ ਇਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਕੜਾ ਤੇ
ਕੇਸਕ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ॥ ਪਰ ਦੰਗਈ ਕੁੱਤਿਆ।

ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ — ਅਤੇ ਤੁਸ ਸਜ਼ਾਂ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼
ਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਤ ਅਨ ਦੇਵ ਕੀ ਹੀ ਮਰੀ ਦੇ
ਵਾਸਤੇ ਮੌਤ ਜਾਈ ਸੁਣਾਈ ਜਾਇਗੀ
ਆਖਤ ਕੁਝ ਦੱਸੋ।

ਮਨਰੇਖਾ — ਹਰ ਘੜੀ ਕਰਦੇ, ਮੈਂ ਸੁਣਾਦਾ ਜਾ
ਰੋਕਾਂਗਾ।

ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ — ਜਾਂ ਇਕ ਮਰੀਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ
ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਨ ਮਰੀਹੀ ਹੋਈ ਜੀ

ਮਨਰੇਖਾ। — ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾ ਰਹਿਮਤ ਦੇਵ ਜੀ।

NOTE:—The age entries should be recorded in words, and any charge in such entries should he

(੫)

ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਸਪੁਰਦ
ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੱਦੀ
ਦੇ (ਕਿ) ਸੌਂਪਣ ਸਨ।

(੧) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ
ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਤਖ਼ਤ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦਿੱਤੀ ਸੰਦ
ਜੀ ਕਿ ਪੀੜੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ।

(੨) ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ
ਗ੍ਰਹਿਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਨਾ।

(੩) ਨੌਂਵੇਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰੀ
ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤੀ ਦਾ ਕਿਧ ਤਾ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ
ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ।

(੪) ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਜੀ ਕਿ ਆਪਣੀ
ਦੇ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪਾਲਿਆ ਦੀ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਦਿਆਇ ੭ — ਸਮਾਪਤ - ਜੀ ਆਖੀਰ ਤੱਕ ਰਹੇ
ਜਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਹੀਏ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਿੱਤਾ।

ਸਮਾਪਤ — ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ
ਆਪਣੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਪਾਰਟੀ ਕਰਤਾ
ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।

ਅਦਿਆਇ ੮ — ਤੇ [illegible] ਕੇਰ ਕਿਧ ਤਾਂ ਪਹੀਏ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ।

NOTE:—The age entries should be recorded in words, and any charge in such entries should he

(੯੬)

ਸੇਠ ਰਾਜ — ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਮ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬਰਾਜਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(੧) ਤਖ਼ਤੀ ਤੋਂ ਤੇ ਬਠਾਇਆ ਗਿਆ।

(੨) ~~[illegible]~~ ਸੀਸ ਤੇ ਤਖ਼ਤੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਸੋਨੇ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ।

(੩) ਪਾਲਕੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ [illegible] ਇਸ ਪਾਲ ਕੇ ਤਖ਼ਤ ਤਪੀ ਕਿਤੇ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ~~[illegible]~~ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਨਾਰੀਅਲ ਦੀ ਭੇਟਾ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗਦੀ ਦੇ ਕੋਲ ਤੇ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਕਰਕੇ ਸਤੀਰ ਲਭ ਦਿਤਾ।

ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ — ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਸਾਹਿਬ ਜਾਦਿਆਂ ~~[illegible]~~ ਦੀ ਸਰੀਰ ਆਕੇ ਦੇਖੇ।

ਸਾਤਦੀਪ — ਕੋਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਵਿਚ ਦੋਨੋ, ਕੋਈ ਸਾਹਿਬ ਜਾਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਕਬੋਤ ਵਿਚ ਆਕੇ ਬੈਠੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਸੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਈ ਪਰ ਜੀ ਵਿਚ ਦੇ ਸ਼ਾਹਦਰ ਕਰਨ, ਕੋਈ ਆਤਮਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਪਾਸ ਦੇ ਸ਼ਾਹਦਰ ਕਰਨ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਨਵਾਬ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਦਿਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਤਿਸਿਮਰਨ — ਅੰਤ, ਤ੍ਰਯੀ ਇੰਦ ਦੀ ਜਗਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਆਗਤ ਤਾਂ ਦਇਆ ਦੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਗੁਜਰੀ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਥੀ ਹੋਏ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀਗਰੇਵ — ਕਪਾਹੀਰ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦੇ ਆਦਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਕੇਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋਗਕਰੇ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ
ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ
ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਫਰਿਆਦ
ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਵੇਂ
ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ।

ਅਧਿਆਪਕ — ਨਰੇਟਰ ਅੱਗੇ ਦੱਸੋ ਕੀ ਹੋਇਆ।

ਨਰੇਟਰ — ਬਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ।
ਪਾਸ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਰਹੇ
ਸੀ ਤੇ ਪਤਾ ਲਿਆ, ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਜੀ
ਪਰ ਇਹ ਆਪ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਤਾਂ
ਜਾਣੇ ਕੋਈ ਧਰਮ ਪੁਰਖ ਤੇ ਇਸ
ਸਮਾਂ ਦੇਵੇ।

ਨਰੇਟਰ — ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਿਤਾਂ
ਨੂੰ ਇਸ ਕਿ [illegible] ਤਸੱਲੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜਾਓ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ
ਨੂੰ ਇਸ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਦੇ। ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ
ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

ਅਧਿਆਪਕ — ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ।

ਨਰੇਟਰ — ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ
ਕਿਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਇਸ ਗਏ ਸੀ।

ਅਧਿਆਪਕ — ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਖੇ, [illegible]
ਜੀ [illegible] ਸੰਗਤ ਤੇ ਆਏ।

ਬਾਲਕ — ਸਰ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ
ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ
ਬਾਰੇ ਆਪ ਨੇ ਤੋਂ ਸਾਰ ਕਿ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ
ਮੁਤਾਬਕ ਦਸ ਗਏ।

ਅਧਿਆਪਕ — ਠੀਕ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਬੱਚਿਓ
ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਈਏ ਆਓ।

ਦਾਮੋਦਰ — ਨਾ, ਜੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਕੇ ਤੇ ਸੁਣੀਆਂ ਪਰਤੀਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਅੱਖਰ ਦੀ ਜੀ ਉਸ ਦਾ ਮੈਂ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮਨਦੀਪ — ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਰ ਮਾਰ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

~~[illegible]~~

ਦਾਮੋਦਰ — ਸੋਢੀ, ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਜੋ ਰਸੂਖ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਗਿਆਪਾਲ — ਅੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਬਾਰ ਜੀਤਿਆਂ ਦਾ ਦੇਖਦੇ ਹੋਵੋਗੇ। ਉਸ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਮਾਰਨ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਕਿ ਇਕ ਇਹ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਤੇ ਇਕ ਸੰਤੋਖ ਅਜਾਇਬ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਤੁਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦਾਮੋਦਰ — ਤਾਂ ਫਿਰ, ਉਹ ਅੱਜ ਤਾਂ ਇਕ ਨੂਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ, ਆਦਰ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ — ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ।

ਮਨਦੇਵ — ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਤੇ ਖੁਦ ਉਹਦੇ ਹੈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਵਰਨਾ ਹੈ ਉਸ ਕੁਝ ਨਾ ਹੈ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣ ਦੀ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ ਇਕ ਸੰਤੋਖ ਗਰਮ ਦਾਨਸ਼ੀ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਅਗਿਆਪਾਲ — ਹਾਂ ਸੰਤੋਖ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਸਿਰ ਦਾ ਉਹਦੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿਮਰਨ ~~[illegible]~~ ਬਾਦਸ਼ਾਹ।

ਮਨਦੀਪ — ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਤੇ ਉਸ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਦਾਨਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਫਸੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਿਤ ਦੇਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਵੰਡ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਜ਼ੀਮਾਨਚ — ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਰਨੈਲ [illegible] ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਇਰਾਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ [illegible] ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਹ ਫ਼ਿਰੰਗੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖ ਸੀ। [illegible] ਸੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਖ਼ੁਦਾਈ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰੀ ਜਾਣ ਦੀ [illegible] ਹਾਲ।

ਅਜ਼ੀਜ਼ — ਠੀਕ ਅਜ਼ੀਮਾਨਚ ਜੀ॥

ਅਜ਼ੀਮਾਨਚ — ਖ਼ਿਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਸੁਖਾਲੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ [illegible] ਕਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਾ ਦੇਣ ਦੇ ਤਰਲੇ ਆ ਗਿਆ।

ਜੰਗਾ — ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ [illegible]। ਸਾਡੀ ਆਦੀ ਰੀਤ, ਦ ਇਕ ਅਤੇ ਜੇ ਆਪ ਦਾ ਕਿਆ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। [illegible] ਹੋਣੀ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਦੇ ਸਾਡੀ ਕਰਤਬ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਦੇ ਬੀਜ

ਕਾਦਰ — ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਪਤਾ ਇਹ ਅਸਾਂ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿਖ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੀ ਇਸ ਦੇ ਸਾਕ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ।

ਜੰਗਾ — ਖ਼ਿਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਬੁਲਾ ਕੇ। ਅਸਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿਖ ਜਾਣੀ ਜਾਂ।

ਖ਼ਿਜ਼ਰ ਸਿੰਘ — ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦੇ; ਜਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸੋ ਗੁਰੂ ਆਪ ਦੇ ਸਿਖ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰਹੂੰਗਾ।

ਕਾਦਰ — ਤੇਰਾ ਜੀ ਮੇਰਾ ਸੀ ਤਾਦਾਦ, ਘੂਰਦੇ ਹੈ

ਦੇਹੀ ਗੁਰੂ - ਦੇਹੀ ਗੁਰੂ। ਆਖਿ ਅਤੇ ਸੁਨ
ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਨਹੀਂ॥ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ
ਦਾ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ.

ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ. ਅੱਛਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਾਧਨ ਨੇ ਕੋਈ ਸੀ
ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਸਭ ਠੀਕ ਕਹੇ ਹੋ।

ਸਾਧਨ ਤੂੰ ਕੇ ਇਥੇ ਪਹਾਰ ਹਰ ਦਿਨ
ਤੈਥੋਂ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ
ਤੂੰ ਕਹਿਣ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸੀ.

ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਕਿ ਤੂੰ ਹਰ ਸਾਧਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ
ਤੂੰ ਫੜਕੇ ਫੇਰ ਕੇ ਕਿਨ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਤੂੰ ਕਹਿ ਧਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਸਾਧਨ. ਇਕ ਵਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਸਾਧਨ ਦੀ
ਧਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ॥
ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਿਹਾ ਜੀਆ ਕੇ
ਆ ਫੜਿਆ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ~~[illegible]~~
ਪਕੜ ਲਿਆ ਹੈ।
ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਹੈ
ਧਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ.
ਧਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਧਨ ਸਤਿਗੁਰੂ
~~ਆਵਾਜ਼ ਆਈ [illegible] ਹੈ [illegible]~~
ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤੀ
ਦਿੱਤੀ॥ — —

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਹ

[illegible]

[illegible]

ਤਾਂ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ
ਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਗੋਪਾਲ — ਇਹ ਕਾ ਗੁਰੂ ਹਾਲੇ ਆਇਆ ਨਹੀਂ [illegible]
ਕੀ ਆਖਦੇ, ਉਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੇ [illegible]

ਸਰਦਾਰ ਜੀ — ਜਾ ਕਹ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ [illegible]
ਇਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਆਖ ਕੇ [illegible]
ਤੇ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਆਗਿਆ [illegible]
ਜਾ [illegible] ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ [illegible]
[illegible] ਹਨ।

ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ — ਪਰ ਜੀ ਹਨ, ਇਹ ਕਿਸ ਦੀ
ਦੇ ਆਖੇ [illegible] ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਨੀ [illegible]
ਜੀ ਮਾਇਆ [illegible] ਕੀ ਇਹ,
ਦੇ ਮੁੱਠ [illegible] ਨੇ ਪਾ [illegible] ਜੀ, ਪਾ
[illegible] ਜੀ।

ਗੋਪਾਲ — [illegible] ਨੇ ਜੀ [illegible] ਕਿ [illegible]
ਕੁਝ ਆਪ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੋ ਇਹ [illegible]
ਇਹ ਜੀ ਕਿਤੇ ਨੇ [illegible] ਗੁਰੂ ਜੀ,

ਇਹ [illegible] ਪਿਤਾ ਜੀ [illegible]
ਆਪ ਜੀ ਤਾਂ [illegible]
ਆਪ ਜੀ ਨੇ [illegible]
ਮਨ [illegible] ਆਪ ਮਨ
[illegible] ਇਹ [illegible] ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਜੀ
"[illegible] ਨਹੀਂ।"

ਸਰਦਾਰ ਜੀ — ਹਾਂ, ਇਹ [illegible] ਪਰਮੇਸ਼ਰ [illegible]
ਦਾ [illegible] ਇਸ ਦੀ [illegible]
ਗੁਰੂ।

ਗੋਪਾਲ — ਤੇ [illegible] ਨੂੰ [illegible]
ਸਰਦਾਰ ਜੀ — ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ [illegible]
ਤੇ ਕਿ ਆਪਣੇ ਤਾਂ ਜੋ [illegible]।

Speaker	Text
ਤੇਜਾਵੀ	ਕਿਸ ਆਰ ਹੈ।
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ	ਸਤਗੁਰ [illegible] ਦਾ [illegible] ਹੈ।
ਤੇਜਾਵੀ	ਧੰਨ ਜੀ ਕਿਰ ਪਾਵੇ ਹੋ [illegible]।
[illegible] ਸਿੰਘ	ਜੀਉ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ [illegible] ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਤੇਜਾਵੀ	[illegible] ਸਤਗੁਰ ਦੇ [illegible] ਹੈ।
[illegible] ਸਿੰਘ	ਮੈਂ ਕਿਸ ਦਾ [illegible] [illegible] ਜਾਂ [illegible] [illegible] ਕੀਤੇ।
ਤੇਜਾਵੀ	ਧੰਨ ਜੀ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਦਾ [illegible] ਹੈ [illegible]।
[illegible] ਸਿੰਘ	[illegible] [illegible] ਸਤਗੁਰ ਦਾ [illegible] ਹੈ।
ਤੇਜਾਵੀ	[illegible] ਦਾ
[illegible] ਸਿੰਘ	[illegible] ਦਾ।
ਤੇਜਾਵੀ	[illegible] [illegible] ਦਾ [illegible] ਹੈ।
[illegible] ਸਿੰਘ	ਤੇਜਾਵੀ। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ਹੈ।
ਤੇਜਾਵੀ	ਜੀ [illegible] [illegible]।
[illegible] ਸਿੰਘ	ਜਾਂ [illegible] ਦੇ [illegible] ਹੈ [illegible] ਜਾਂ [illegible]
ਤੇਜਾਵੀ	[illegible] ਹੈ। ਧੰਨ ਜੀ [illegible] ਹੈ, [illegible] [illegible] ਜੀ।
[illegible] ਸਿੰਘ	ਮੈਂ ਤੇਜਾਵੀ ਨੂੰ [illegible] [illegible] ਹੈ, [illegible] [illegible] ਜਾਵੇ।
ਤੇਜਾਵੀ	[illegible] ਤੁ [illegible] [illegible] [illegible]।
[illegible] ਸਿੰਘ	ਮੈਂ [illegible] [illegible] ਜੀ ਹੈ, [illegible] [illegible] ਹੈ, [illegible] [illegible]।

ਤੇਪਰੀ — ਪੁੱਤਰੀ ਲਿਖਤ ਜੀ ਆਖਦੀ। ਇਕਲਾਪੇ ਹੋ ਜਾਂਹਿ। ਕੀਤਿਰ ਤੁਸਾਡੇ ਵਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਦਲਿਆਨ ਸਿੰਘ — ਆਪ ਮੰਨਦੀ ਜਾਣ ਹੈ। ਤੇ ਮੈਂ।
(ਦਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਇਹ ਇਕਠੀਆਂ ਕਰਦੇ ਉਸਦੇ ਲੋੜੀ ਤਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਤੇਪਵਤੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ)

ਮੈਂ ਕਾਈ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸੋਹ ਤੇਰੀ ਤੇਪਵੀ ਲਿਖਤ ਤੇ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਇਸ ਖੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਤੇਰਚ ਨੂੰ।

ਤੇਪਵੀ — ਮਹਾਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ੀ ਖਵਾਂਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂਦੇ ਜਾਣ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਇਖਾਈ ਜੀ ਦਿੰਦਾ।

ਮਹਾਰਾਣੀ — (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ)। ਜਰ ਸਮਝ ਇਸ ਕੀਆਂ ਜਾਵੇ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ — ਠੀਕ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਓਹ ਸਾਮਾਨ ਤਾਰੀਫ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਕੋਲ ਰਖਦੇ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਤੇਪਵੀ ਦਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ। ਤੇਪਵੀ ਕਹਾਂਹਿ ਤੇਰਾ।

ਤੇਪਰੀ — ਤੇਪ ਵਤੀ ਤੇ ਸੇਤ ਦਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਣ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੇ ਇਹ ਇਕ ਪਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ। ਦਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਇਹ ਸੀ।
ਦਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਪਤਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮਹੱਲ ਇਹ ਲੋਕ ਜਰਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਦਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋ।

An artist's impression of Kukas being blown off at Malerkotla in 1872.

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਸ਼ਹੀਦ ਕੂਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਤਸੰਗ ਵਿਚ ਆਮ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ; ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ 'ਜੋ ਰਹੇ ਸੋ ਤਿਨੇ ਕਮਾਇ' ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਸਮਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਤੇ ਸਾਕਾ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਬਾਤ ਦਾ ਭੇਤ ਪੁੱਛ ਕੇ ਸਮਝੇ, ਸਮੇਤ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਕੈਦੇ ਬਚਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ — ਆਪ ਸੰਗਤ ਜੀ ਦਾਸ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹੈ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ — ਦਸੋ ਜੀ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਸਾਡੀ ਸਭ ਬਾਤ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਣੀ ਰਹਿਣ ਜੀ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ — ਦਸਵੀਂ ਤੇ ਸਭ ਦੀ, ਸੈਂਕੜੇ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ॥ (ਇਤਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਦੇ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਲਿਆ)

ਸਾਧ ਸੰਗਤ — ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਭਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ — 'ਜੋ ਰਹੇ ਸੋ ਤਿਨੇ ਕਮਾਇ' ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਸਾਰ ਕੁਝ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਹੀ ਤੇ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ — 'ਜੋ ਕਮਾਵੇ ਆਪੇ ਆਪ' ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਲੀਲਾ ਰਚ ਕੇ ਤੇ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਕਰਮਸ਼ੀ ਕੀਰ ਕੁਝ ਸਾਡੀ ਬਣ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ — ਭੇਜਾ ਕੀ ਹਨ ਜੀ ਬਚਨ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀਤਾ ਜੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਕਾ ਕੀਤਾ ਜੀ ਇਹ ਸਭ ਲੀਲਾ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ।

(੨)

ਮਹਾਰਾਜਾ।	ਠੀਕ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ ਜੀ।
ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ	ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਜਾਤ ਦੀ ਪੁੱਛ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਸੀਹਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ	ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਠਠਿਆਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਹਾਂ
ਮਹਾਰਾਜਾ	ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਰ ਦਿਓ ਤੁਸੀਂ।
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ	ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ [illegible] ਇਕ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਤਾਰ ਦਿੱਤਾ।
ਦਲੇਰ ਸਿੰਘ	ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਗੱਲ, ਇਹ ਕਿਉਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ	ਮੈਂ ਜੀ ਵਕਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਇਕ ਲਗੀ ਸੀ। ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹਨਾਂ ਪਲਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਸਨ।
ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ	ਤੁਸੀਂ ਫਰਕ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜੁੜ ਗਿਆ।
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ	ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਦਸਾਂ ਗੱਲਾਂ ਜਦ ਇਕ ਮਹਾਰਾਜ, ਇਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਆਏ। ਉਹਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀ ਤੇ ਆਖਾਂ ਜੀ।
ਦੇਵ ਸਿੰਘ	ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਿਛਾਣੇ।
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ	ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ [illegible] ਭਾਈ ਤੂੰ ਇਕ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਇਕ ਉਹ ਹੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਮੈਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ।

NB:—The age entries should be recorded in words, and any charge in such entries should be

ਦੇਵ ਸਿੰਘ. ਸੀ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਜੀ ਉਹ ਅੰਦਰ ਦੇ ਉਠੇ।

[illegible]

ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ, ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ, ਦਾਦਾ ਪੜਦਾਦਾ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਅਮਲ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ.

'ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ,
ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਉ ਮੈਂ ਸਾਰਾ।'

ਇਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਦੂਸਰਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਜੀ ਤੇ ਜੋਸ਼ੀ ਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾ ਇਹ ਨਾਮ ਪੰਥ ਦੀ ਤੁਸੀ ਇਖਲਾਕ ਦੇ ਦਸੋ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ. ਜੀਤ ਸਿੰਘ — (ਸਰਦਾਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਨੂੰ ਭਲਾਈ ਦੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਂ।

ਸ. ਜੀਤ ਸਿੰਘ — ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਮਰਯਾਦੇ ਹੋਏ ਚਰਚੇ ਨੂੰ ਕੇ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹੈਂ, ਜੀ ਕੋਈ ਆਪ ਦਸ ਕਾਰ ਦਰਤ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ — ਕਾਹਦੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਾਧ ਜੀਤੀ ਸਾਰੀ ਸਭ ਦਸਿਆ ਕਿ ਕਿ ਇਹ ਮੰਗਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੀ ਦਰਜ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੋਰ ਕੋਈ ਵਿਚ ਕੀ ਆਪ ਦਰਜ ਆਪਣੇ ਖਾਸ ਮੰਗਣੇ ਹੋਰ ਲਿਤ ਹੈ।

ਸ. ਜੀਤ ਸਿੰਘ — ਇਹ ਤਾ ਆਪ ਜੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਂ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਕੋਈ ਕਦੋ ਕਦ ਤਕ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ 'ਪੰਥਿਕ ਵਾਸਤੇ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਰਨਾ ਹੀ ਦੀ ਰਹਿਣਾ ਕਰਨਾ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੇਵ ਸਿੰਘ — ਸ. ਆਤਮਾ ਜੀ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀ ਅੱਗੇ ਸਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੇਸੀ ਸਮਝ ਕੇਸਾ ਛੇਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਜਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰੋ।

(ਸ. ਜੀਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਟੇਜ ਤੇ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਸੰਤੋ ਹੱਥ ਜੋੜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ)।

ਜੀਤਾ ਸਿੰਘ — ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਣੇ ਸਾਰਾ ਸਭ ਆਇਆ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ। ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੇਵ ਸਿੰਘ — ਠੀਕ ਜੀ ਸਾਡੀ ਗੱਲ, ਕਾਹਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀਏ।

ਸ. ਜੀਤਾ ਸਿੰਘ — ਸਾਡੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਹੈ ਆਖਦਾ ਕਿ ਸਭ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ. ਆਤਮਾ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ... ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਬੰਦਗੀ ਜੀ ਗਈ ਹੈ। [illegible] ਇਸ ਦੀ ਕਦਰ ਹੁਕਮ ਸਮਝ ਦਾ ਸਾਰਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੂੰ [illegible] ਠੀਕ ਦੇ ਜੀ ਇਸ ਜੀ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਜਾਣੇ ਤੇ ਜਾਣਕੇ

ਸੰਤੋ ਸਭ ਆਏ।

ਸ. ਗਏ ਤੇ ਜੀ ਪਾਰਟੀ

ਪੂਰਨ ਪਰਮਾਤਮ।

ਸੁਭਾਧਾਰੀ — ਸ. ਆਤਮ ਸੀਤ ਇਕ ਗੱਲ ਦੀ ਸੁਭਾਧਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾਰ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਰੋਗੇ।

ਸ. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ. ਸੱਚੇ ਸਤਗੁਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ। ਸਾਡੀ ਜਾਚੇ ਇਹ ਗਊ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਗਊ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੌਕਰ ਪੱਕੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨੌਕਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਜੰਤਾ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲਿਆਤੇ ਹੱਕ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡੀ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ ਇਕ ਦੇ।

ਸੇਵਾਦਾਰ. ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰ ਤੇ ਗਊ ਮੌਤ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਥ ਦੇਣੇ ਸ਼ਰੀਫ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ।

ਸ. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ. ਹਾਂ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ। ਕੀਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਮਾਰ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿ ਆਪੀ ਤੋਰ ਗਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਗੇ, ਆਪੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਵੈਰੀ ਹੈ।

ਸੇਵਾਦਾਰ ਸਤਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ~~[illegible]~~ ਜੀ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਸ਼ਹਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ।

ਸ. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਆਪ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜੀ (ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ, ਗਊ ਗਰੀਬ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰ ਤੇ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ

ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਸਦਾ ਚਾਨਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਰ ਛੱਡ ਦਾ ਨਹੀਂ।
(ਬੇਟੀ [illegible] ਦੇ ੧੯੫੦, ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ੍ਰੀ ਦੀ
ਸਭ ਇਲਾਕ ਤੇ (ਜਿਲਾ) ਸਾਸ ਦੀ [illegible]
ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੇ ਆਦਾਨ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।
" ਸਾਕਿਆ ਸੁਣੇ ਦੇ ਕਾਹੀ [illegible]
ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰ [illegible]।"

ਜਨਮ ਸਿੰਘ

ਸ. ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਤੇ
ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਬੋਲੀ ਹੈ।
ਤੁਸਾਂ ਤਰ ਇਕ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਗੀ।

ਸ. ਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰੋ ਜਾ
ਸੁਣਨ ਦੀ ਆਤਰ, ਸਗੋਂ ਗਰੀਬ ਦੀ ਆਤਰ।
ਆਤੇ ਕਰੇ ਜੇ ਪੰਥ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਦੁਖਾਂ
ਤੇ ਦੂਰ ਕਰਾਏ ਸਨ।
" ਪਹਿਲੇ ਸਭਨਾ ਕਲਯੁਗ ਕਰ
ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਛੱਤ ਸਾਰ।
ਆਪਾਂ ਜਾਣਿਆ ਹੋ ਗੀ ਇਸ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭਨਾ ਕਲਯੁਗ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਤਰ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭੁਲਿਆ
ਕਰਨਾ ਹੈ।
" ਸਭ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੁਠਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਈਏ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਭਨਾ
ਦੀ ਕਰਨਾ ਸਾਰੇ ਭੁਲੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ
ਸ਼ਰੀਰ ਸਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਬਾਰ
ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭਨਾ ਦੇ ਇਕ ਸੰਗਤ
ਸਰਬਤ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੇ ਸੁਣਾਇਆ
ਕਰਾਂ ਗੇ। ~~[illegible]~~ ਸਮਝਤੇ ਜੀ ਰਹੇ ਸੋ॥

(ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਜੇਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫ਼ਾਂਸੀ ਲਗਾ ਪਿੰਡ ਕੋਠੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਸ਼ਿਗਾ।)

ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅੰਦਰ ਹਾਂ। ਪਰਿਆਸ਼ਾ ਜੀਤ ਤੇ ਸਭ ਲੋਕ ਇਕਾਂਤ ਮੇਲਾ ਸਭ ਤੇਰਾ ਕੀਤੀਆ ਤੇਰੀਆ ਜਨ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਹਦੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਤੁਸਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਸ ਲਈ ਹਾਂ।

ਜੀ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ: ਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇਰਾ ਤੁਸਾਂ ਕੁਝ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਹੈ। ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਤੇਰੀ ਤੇਰਾ ਦੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਮਨ ਹਾਂ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ: ਚੋਪਈ ਤੇਰਾ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪਤੇ ਤੁਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਦ ਤੇਰਾ ਨੀ ਕਰੀ।

ਜਦ ਤੁਸਾਂ ਚੋਪਈ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪੜ੍ਹੇ।

ਜਦ ਤੇਰਾ ਕੀ ਨੀ ਕਰੀ। ਇਸ ਤੁਸਾਂ ਇੰਨਾ ਹੈ ਕੀਤੀ ਤੇਰਾ ਕੀ ਨੀ ਕਰੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਲਈ ਜਾਣੀ ਤੋਂ ਮਰਦ ਜਨ ਤੇ ਆਪ ਕੁਝ ਦੀ ਜਾਣ ਕਰਦੇ ਹੈ। ਜਿਹੜ ਤੇਰੇ ਬਾਕੀ।

ਚੋਪਈ: ਨੀ ਜਾਣਿਆ ਜਨ ਕੇ ਜਾਣੀਆਂ ਤੇਰਾ ਕਰ ਸਭ ਇਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਜਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਬਾਹੂ ਜਾਣ ਇਸ ਜਨ ਜਦ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ: ਆਖ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਨੀ ਕਰਦੀਆਂ

ਜ. ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ: ਹੁਣ ਇਸ ਤੇਰਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਇਸ ਆਪ ਦੇ ਹੀਆ ਜੀ ਦੇ ਕੀ ਜਨਮ ਨੀ ਹੈ। ਤੀਰ ਇਸ ਕੁਝ ਪੀਰ ਕਰ ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਲ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਜ. ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ: ਅਜਾਇਬ ਛਾਤੀ ਇਸ ਨੇ ਜੀਆਂ ਮਾਰ ਸ

ਪਿਛੇ ਤੇ ਜਾ।। (ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੁੜਨ ਲਗਦੇ ਹਨ)

ਬਾਦਸ਼ਾ — ਤੋਪਚੀ ਤੋਪ ਚਲਾਉ॥

ਜ. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ — ਤੋਪ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਸਾਡੀ ਵਾਰੀ ਹੈ ਜੀ। ਤਾਕਿ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੋਪ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਪਿੱਠ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਅਜਾਦ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤੇ ਇਹੀ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਥੇ ਆਏ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਵਾਰੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਤੋਪ ਚਲਾਓ ਜੀ।

ਬਾਦਸ਼ਾ — ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੋਚ ਲਉ।

ਜ. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ — ਅਸੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ।

ਬਾਦਸ਼ਾ — ਆਪ ਕਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਬ ਹੁਕਮ ਦੇਗਾ।

ਜ. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ — ਜੇ ਇਕ ਵੇਰ ਹੋਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ।
(ਜ. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਇਕ ਜੈਕਾਰਾ ਬੁਲਾਇਆ।)
'ਜੋ ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਇਉਂ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ [illegible] ਆਕਾਸ਼ੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ।

ਬਾਦਸ਼ਾ ਤੋਪਚੀ — ਤੋਪਚੀ ਨੂੰ ਤੋਪ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੇ ਤੋਪ ਚਲ ਗਈ ਜਾਂਦੀ।
(ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਆਉਣ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਚਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।)

ਦਰਪਣ — ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਇਕ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਵਾਰੀ ਇਕ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਜਾ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਨੇ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ। [illegible]
[illegible]

ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮਹਿਮਾ। ਇਹੋ ਜੇਹੇ ਸੁੰਦਰ
ਸ਼ਬਦ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।

"ਦੇਖੀ ਸਾਨ ਇਕ ਨਵੀਂ ਜਗੀਰੀ
ਰਲ ਮਲ ਭੁੱਖੇ ਤੇਹਾਂ ਜੋਰੇ ਖੜ੍ਹੇ।
ਤੇਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਰਨ ਜਗਾਇਆਂ,
ਜਣੇ ਭੁੱਖੇ ਮੁੜ ਨ ਭੁਰਦੇ।
ਜ਼ਾਲੂ ਦਾ ਯਾਰ ਉਸੀ ਜੇਕਰ,
ਇਕ ਆਰ ਪਾਰੀ ਤੇਪ ਜਾਣੇ ਜਾਣਦਾ
ਜਿਸਾਰੇ ਇਕ ਦੇਖੀ ਸਾਨ ਨਵੀਂ ਜਗੀਰੀ,
ਭੁੱਖ ਨਸਾ ਕੇ ਤੇਹਾਂ ਭਰਦੇ।"

... ਸ. ਗਾਸ, ਜਾਣ ਇਹਦਾ ਕਰ ਤੇ ਜਾਣ
ਖਾਸ ਕੋਰ ਦੀ ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਮ ਸਾਹਿ ਨੂੰ ਇਸਾਰਤਾਂ। ਕ. ਸੀਗਸਿੰ
ਜੀ ਨੇ ਇੰਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਤ ਕਿ ਜਾਣ ਦੀ ਮਾਰ ਕੰਧ ਕਰ
ਕੇ ਸਮਾਰਕ ਨਾਲ ਦੇ ਉਹੀ ਉਹੀ ਗੋਸਾਏ ਫੋਰੇ ਹੋਏ
ਪੁਰਾਣ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸਾਰੇ ਕੱਚ ਪਾਣੀ ਇੰਨ ਕਰ ਲੈ ਜਾ
ਜਗਕਾਰੀ ਮਰਮਕਰੀ, ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਗਾੜ੍ਹ ਇੰਨਾਂ ਕੀ
ਦੀ ਇਕ ਦੱਸਣੀ ਤੋਂ ਅਨੁਤ ਇਸਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਤੇ ਜੋਰ ਇਤ੍ਹੇ ਹੋਏ
ਜਪ ਇਕ ਸੂਰਜਾਂ, ਜਗਾਤ ਪਹਿਰ ਕਰਕੇ ਗੋਸਾਏ ਹੀ ਆਸਾ ਕੇ
ਜਾਨ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਕੇ ਹੋਏ 'ਜੋ ਜਾਣੇ ਕਾ ਕੀ'
ਕੋਇਏ ਹੋਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਂਗਾਂ ਦੀ ਪੰਜ
ਹੋਣ ਨਾਲ ਜੀ ਸਾਰੇ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਦੇਖਦੇ ਕਿਸੇ ਦੀ
ਕੀਤਾ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਮ੍ਹਣੀ ਦੇ ਪਰਦੇ
ਇਕ ਕੀ ਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਂਦੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ

ਮੰਗਲ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਾਜ਼

ਸਤਗੁਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]
[illegible]

(੪)

ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਤੇਪ ਤਰਕੇ
ਦੇ ਕਰਕੇ ਸੀ ਤੇ ਨਾਮੀ ਸੀ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਗਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਹੋਰ ਵੀ ਸੀ
ਅਰਦਾਸ ਗੁਰੂ ਹੋਰ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਅਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਗਤ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਤੇਜ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਤੇ ਗਏ।
ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਹੋਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਤੇਜ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰ
ਕੀਤਾ।

ਰਾਜ ਗੁਰੂ ਹੋਰਾਂ ਇਕ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ
ਸੰਗਤ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਜਾਣ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਸੀ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਦਿਲ ਕਰਕੇ
ਸਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੁਰਦਿਆਲ ਕਰਕੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜੀ
ਸਤਿਗੁਰ ਜਗਜੀਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਿ
ਜੀ। ਇਸ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਤੇ ਇਹ ਤੇਜ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮੇਂ
ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਣਿਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਮੀ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਨਾਲ ਦੇ ਮਾਣ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਜਾਣੇ ਦੇਣਾ
ਨਾਲ ਦੇ ਮਾਣ ਕੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਗਤ
ਸਾਹਿਬ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਹ ਬਹੁ ਦੇਣ ਕਿ ਇਹ
ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਹੋਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਹ ਬਹੁ ਦੇਣ ਕਿ ਇਹ
ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾ ਇਸ ਜੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਜਗਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਨਾਲ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ
ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰ ਇਹ ਕਰੀ ਜਾਏ ਜੀ। ਇਹ ਸੰਗਤ
ਪੰਥ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੇਣ ਜਾਵੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਾਂ ਬਹੁ ਦੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜੋ ਦੇ ਸੰਤ ਨਾਮ ਸੁਆਮੀ ਤਾਂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਗੱਦੀ ਸਭ ਦੇ ਪਰਤੇ ਸੰਗਤ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਕਿ ਬਹੁ ਪੰਥ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਪੰਥ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬ
ਇਹ ਪੰਥ ਪ੍ਰਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਇਸ ਦੇਣ ਮਹਾਰਾਜ
ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਇਕ ਤੇਜ ਦੀ ਕੌਰ ਨੇ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ
ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਖਿਆ ਆਪ ਤਖ਼ਤ ਤੇ

(5)

ਮੈਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੈ

ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਜਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਦਿਆਂ ।

ਸਾਹਿਬਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ

ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ [illegible] ਸ੍ਰੀ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ [illegible] ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ

ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਤੇ ਵੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੂਰਨ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ।

" ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰਪਨ

ਕਰ ਦਾਸੀ ਕਹਾਵੇਂਗੀ ਜੇ ।

ਆਪਾ ਤਿਆਗ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਏਂਗੀ

ਗੁਰੂ ਦਾਸ ਨਾਮ ਜਪਾਂ ਜੇ ।

ਤੁਸਾਂ ਸਭ ਅਜ਼ਲ ਤੋਂ ਹੋਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿਆਂ

ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਲਾਡਲੇ

ਤੇਰੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇਰੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਰਹਿਣ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਦਾਸ

ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਵੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ

ਦੀ [illegible] ਕਰ ਕੇ ਦਾਸੀ ਆਪਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰ

ਸਭ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇਵੀਆਂ ਦੀ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਈ ਹੋ ਗਈ ਕਹਿਣਾ ।

" ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚ ਪੀਆ ਤੇ ਆਪ

ਮਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਭ

ਤਨ ਦੇ ਤੁਸਾਂ ਵਾਰਨੇ ਜਾਵਾਂ

ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਚਰਨੀਂ ਲਾਵਾਂ"

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ

ਕੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮਨ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੀ

ਆਪ ਦਾਸੀ ਹੋਵੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਨ ਮਨ ਧਨ

ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਾਰੀ ਵਿਚ ਦੇਵੇ ਤੇ ਆਪ ਹੋ ਕੇ

ਤੇ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸੇਵਾ । ਇਸ ਪ੍ਰ

ਸਾਡੇ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਗਿਆ

ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਰ ਦਿਨ ਪ੍ਰੀਤ

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਰਤ ਧਾਰਨ

ਨਿਤ ਵਿਚ ਲਿਖ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਮਰਦੇ ਹਨ ।

"ਠੋਰ ਸਾਂਈ ਦੀ ਸਜਾਈ

ਮੂਨ ਦੇ ਦੇਦੇ ਦੇ ਬਾਰ"।

ਜਦੋਂ ਤੀਜੇ ਨਵਯੁਗ ਵਿਚ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ [illegible] ਜਾਏ ~~[illegible]~~ ਨੂੰ ਡੂਬਦੇ ਡੁਬਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜਾਣ ਜਾਣ ਵਿਚ ਵਿਚ ਰਹੀ ਜਦ ਗੁਰ ਜੋ ਮਨ। ਫਿਰ ਠੋਰ ਸਾਂਈ ਦੀ ਸਜਾਈ ਮੂਨ ਦੇ ਦੇਦੇ ਦੇ ਬਾਰ।

ਇਸ ਪਾਰ ਪਰੇ ਨ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਉਪਰੀ ਦੰਗਿਆਂ [illegible] ਜਿਸਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੱਚ ਪਤਾ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਹ ਅੜੇ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਖਲ ਦਾਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਦ ਦੇਦੇ ਜਾ ਜੋੜੀ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੋਏ ਇਸ ਨ ਆਪਣੇ ਤਰ ਜਦੀ ਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਦੇਵੇ ਜੋ ਹੀ ਪਤਾ [illegible] ਨੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਜਦ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਆਦਮੀਆਂ ਹੀ ਦੇ ਤੁਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋਪ ਦੇ ਨਾਲ ਉਡਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਪਾਰ ਦੇਣ ਇਸ ਇਸ ਆਪਣੀ ਪਤਾ ਦੇਦ ਨ [illegible] ਅਟਕ ਇਤ। ਜਿਸਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੀ ਅੜਤ ਪਾਰ ਤੂੰ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਪੰਜ ਦੇ ਤੂਰ ਪੂਰੀ ਠੋਰ ਦੇਦ [illegible] ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਪਹਾੜ [illegible] ਹੀ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਆਂ, ਸੀਂਦ, ~~[illegible]~~ ਇਸ ਇਲਾਕਾ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ਹਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਤੋਂ ਜੋਰ ਕੋਰਦੇ ਤੇ ਮਜ਼ਹਬੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਮਜਾਮਾਈਂ ਇਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗਲੀਆਂ ਤੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਜਗਤ ਜਗਹੀ ਤੇ ਕੋਈ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਲਾਂਈ ਦੇ ਆਦਮੂਰ ਇਆ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋਰ ਕੋਰਦੇ ਦੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਆ।

ਇਆਂ ਨੇ ਉਤੇ ਮੁਗ ਦੇ ਉਤੇ ਉਤੇ ਪਹਾੜ ਪਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਰ ਇਤ। ਜਦਤਰ ਸੀਗ ਇਆਂ ਜੀ ਕੂਰ ਢੋਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਸੀਣ ਨੇ ਤੋਪ ਦੇ ਜਦਾਂ ਹੀ ਠਰ ਦਾਪਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਤੇ ਸਾ ਅਤੇ ਤੇਦੇ। ਤੇ ਮਾਂਗੇ ਪਰਮਾਰ ਦੇ ਲੋਕਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਤਰਸ ਕੀਤ ਕਿ ਜਦਾਂ ਹੀ ਇਹ ਦਾਪਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਤੇ ਤੋਪ ਨੂੰ ਕਰੇ। ਕੂਰ ਢੋਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਸੀਣ, ਪਰਮਾਰ ਸੀਗ ਇਆਂ ਜੀ [illegible] ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਗਰ ਨਗਰ ਜਾਦ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਕੀਤਿਆਂ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੋਂ ਜਿਸਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਪ ਨੇ ਬਾਰਬਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਰ ਇਤ ਤੇ ਢੋਰੇ ਦਰਿਆ ਆਪਣੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਰ ਇਤੇ। ਇਹ ਆਰ ਜਾਂਦੀ, ਦੇ ਆਰ ਜਾਂਦੀ, ਆਪਣੇ ਇਨ ਆਰ ਤੇਜ ਦੀ ਢੋਰ ਜਗਰ ਕੋਈ। ਜਿਸਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ [illegible] ਗੋਪੇ ਇਤ

[illegible]

ਸਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਛਿਆਸਠ [illegible] ੬੬ -

[illegible] ਫਾਂਸੀ ਲਾਏ ੩ -

ਲੁਧਿਆਣੇ ਫਾਂਸੀ ਲਾਏ ੨ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫਾਂਸੀ ਲਾਏ ੪ -

[illegible]

[illegible]

ਜਿਹ ਇਆ ਚਲੀ ਗਇਆ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਰਿਦ ਸਰਕਾਰ
ਕਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੋਪ ਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ, ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ॥ ਇਹ
ਸਾਕਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ
ਕਰਕੇ ਕਿਤਾ. ਇਸ ਸਾਕੇ ਮਗਰੋਂ ਕਿਆ ਪੁਤਰਾਂ (ਇਕ ਸਾਥ
ਰਾਜ ਇਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਰਮਾ ਦੇ ਤੇ ਇਸਕੇ ਤੋਰ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ
ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਤਰਦੀਆਂ
ਤੇਜ ਕਰਦ ਹੀਆਂ। ਇਸੇ ਸਾਂਝੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲ
ਦੀ ਸਾਕੇ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਕੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ।
ਸਾਂਝੀ ਇਸੇ ਸਾਕੇ ਸਮਕਾ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਆਂ
ਕਰਦ ਦਾਸਤ ਸਾਕੇ ਤੇਰਿ ਨਾਂ। ਸਾਂਝੀ ਇਸੇ ਇਤਿਹਾਸ
ਸੁਨਾਕੇ ਸਾਕੇ ਤਾਂ ਜਹੀਆਂ ਸਾਹਿਬ। ਸਭ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ
ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਕਰੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ
ਰਾਜੇ ਪੁਰ ਦੇ ਅਖਤਾ ਅਤੇ ਤੇ ਕੜਿਆਂ ਹੀਆਂ ਸੰਗੀਤ
ਕਰਦ ਦਾਸਤ ਇਤਾ ਦਈ ਗਇ ਕੇਰ ਤੇ ਦੇ ਬੇ ਗੁਨਾਹ ਦੀਰ
ਦੇਸ਼ਿਆਂ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਤੇ ਤੋਰ ਗਾਰ ਨੂੰ ਉਂਘਕ
ਕਰ ਇਤ ਹੈ। ਕੇ ਸਭ ਹੁਣ ਉਰਗ ਲੋਕ ਇਨਸਾਨ ਲੇਰ
ਨਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਸਨ ਤੇਰ ਇਸਵੀ ਸਨ ੧੮੭੨ ਹੈ।

੬੬

(੪)

ਸ. ਹੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ~~ਬਾਰੇ~~ ਇਨਾਂ ਮੈਂ ਕਾਦਰ ਸਾਂਝੀ
ਇਸ ਇਸ ਕਾਰਜ਼ੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਨਹੀ ਤਾਂ ਹੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਅਧੂਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਸ਼ਾਇਤ ਫੜਤ ਪੈਂਦਾ। ਜਾਂਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਜੇਰ ਕਿਸ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨਸ਼ਾ ਦੇ
ਹੀ ਸਾਂਝੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਜਾਂਤੀ ਕਾਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ
ਸਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ~~ਬਾਰਾ~~ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ
ਕਰਨਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੇ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਨੇ ਮੈਂਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ
ਇਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਣਸੁਣੀ ਨਹੀ
ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਕਾਦਰ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਨ
੧੮੬੭ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਫੜਤਾ ਹੀ ਪਏਗਾ।
ਇਹ ਦਰਗਾਹੀ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ

ਉਨ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਨਾਮ ਤੇ ਲਿਖਿ ਕਿਤਾਬਨ ਮਾਹਿ।
ਜਸ ਤਿਨ ਕੀਨਨ ਕੋ ਲਿਖਿਓ ਸੋ ਆਖ ਯਾਰ ਸੁਨਾਇ।

ਚੌਪਈ

ਸੰਮਤ ਉਨੀਸੈ ਅਠਾਈ।
ਕੂਕੇ ਸਿੰਘ ਲਿਖੇ ਤਬ ਆਈ।
ਜੋ ਪਕੜੇ ਗੜ੍ਹੀਆਂ ਮੇਂ ਆਰਤ।
ਤਿਨ ਕੇ ਸੋ ਸਿੰਘ ਕਹੇ ਬਿਚਾਰਤ।
ਸੋਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪਕੜੇ ਗਏ।
ਫੇਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਕੋਟਲੇ ਆਏ।
ਉਨ ਤਿਤ ਤੋਪਨ ਅੱਗੇ ਧਰੀ ਆਏ।
ਤਿਨ ਕੇ ਊਪਰ ਸੇਰ ਚੜ੍ਹਾਏ।
ਜਬ ਇਨ ਤੋਪਨ ਉੱਤੇ ਧਰ ਪਾਏ।
ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੇ ਅਤਿ ਸੀਸ ਝੁਕਾਏ।
ਗਲ ਪਰ ਹਾਥੀ ਰਹੀ ਘਲੇ।
ਗਾਵਤ ਗੁਰ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚੇਰੇ।
ਦੀਏ ਪਰ ਗਏ ਆਹਿ ਪੜੇਰੇ।
ਤਬੋ ਤੋਪਨ ਦਿਯ ਗੋਲੇ ਛਿਪੇਰੇ।
ਤਿਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਹੋਇ ਰਹ ਜਾਵੇ।
ਸੋਰ ਨ ਕੀਨੇ ਪਕਾਰ ਪੁਕਾਰੇ।
ਇਨ ਤਨ ਕੇ ਧੂੰਏ ਕੈਨ ਕਿਸਾਰੇ।
ਦੇਖਤ ਲੋਕ ਕੋ ਰੋਗ ਆ ਜਾਵੇ।
ਕਹੋ ਬਿਚਾਰ ਚਿੱਤ ਧਿਆ ਜਾਵੇ।

ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਚੌਪਈ
ਦੇ ਜਾਵਰ ਜਮਤੀ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖਾਏ ਹੈ।

[illegible]

[illegible] - ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ
ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ [illegible]
[illegible] ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible]
ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਰਬਾਨੀ [illegible]
[illegible] ਹੈ [illegible] ਗੁਰੂ ਦਾ [illegible]
[illegible] ਹੈ [illegible]
ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਨਾਮਧਾਰੀ [illegible] ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
[illegible]
[illegible] ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ਨਾਮਧਾਰੀ
ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ [illegible]
[illegible]
[illegible] ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ [illegible] ਨਾਮਧਾਰੀ
ਇਤਿਹਾਸ [illegible]
[illegible]
ਗੁਰੂ [illegible] ਗੁਰਬਾਣੀ [illegible]
[illegible] ਕਿ ਗੁਰੂ [illegible]
[illegible] ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਿਚ [illegible]
[illegible] ਕਿ ਗੁਰੂ [illegible]
[illegible] ੨੦ [illegible]
[illegible]
[illegible] ਗੁਰੂ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ਮਸੰਗ ਨੋਟਾਂ ਵਾਲੇ ਫ਼ਕੀਰ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਕੀਰ ਵਾਸਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।

" ਸਿੱਖ ਮਸੰਗ ਨੋਟਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਕੀਰ ਹੋਵੇ। ਅਜ ਕਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਿਆਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਕਿ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰ ਲੀਤਾ ਹੈ? ਪਰ ਜੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਛੱਡਦੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ, ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਛੱਡਣਾ ਜਾਂਦੇ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਇਕ ਵੇਰ ਸਿਖ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਵਿਚ ਫੋਟੋ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰ ਨੋਟ ਫੋਟੋ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਆਪਣੀ ਜੀ ਫਰਮਾਈ। ਉਨਾਂ ਵਾਲਾ ਇਹੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਬਣੇ ਹੋਣ ਦੇ ਆਖਿਆ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਦੇਣ ਫੋਟੋ। ਇਸ ਸਿਆਣੇ, ਏਹੀ ਵਡੀ ਬੇਅਦਬੀ ਏਹੀ ਕਿਸਤੀ ਇਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਫ਼ਕੀਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜੇ ਉਨਾਂ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈਣਾ ਹੀ ਕਰ ਲਿਤੰ ਆਖਿਹੀ?।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੱਖ, ਜਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇਤਬਾਰ ਪਾਇਆ

(੨)

ਕੀ ਜਾ ਰਹੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੋਏ ਸ-
ਮਾਣਿਆ ਗੁਰੀ ਜਗਤ ਦੀ

ਤਖਤੀ ਰਬਾਬ ਪੈਰਾਂ।

ਸਾਡੇ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਣੇ,
ਗਾਈ ਗਏ, ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਗਰ ਕੋਈ ਇਕ
ਪਰਿਵਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਉਹ
ਮਸ਼ਹੂਰ, ਪਰ ਸਮਾਜ ਕਿ ਇਹਨਾਂ
ਲੋੜਿਆਂ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਪੂਰ ਕੀ ਹੈ, ਤੇ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨੀ ਹੈ।
ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਕੀਤਾ,
ਤਾਕਿ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ ਮਗਰ ਨ ਲੱਗੇ। ਸਿੰਘ
ਸਭਾ ਪਹਿਲੀ ਇਕ ਸੀ, ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ
ਅਖੀਆ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਵਾਲੇ
ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੇਂਦੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਉਤਨ ਆਪਣੀ
ਦਸਵੀਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅਖਵਾਈ। ਸਿੰਘ ਸਭਾ
ਦਾ ਗੁਰੂ ਪੂਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਸਿੰਘਾਂ ਖਿਲਾਫ ਜਾਣ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਜਾਰੀ ਮਾਨਵਿਕ ਸਾ ਕੇ ਜਾ ਪੈ ਗਈ ਤੇ,
ਗਾਣ, ਆਈ, ਸਾਮ ਅਣੂ ਦਵੇ ਗੀਤ
ਦੇ ਵੇਲੇ ਜਿਸਦੀ ਅਨੂਪਤੀ ਅਤਿਗੁਣ ਕਿਰਪ ਕਰੇ ਸੋ
ਜਰ ਤੁਸੀ ਇਹ ਮਾਨਵਪ ਕਰੋ ਕਿ ਸਾਈਂ ਦੀ ਇਨ ਉਤੇ ਜਾਈ
ਉਹ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਜਿਸਦੇ ਦਾਸਤੇ ਕਿਰਿਆਂ।
"ਜਿਨਕ ਦੇਵ ਜਿਹ ਕੀਆ ਅਸਾਡੇ।
ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈ।"
ਉਹ ਰੂਹ ਜਾਨ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਹ ਅਤਿਗੁਣਾਂ ਦੇ
ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਆਤਮਾ ਸੀ।
ਕਾਈ ਦੇਵੇ ਦਰਸ ਤੁਸਾਡੇ। [illegible]
ਸਰੀਰ ਦੀ ਨਾਮ ਸਾਧਕੇ [illegible]
ਕਰੋ ਜਾ। (ਮਹਾਂਰਿਸ਼ [illegible])

ਸਿੱਖ ਹਿੰਦ ਵਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਜਗੀਰ ਕਾਰਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਏ ਗਏ।

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਬੜੇ ਚਤਰ ਸਨ (ਚੁਸਤ ਸਨ)
ਅਕਾਲ ਅੰਦਰ ਤੇ - ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ
ਰਲ ਰਲ ਕੇ ਖੇਤ ਖੇਤ ਪੰਜਾਬ ਉਤਾਰੇ
ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ, ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ
ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀਆਂ - ਸਿੱਖਾਂ ਜਾਤਾਂਪਾਤਾਂ
ਦੀਆਂ - ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਕੀਤੀ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੀ -
ਸਿਰਫ਼ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕਹਿਣਾ
ਹੈ "ਉਪਰ ਦਸਤਿਕ", ਕਿਉਂਕਿ ਦੇ
ਪਾਸੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਜਾਣਾ - ਉਸ ਇਹੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ
ਸੀ, ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਤਕੜੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਕਰ ਦਿਓ, ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਕੜੇ ਹੋਣ
ਸਿੱਖ ਕਰ ਦਿਓ, ਜੇ ਸਿੱਖ ਤਕੜੇ ਹੋਣ
ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕਰ ਦਿਓ, ਇਹੀ ਆਪਣਾ
ਇਕ ਰਵੱਈਆ ਰਖਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ
ਹਾਂ - ਪਾੜੋ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ - (Divide
and Rule)।

ਸਿੱਖ ਜਦੋਂ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ
ਅੜੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ,
ਇਹ ਵਖਰੇ ਰਹਿਣ ਦੇਓ। ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ
"ਕਿ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦ ਵਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ
ਸਕਦੇ"। ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਦੇ ਉਤੇ
ਤਕਸੀਮ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
ਕਿਨਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਸੀ - "ਪੰਜਾਬ
ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ

ਦਾ ਵੱਢ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ,
'ਤੇਰੀ ਤੇਗ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕਾਫੀ ਜੰਗ
ਜਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਸ਼ਾਕੇ ਹੈ ਜਾ।"
ਦਲਜਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾਰਾ ਲਿਖ
ਗਏ, ਜਿਨਾਂ ਫਤਿਆ ਦਾਰਾ ਦੀਆਂ,
ਤੇਗ ਦੇ ਜਿਸ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦੇਕਿ
ਪਕੜੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਜੇਹੀ ਤੁਰਦ ਹੈ
ਕਾਫੀ ਜੇਤੂ ਹੈ।"

(ਸੰਗ੍ਰਿਤ ਕਰਤਾ)

ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਦੋ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ

ਸੂਬਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੀ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਤੋਂ ਜਾਣੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੂਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇਵੇ ਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦ ਸਾਰੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਢੰਗ ਤੇ ਨਾਲ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਈਆਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਗੀਰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਇਨ੍ਹੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਹੋਏ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕੀ ਸੇਵਕ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਸੂਬੇ [illegible] ਦੀ ਇਲਾਕਾਵਾਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ।

(1) ਸੂਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ
(2) ਸੂਬਾ ਰੂੜ ਸਿੰਘ ਜੀ
(3) ਸੂਬਾ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ
(4) ਸੂਬਾ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
(5) ਸੂਬਾ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
(6) ਸੂਬਾ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
(7) ਸੂਬਾ ਮਨਸੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
(8) ਸੂਬਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
(9) ਸੂਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
(10) ਸੂਬਾ ਪਹਾੜ ਸਿੰਘ ਜੀ
(11) ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨੀ

ਗਈ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਇਕ ਪਰਮਾਰਥ ਸੀ।

(੭) ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਜੋ ਕੂਕੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ
ਦੇ ਕੀਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੋਈ।

ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੀ ਅਗਵਾਈ
ਦੇ ਇਹੁ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਦੁਨਿਆ ਦੀ ਲੜਾਈ
ਆਗਿਆਕਾਰ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜਾ
ਕਿ ਜੀ ਹਥਿਆਰ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ
ਸੀ। ਇਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਆਗੂਆਂ ਦੇ
ਰਾਜ ਅਗਲੀ ਜਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ। ਇਸ
ਹਥਿਆਰ ਬੰਦ ਦੀ ਅਹਿੰਸਕ ਸਰਕਾਰ
ਨੇ ਕਰਕੇ ਤੇ ਜਨ ਦੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸਾਥ
੧੮੭੨ ਮਿਲਾਂਗੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ
ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ
ਰਾਜ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਕੈਦੀ
ਜਾਪਿਆ ਜਾਣਾ ਹੀ ਦੇ ਦਰਸਾਨ ਨੂੰ
ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ।।

ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਇਕ
ਘਟਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ
ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੌਕੰਨਾ ਕੀਤਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼
ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ
ਆਜ਼ਾਦੀ [illegible] ਦਾਖਲ। ਅੰਗਰੇਜ਼
ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ [illegible] ਕੈਦ ਕੀਤੀ। ਇਸ
[illegible] ਇਕ ਵਾਰ ਕੂਕਿਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼
ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਇਕ ਆਪ ਜਾਣ ਤੇ
ਦਸਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਦੱਸਿਆ ਨੂੰ ਕੀਤਾ
ਲੋਕ ਸ [illegible] ਹੋਰ ਤੇ [illegible] ਕੀਤਾ
ਤੇ [illegible] ਸਤਿਗੁਰ ਕੂਕੇ ਸੀ, ਤੇ ਕੂਕਾ ਸੀ।
ਆਪ ਤੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਕੂਕਾ
ਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਵਰਤੇ ਆਪ ਦੀ ਜਾਣ
ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਵੀ ਤੇਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ
ਆਗਿਆ ਸੀ ਆਪ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਤੇ ਅਸਰ, ਅਤੇ ਦੇਖ ਜਾਂਦੀ
ਤਸਵੀਰਾਂ ਗਇਆਂ ਸਨ ਤੇਰ ਛੁਠ ਸਾਨੂੰ
ਤੁਰਿਆ। ਸ ਦੇ ਜਾਨੂੰ ਛੋੜ ਸਿੰਘ
ਤੋੜ ਇਸ ਬਦਲਾ, ਪਰ ਇਹ ਗਲ
ਪਾਰ ਠੀਕ ਕਿ ਜਾਨੂੰ ਹਥ ਕਰਿਆ
ਸ ਸਕੀ ਜਾਂਦੇ। ਅਪਣੀ ਆਪਣੇ
ਆਪ ਤੀ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਹੋਏ ਗਏ
ਫਿਰ ਪਾਵਾਂ ਜੋ। ਵਧੀ ਤੁਰੂ ਦਾਗੂ
ਹੋਕ ਨ ਸਾਏ ਕੀਰਤਿ ਆਪਣੀ ਧੰਧ
ਜ ਇਸਾਰਾ ਬੇਰਨ ਹੈ। ਤੋੜ ਫਾਂਸੀ
ਦ ਠਜ ਦੀ ਚੰਧਾ ਦਾ ਹੋਵੇ।
ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਿਨ ਗਾਤੁ ਤੁਰਿਆ
ਸੋ ਫਾਂਸੀ ਇਤੀ, ੦.੫ ਜੰਡਯਾਲਾ ੨੯੭੨ ਵੈਸ਼
ਤੇ ਸਾਕੇ ਪਾਈਦੀ ਦੇ ਬੂਹ
ਤੋਕ ਇਤੇ। ਦੇਸ਼ਗਤ ਹੋਏ।

(੪) ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਘਟਨਾ

ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੋਏ
ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਹੋਈ ਸਿੰਘ
ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ
ਘਰ ਫਿਲਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ
ਪੰਜਿਆ ਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਕੂਕਿਆਂ
ਕਿਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਮਿਤ੍ਰਾਂ, ਅਫ਼ਸ
ਨੇ ਮਾਰਿਆ ੨੧ ਸੰਤ ੧੯੨੮ ਬਿਕਰਮੀ
ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਇਕ ਦੀ
ਤਿਨ ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ
ਗਏ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ। ਇਹ
ਨਾ ਅਗਸਤ ਸੰਨ ੧੮੭੧ ਈਸਵੀ ਦੀ [illegible]
ਸਰਕਾਰ ਪਾਈ ਤੁਰਠੀ ਨੂੰ ਇਕ ਬਦਲੇ
ਦੇ ਘੋੜਪੂਰ [illegible] ਦੇ ਘਾਤੇ ਨੂੰ [illegible] ਇਤੇ
ਫਾਂਸਿਆਂ ਤੇ [illegible] ਦੇ ਇਕ। ਇਹ ਦੇ
ਘਰ ਵਧੂਰ ੨੦ ਨੂੰ ਕਿਰਮ ਨੂੰ ਘਾਤੇ ਸੰਦ ਆਮ

(੩) ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਕੁਰਬਾਨੀ

(੪)

ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਿਚ ਜੀ
ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਉਪਰ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ
ਕੀ ਅਰਥ ਮਹਾਨ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਰਾਜ
ਮੋਹ ਨੇ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਦਾ
ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਨੂੰ ਰੁਕਿਆ ਸੀ ਰੁਕਿਆਂ ਨੇ ਸਿਆਣਾ।
ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੂਕਿਆਂ ਦਾ ਦਾਵਾ ਇਸਤਰ
ਮੁਸਲਮਾਨ ਗਏ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ
ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰੋਹ
~~ਕੂਕਿਆਂ~~ ਨੇ ਰਾਜ ਜੋਰ ਵਿਚ ਕੇ ਦੀ ਇਕ
ਜ ਦੇ ਕਈ ਸਿਆਸ ਕੂਕਿਆਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਨਾ
ਦਿਤਾ।

ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਿਚ ਕਈ ਕੂਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

੧੪ ਜਨਵਰੀ। ਮਲੌਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ੨ ਕੂਕੇ।

੧੫ ਜਨਵਰੀ। ਕੋਟਲੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ। ੮ ਕੂਕੇ।
ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਕੂਕੇ

੧੭ ਜਨਵਰੀ ਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਏ ਗਏ ੪੯ ਕੂਕੇ।

੧੭ ਜਨਵਰੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਵਢਿਆ — ੧ ਕੂਕਾ।

੧੮ ਜਨਵਰੀ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ੧੬ ਕੂਕੇ।

ਇਸ ਤਰਾਂ ਜੇਠੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਕੁਲ
ਕੂਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ = ੭੬ ਕੂਕੇ।

ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਕੂਕੇ

(੧) ਸਰਦਾਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਜਥੇਦਾਰ (ਸਾਢੋਰਾ ਪਟਿਆਲਾ)।
(੨) ਸਰਦਾਰ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ —
(੩) ਸਰਦਾਰ ਮਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਪ ਜਥੇਦਾਰ

(ਪ)

Date ਤਿਥਿ	PARTICULARS ਵਿਵਰਣ	Folio ਖਾਤਾ ਪ੍ਰਿਸ਼ਠ	Rs.	P.	Rs.	P.
	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	[illegible]	(੪)			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	[illegible]	(੫)			
	ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	[illegible]	(੬)			
	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ,,	[illegible]	(੭)			
	ਭੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	,,	(੮)			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ ,,	,,	੯			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿੰਡ [illegible]	,,	੧੦.			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿੰਡ [illegible]	,,	੧੧			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	,,	੧੨.			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	,,	੧੩.			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	,,	੧੪			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	,,	੧੫			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ ,,	,,	੧੬			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	,,	੧੭			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	,,	੧੮			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	,,	੧੯			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	,,	੨੦			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	,,	੨੧.			
	[illegible] ਸਿੰਘ [illegible]	,,	੨੨.			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ	,,	੨੩			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ	,,	੨੪			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ	,,	੨੫			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ	,,	੨੬			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ	,,	੨੭			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ	,,	੨੮			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀ.ਏ.	,,	੨੯			
	[illegible] ਸਿੰਘ [illegible]	,,	੩੦			
	,, ,,	,,	੩੧			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ	[illegible]	੩੨			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ	,,	੩੩			
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	,,	੩੪			

A BSM PRODUCT

Date ਮਿਤੀ	PARTICULARS ਵਿਵਰਣ	Ledger Folio ਖਾਤਾ ਪੰਨਾ	Amount ਰਕਮ Rs.	P.	Total Rs.
	ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇਰ ਕੁਇਆ ਮਜੀਠਾ	ਭੇਂਟ	੩੫.		
	ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਣੀਆ ਜ਼ਿ. ਜਲੰਧਰ	〃	੩੬		
	ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਣੀਆ 〃 〃	〃	੩੭		
	ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹਾਦਰਪੁਰ	〃	੩੮		
	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	〃	੩੯		
	ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਡੋਰੀ	〃	੪੦		
	ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible] ਜ਼ਿ. ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ.	〃	੪੧		
	ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ	〃	੪੨		
	ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ	〃	੪੩		
	ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ	〃	੪੪		
	ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੈਣੀ	〃	੪੫		
	ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਜ਼ਿ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	〃	੪੬		
	ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.	〃	੪੭		
	[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	〃	੪੮		
	ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੋਹਗੜ੍ਹ,	〃	੪੯		
	ਮਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible].	〃	੫੦		
	ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	〃	੫੧		
	ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	〃	੫੨		
	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦਾ [illegible]	〃	੫੩		
	ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	〃	੫੪		
	ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible].	〃	੫੫		
	ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible]	〃	੫੬		
	ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible].	〃	੫੭		
	ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ.	〃	੫੮		
	ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible].	〃	੫੯		
	ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	〃	੬੦		
	ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿੰਡ ਦਾਣੀਆ ਜ਼ਿ- ਪਟਿਆਲਾ।	〃	੬੧		
	ਭੂਰ ਸਿੰਘ ਮਾਜਰਾ	〃	੬੨		
	ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible] ਜ਼ਿ- [illegible]	〃	੬੩		
	ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible], ਜ਼ਿਲਾ ਸੁਨਾਮ।	〃	੬੪		
	ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible] ਜ਼ਿ. ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ.	〃	੬੫		

ਨੰ.		ਨਾਮ	
੬੬	ਸੰਤ	ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੱਬੋਂ ਜ਼ਿ. ਲੁਧਿਆਣਾ	
੬੭	〃	ਗੌਂਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹੀ	
੬੮	〃	ਜਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੇਗਾ ਜਿ- ਪਟਿਆਲਾ	
੬੯	〃	ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੱਖੀ ਜ਼ਿ. ਨਾਭਾ	
੭੦	〃	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਘਰ ਜਿ - ਪਟਿਆਲਾ	
੭੧	〃	ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਤਬਾਣ ਜਿ. ਜਲੰਧਰ	
੭੨	〃	ਦਰਿਆਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿ. ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ	
੭੩	〃	ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧਾਂਦਰਾ ਜਿ. ਨਾਭਾ	
੭੪	〃	ਦਸੌਂਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੱਬੋਂ ਜਿ ਲੁਧਿਆਣਾ	
੭੫	〃	ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੱਬੋਂ ——	
੭੬	〃	ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਨੀਆਂ ਜਿ. ਪਟਿਆਲਾ	

ਜੇਹੜੇ ਕਾਲੇ [illegible] ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ.

ਨੰ.		ਨਾਮ	
੭੭	ਸੰਤ	ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਤ੍ਰ ਜਗ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਸੰਗਰ ਜ਼ਿਲਾ ਪਟਿਆਲਾ	
੭੮	〃	ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਤ੍ਰ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦੁਨੇਕੀ	
੭੯	〃	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਤ੍ਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ (ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ)	
੮੦	〃	ਜੋਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਮਾਨਕਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ)	

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ

ਨੰ.		ਨਾਮ	
੮੧	ਸੰਤ	ਬੀਹਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	
੮੨	〃	ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
੮੩	〃	ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	
੮੪	〃	ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਜੀ	
੮੫	〃	~~[illegible]~~ - ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ	} ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ
੮੬	〃	ਬੀਹਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	

ਰਾਇਕੋਟ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ

ਨੰ.		ਨਾਮ	
੮੭	〃	ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
੮੮	〃	ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ	
੮੯	〃	ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ	
੯੦	〃	ਗਿਆਨੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ	} ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ
੯੧	〃	ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ.	

(ਦਾ) ਆਕਾਰ ਦੇ (ਅੰਦਰ) ਕੁਝ ਸਰੀਰ ਹਿੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥ ਹੋਣ ਕੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ।

ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕੀ ਤੈਸੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਰੀਰ ਕਰ ਇਸੇ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਪੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਪਦਾਰਥ ਹਨ। ਓਹ ਆਪ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤੋਰ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਰਮ ਹੇਤ ਜੀਵ ਇਸੇ, ਕੀ ਕਰਾਈ ਦਸ ਇਕਾਂਤ ਪਰਦੇ ਤੋਰ ਨਾਲ ਜਿਤਆਏ।

ਸਾਧ ਪਿਆਰ ਜੀ ਸਰੀਰਾਂ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਤੇ ਲਗਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਪਰਿਗ੍ਰਹੁ ਸੀ ਆਪ ਜੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਲੋ।

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ

ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਥੇ। ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ [illegible] ਇਸ ਸਮਿਆਂ ਪਰ ਲੋਕ ਭੀ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਝੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।

(੧) ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾਏ ਗਏ

ਕਾਦੀ ਮਹੀ ਦਾਸ ਜੀ [illegible], [illegible] ਸਿੰਘ ਕਾਦੀ ਪਰਗਨੇ ਦਾ [illegible] ਪੁਤਰ ਸੀ। ਇਹ [illegible] ਦੇ [illegible] ਸਿੰਘ ਦਾ [illegible] ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ [illegible] ਸਤਿਗੁਰੂ [illegible] ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ [illegible] ਇਹ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ [illegible] ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੇ [illegible] ੧੮੭੨ ਵਿਚ [illegible] ਉਡਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ [illegible] ਦਾ [illegible] ਨਾਲ [illegible] ਦੀ [illegible]।

(੨) ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹੇ

ਕਾਦੀ ਮਹੀ ਦਾਸ ਦੇ ਕਾਦੀ ਮਹੀ ਦਾਸ [illegible] ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible] ਕਾਦੀ ਮਹੀ ਦਾਸ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible] ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ [illegible] [illegible] ਇਸ [illegible] ਤੇ ਮਹੀ ਦਾਸ ਨੂੰ [illegible] ਵਿਚ [illegible] ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(੩) [illegible]

ਕਾਦੀ [illegible] ਜੀ ਵੀ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ [illegible] ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ [illegible] ਜੀ [illegible]

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ
ਨੇ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾ ਕੀਤਾ. ਤਦ ਭਾਈ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਗ ਵਿਚ ਜਿਹਲ ਦੇ ਤਿਆਰ
ਦੇ ਅਖੀਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਰਜਾ ਵੀਰ
ਨੇ ਇਸ ਅੰਤ ਤਕ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ [illegible]
ਨਾਲ ਮਿਲਾਕਰ ਹੋਇਆ ਗਰਿਫ਼ਤਾਰ ਸੁਧਾਰ ਗਿਆ।

(੪) ਪਰਜਾ ਹਿਤ ਕੀਰਤਿ

ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਸਥਾਨ ਪਰਜਾ ਵੀਰ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੇਵ ਪਰਚਾਰ
ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚੇਲੇ
ਸੀ। ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਕਰਕੇ
ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ
ਵਿਚ ਅਖੀਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(੫) ਤੋਗ ਦਾਰੀ

ਭਾਈ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਵਿਚ ਦਾ ਇਕਵੰਜੀ
ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible] ਜਿਸ ਨੇ ਗੰਗਾਰਾਮੀਆਂ ਵਿਚ ਦੇ ਕਰਕੇ
ਨੇੜੇ ਵਿਚ [illegible] ਜਮਾਂ ਕਿਆ ਜੀ, ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ
ਮੰਜਨੇ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਇਕ ਭਾਰੀ ਜੋਧਾ ਕੀਤੀ
ਭਾਈ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਨਾਲ
ਮਿਲਕੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਿਕ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ
ਕਰਕੇ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਘਾਤ
੧੮੭੦ ਇਸਵੀ ਵਿਚ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੀ ਫੌਜਾਂ
ਮਿਲਕੇ ਗੱਡੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਾਰੇ, ਜਗੀਰਦਾਰੀ।

(੬) ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ

ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible] ਸਿੰਘ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈ
[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ [illegible] ਕਰਿਆ [illegible]

ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿਚ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰੀ ਹੋਈ।
ਅਗਸਤ ~~ਇਕਾਈ~~ 1922 ਇਕਾਈ ਵਿਚ [illegible] ਪਾਲ ਜੀ
ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਨਹੀਂ [illegible] ਦੀ ਤਰੀ
ਸਮਾਜ ਚੋਣ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ [illegible] ਸਿੰਘ
ਨੂੰ ਕੈਦ ਦਾਖ਼ਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋਵੇ।

(7) ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾਖ਼ਲਾ।

ਭਾਈ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਸ ਸਾਹਿਬ, ਤਸੀਰ
ਕਸੂਰ ਦੇ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਦਾ ਗੋਲਾ ਦਾਗ਼,
ਆਪ ਦਾ ਪਰਜਿਤ ਨਾਮ 'ਦਾਂ', ਦਾ ਦਪਸੀ ਹੈ।
ਸੂਬਾ ਜੀ ਜੀ ਦਾਸ, ਜਿਹਨੀ ਅਤੇ ਤੇਰਾਂ ਦੇ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਿ ਆਪ ਫਰਦ ਦਾਸ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਜਾਗਿਆ, ਗਏ ਰੋਪੜੀ ਨੌਕਰ ਨੇ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ
[illegible] ਹੀਆਂ ਪੰਡੀਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਸਾ ਦੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਔਖਾ ਪਈ ਦੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਪੰਥ
ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਨਾਲ ਬਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਖੇ
ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਹਿਤ ਦਾਖਤ ਪਦ ਦੇ
ਸਿੰਘ ਸਾਹ ਜੋ ਕਿਆ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਤੁਰਨੀ
ਦੇਣਾ ਦੇ ਔਰ ਜਿਸ ਗੋਦੇ। ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੂੰਹੇ
ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਖਾਂ ਨੂੰ ਤੋਰ ਫੋਸਦੇ ਰੋਜ਼ਿਆ
ਅਤੇ ਦੇਸਾਪ ਅਗਸਤ 1922 ਇਕਾਈ
ਸਨ 1925 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੀ ਤੇ ਤਰਾਵੇ ਸਾਹਿਬ ਹੋਏ

(8) ~~[illegible]~~ ਤੇਸਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ

ਭਾਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਠਾਣ ~~[illegible]~~
ਜੀਨਾਂ ਵੇਦ ਜਿਸ ਅਜਿਹਾ ਪਰਤਾਪ ਦਪਸੀ
ਜੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਥ ~~[illegible]~~ ਨਾਲ ~~[illegible]~~ ਲਿਖਦੇ

(੯)

ਫੈਸਲੀ ਦੇਗੀ ਕਾਦੂਰੀਏ ਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਸ੍ਰੀ ਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਦਾ ਸਿਰ ਭਾਈ
ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਲ ੧੭੯੬ ਬਿਕਰਮੀ
ਵਿਚ ਵੱਢਿਆ ਸੀ। ਸਾਲ ੧੮੦੨ ਵਿਚ
ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਭਾਈ ਮਤਾਬ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਚਰਖੀ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ।

(੬) ਸਾਕਾ ਨਾਦਰੀ ਤਾਰਿਆ

ਭਾਈ ਖੇਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੰਡੂ ਸੰਦ ਕੁਰਾਲੇ ਪਿੰਡ
ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਗਾਧਰੀ
ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਖੇਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਾਲ ੧੭੯੬
ਬਿਕਰਮੀ ਸਨ ੧੭੩੯ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਨਾਦਰ
ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਰਾਏ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸੜਕ
ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਜਮਾਤ ਬੈਠੇ ਸੋ। ਉਥੇ ਦੇ
ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਪਾਤ
ਸਕੀ॥ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ
ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ
ਪਰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਏ
ਪਤੇ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਿਹਾ ਖਤ੍ਰੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜੋ ਗਏ,
ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਠ ਕਿਧਿ ਖਾਲਸੇ ਤਾਂ ਆਏ
ਰੂਪ ਧਰੀਦੀਆਂ ਪਾਇਦੇ ਹਨ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਭਾਈ
ਖੇਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਗਾਧਰੀਏ ਸੋਢੀ ਤੋਂ ਨਾ ਰਹੇ
ਭਾਈ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਗਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਹੋਏ
ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਸਰਦੀ ਆਪਣਾ
ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਘਣਘੋਰ ਵਿਚ
ਕਿਤੀ ਲਿਖੀ। ਇਹਨੇ ਦੇ ਪਕੜਦਿਆਂ ਪਾ

ਵਿਰਲੇ ਜਿਹੇ ਕੋ ਸਿੰਘ ਉੱਠਣ,
ਜਦ ਵਿਚ ਖੇਟ।
ਵਿਚ ਗੱਜ ਖੇਤ।
ਮਾਰ ਸਾਹਿਬ ਗੋਡੇ ਨੂੰ
ਪੰਜ ਸਾਹਿਬ ਖੇਤ।
ਮਾਘ ਤ੍ਰਾਈ ਮਾਰੇ ਨੂੰ
ਕੇ ਮਾਘੇਂ ਸਿੰਘ ਖੇਤ।

ਇਸ ਤਿਥੀ ਨੂੰ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ~~[illegible]~~ ਖਾਨ
ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਤੁਰਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਫੋਟੋ ਖੇਟ ਜੀ ਤੇ ਕਾਹਲੀ
ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜੀ। ਪਟਿਆਲਾ
ਰਾਜ ਪੱਤੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ। ਅੱਠ ਫੋਟੋ ਦੀਆਂ
ਸਤਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਨਾਈਆਂ
ਤਰ ਗੋਲੀਆਂ ਕੋਲ ਤੇ ਕੇ ਮਾਰਦੀ ਹਨ
ਤਰ ਦੇਦੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਸ਼ਹੀਦ ਪਰੀਰ
ਤੇ ਗੋਏ।

(੨੦) ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਣੀ

ਆਨਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਰਗਣੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ
ਪਹੂਵਿੰਡ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜੱਟ ਗੋਤ
ਦੇ ਸੰਧੂ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ
ਪੰਥ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਅਨੇਕ ਲੜਾਈਆਂ
ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ~~[illegible]~~ ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਮੀ
ਤੇ ਜਥੇ ਆਏ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਅੰਤ ਸਿੰਘ
ਅਫਗਾਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਏ
ਲੋਗ ਲੜੇ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ
ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਮਾਘ ਸਨ ੧੭੫੭
ਵਿਰਲੀ ਨੂੰ ਜਾਨ ਕਰ ਪਾਕ ਪਰਨਾ ਖੂਬ ਕਰਦ
ਸਰੀਰ ਹੋਏ। ਜਦ ਦੀ ਸਿਆਣ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੋਪਰੀ
ਲੁਹਾਂਦੇ ਹੋਏ

(੨੭)

(੨-੨)

ਪ੍ਰਧਾਨੀਆ ਸਰਾਹਣੀਆ

ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ, ਤਸੀਹੇ ਸਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸੇ [illegible] ਤੇ [illegible] ਦਾ [illegible] ਜੀ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਸ਼ਹੀਦ [illegible] ਕੀਤੀ [illegible] ਕਰਕੇ ਕਿ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਂਦਾ [illegible] ਹੈ। ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੇਸ ਕਟਣ ਲਈ [illegible] ਕਰਨ ਤੇ [illegible] ਦਿੱਤੀ ਤਦ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੋਪਰੀ [illegible] ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

[illegible]
[illegible]।
[illegible]
[illegible]।

੨੩ ਜੂਨ ਸੰਨ ੧੭੪੫ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ।

(੨-੩)

[illegible] ਤੇ [illegible]

ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕ [illegible] ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ [illegible], [illegible] ਦੇ [illegible] ਤੇ [illegible] ਸੰਨ ੧੭੪੫ [illegible] ਇਕ [illegible] ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ [illegible] ਨੂੰ [illegible] ਦੀ [illegible] ਦੀ [illegible], [illegible] ਅਤੇ [illegible] ਨੂੰ [illegible]

(੨੧) [illegible] ਨੂੰ [illegible]

[illegible] ਜੀ [illegible]
ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ [illegible]
ਘਰ ਵਿਚ [illegible] ਦਾ ਜਨਮ [illegible]
[illegible] ੧੩ [illegible] ੧੯੨੭ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਮਾਤਾ
ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ [illegible] ਰੱਖਿਆ।
[illegible] ਸਾਧੂ ਦਾ ਚੇਲਾ
ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ [illegible]
ਰੱਖਿਆ। [illegible] ਵਿਚ [illegible]
[illegible] ਪੜ੍ਹਾਇਆ। [illegible]
[illegible]
[illegible] ਦੇ [illegible]
[illegible] ਹੋਇਆ।
[illegible] ਜੀ ਨੇ [illegible]
[illegible] ਰੱਖਿਆ। ~~[illegible]~~ ਨੂੰ
~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] ਕੀਤੀ ਤੇ [illegible]
[illegible] ਨੂੰ [illegible]
[illegible] ਨੂੰ [illegible]
[illegible]
[illegible] ੩੦ [illegible]
[illegible] ਨੂੰ [illegible] ਤੇ [illegible]
[illegible] ਨੂੰ [illegible]
[illegible] ਵਿਚ [illegible]
[illegible] ਦਾ [illegible] ੧
[illegible] ੧੯੭੩ ਨੂੰ [illegible]

ਸੀ। ਮਸੀਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ [illegible] ਖਾਨ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਜੀ
ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ [illegible] ਨੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ
ਨੂੰ [illegible], ਇਸ ਦਾ [illegible] ਸੀ
[illegible] ਜੀ ਦੀ [illegible] ਵਿਚ [illegible]। ਇਸ
ਨੇ [illegible] ਜੀ ਤੇ [illegible]
ਸੀ ਤੇ ਸਿੰਘ ਦੀ [illegible]। ਸਾਲ ੧੭੯੯
ਵਿਚ [illegible] ਜੀ ਨੇ [illegible]
ਇਸ ਨੇ [illegible] ਜੀ
ਅੰਤ ਸਾਹਿਬ [illegible] ਜੀ ਨੂੰ [illegible] ਪਹੁੰਚਿਆ
ਅਤੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible] ਸੀ। ਸਾਲ ੧੭੭੫
ਵਿਚ [illegible] ਜੀ ਨੇ [illegible] ਸਿੰਘ, ਜੀ ਨੂੰ
ਤਕ ਅੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ [illegible]। [illegible]
[illegible] ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible] ਨੇ [illegible]
[illegible] ਦੀ [illegible]
ਨੇ [illegible] ਦੇ [illegible] ਸਿਖਤੇ
[illegible]
[illegible]
[illegible] ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ [illegible]

[illegible] ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ [illegible] ਵਿਚ
[illegible]
[illegible]
[illegible] ਸਾਲ ੧੭੯੮ [illegible]
ਸਾਹਿਬ [illegible] ਸਿੰਘ [illegible] ਨੂੰ [illegible]
ਦਿਤਾ।

(੬) [illegible]। [illegible] ਦੇ [illegible] ਵਿਚ [illegible]
ਦੇ [illegible]
ਸੀ ਤੇ [illegible] ਨੂੰ [illegible]

ਸੀ। ਤਾਂ ਕਿ ਅਕਸਰ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦੀ
ਨਾਲ ਬੈਠ ਜਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵੇਲੇ
ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਕਦ ਪੈਸੇ ਦੇ
ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ
ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ
ਦਰਜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ
ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਪਰ, ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਹਿਬ
ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਤਰਕਾ ਕਰਾਂਦੇ ਸਮਾਂ ੧੯੦੨ (ਬਿਕਰਮੀ)
ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ।

(੫੪) ਤੁੜ ਪੜੀ ਦੇ ਰੂੜ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰੀਜ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਪੁਤ੍ਰ ਸੀ
ਜੋ ਮਾਲਕ ਦੇ ਨੌਕਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ
ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਿਪਾਹੀ ਆ ਕੇ ਕਰਨਾ ਹੋ
ਗਈ। ਇਸ ਪੁਤ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨੌਕਰੀ
ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਤ ਦਾ ਸੰਗਤ ਸਤੇ ਇਕਰਾਰ ਸਤ
ਦਾ ਸੰਗਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ
ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਫੜ ਲੀਤਾ
ਗਿਆ। ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਮੁਕਰਨਾ ਤੋਂ ਨਾ
ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਰੈਣ
ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਤਰਕੀ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਮਰ ੧੮ ਵਰ੍ਹੇ, ਪੀਓ
ਇਸ ਦੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਮਾਂ ੧੯੦੨ ਬਿਕਰਮੀ ਦੀ ਹੈ।

(੫੫) ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਾਇਆ

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਸਿਖ
ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੇ ਨਾਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਾਸ ਕੇ ਦੇਸ਼
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦਰਬਾਰ ਦਾ, ਲੇਖਣੀ ਸਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

[illegible]

[illegible]

(੧੭) [illegible]

[illegible]

(੧੮) [illegible]

[illegible]

(੧੯) [illegible]

[illegible]

'ਖੋਟ ਮਿਲਾਵਟ ਨ ਖਾਯ ਹੈ,
ਸਾਚੀ ਮਿਲਾਵਟ ਨ ਭਾਵੀ।'
ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧ
ਇਸ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਜੋ ਕੇ
ਇਸ ਕੁੱਝ ਬਚ ਗਏ ਓਹਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਥਾ ਕੇ
ਇਕ ... ਚੀਆਂ ਤਾਰਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਪਾਠ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ
ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁਸਤਕੇ ਲੈਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਗੁਜ਼ਾਰਾ
ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ।

ਇਹ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਪੰਜ ਫਰਵਰੀ ਸਨ
੧੭੬੨ ਨੂੰ, ੨੮ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੮੧੮ ਬਿਕ੍ਰਮੀ
ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ, ਕੁਪ ਦੇ ਮੈਦਾਨ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ
ਦੇ ਹੱਥੋਂ, ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਘੱਲੂਘਾਰਾ
ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੁਰਾਨੀ ਨਾਲ
ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੁਪ ਰਹੀੜੇ
ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਹੋਇਆ
ਇਹ ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਘਟਨਾ
ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੀਹ (30) ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ
ਵਧ ਸਿੰਘ ਸ਼ਰੀਰ ਛੋੜ ਗਏ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ... ਹੋਇਆ। ਉਸ ਸਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ
ਨੇ ਸਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਅਰਦਾਸ
ਲੈਣ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡੇ। ਇਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹੀ ਉਚੀ ਗਿਰਾ
'ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ ਜਾਵੇ
- ਗਾਥਾ ਨ ਸੰਤ ਗਵਾਇ।'
ਇਸ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਹ ਹੀ ਸੋਚੀ
ਤੇ ਸੋਚੀ ਸੀ।
'ਜਰਦਾ ਜਾਵੇ ਸੀਸ ਭਾਵੇ,
ਸਾਥਤ ਰਹਿਣ ਨ ਦੇਵਿ।'

"ਘੋਰ ਨਿਰਧਨ ਨਾ ਆਪਣੇ,
ਸਾਰੀ ਮਿਤਰਾਂ ਦੇ ਯਾਰੀ।"

ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ [illegible]
[illegible]

(੨੦) ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ

ਨਾਦਰ (ਤਹਮਾਸਪ) ਕੁਲੀ ਖ਼ਾਨ, ਇਹ ਇਮਾਮਕੁਲੀ ਦਾ ਪੁਤ ਇਕ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਜੋ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਪ੍ਰਾਂਤ ਸੰਨ ੧੬੮੮ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ; ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਾਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਬੁਧਿਬਲ ਨਾਲ ਸਨ ੧੭੩੬ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਫ਼ਾਰਸੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਰਾਜ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਫੇਰ ਕਾਬੁਲ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਸਨ ੧੭੩੮ ਈਸਵੀ, ਅਤੇ ੧੭੩੯ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਕਰਨਾਲ ਦਾ ਜੰਗ ਜਿੱਤਕੇ ਦਿੱਲੀ ਲੁੱਟੀ। ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਤਲਾਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬੜੀ ਦਰਦ [illegible] ਨਾਲ ਹੈ।

(੨੧) ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ

ਅਹਿਮਦ ਦੁਰਾਨੀ ਅਬਦਾਲੀ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਸਾਖ, ਜੋ ਜ਼ਮਾਨ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਇਹ ਇਕ ਗਰੀਬ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਜੋ ਬੁਧੀਬਲ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਬਣਿਆ, ਅਤੇ ਸਨ ੧੭੪੭ ਵਿਚ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕੰਧਾਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਕਾਬੁਲ, ਸਿੰਧ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਭੀ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਸਨ ੧੭੪੭ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸਨ ੧੭੬੭ ਈਸਵੀ ਤੀਕ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਅਠ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ, ਅਤੇ ਸਾਂਤ ੧੮੧੮ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਤਿਆਚਾਰ [illegible] ਕੀ ਹੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਕੇ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਉਡਾਇਆ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ, ਕਤਲਾਮ ਕੀਤਾ। ਆਖ਼ਰ ਨੇ ਭੀ [illegible] ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਜਾਇਆ। ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਜਿਹੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਭਜਾਇਆ। ਐਸੀ [illegible] ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

(22)

ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਜਿਸ ਹਿੱਸਾ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਲਿਆ।

1. ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ, ਸਨ ੧੮੭੨ ਈਸਵੀ।
(2) ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ।
(3) ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼।
(4) ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ।
(5) ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ
(6) ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
(7) ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
(8) ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰਾਭਾ।

ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫਾਂਸੀਆਂ ਤੇ ਲਟਕਣ, ਤੋਪਾਂ ਅੱਗੇ ਉਡਣਾ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।

(ੳ) ਕੁਲ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹੇ ੧੨੧ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ੯੩
(ਅ) ਕੁਲ ਉਮਰ ਕੈਦ ੨੬੪੬ ,, ,, ,, ੨੦੪੭ ਸਿੱਖ
(ੲ) ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਸ਼ਹੀਦ ੧੩੦੦ ,, ,, ,, ੭੯੯ ਸਿੱਖ
(ਸ) ਬਜ ਬਜ ਘਾਟ ਸ਼ਹੀਦ ੧੧੩ ,, ,, ,, ੬੭ ਸਿੱਖ
(ਹ) ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ੧੮੭੨ ੯੧ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ

ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(ਕ) ਅਕਾਲੀ ਸ਼ਹੀਦ — ੫੦੦ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ।